

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

OPTEGNELSER

I

ANLEDNING AF

HUNDREDAARSDAGEN FOR

F. W. TROJEL FRIBERT'S FØDSEL

1810=1910

KJØBENHAVN
CHR. JUSTESENS BOGTRYKKERI

1930

FRANTZ WILHELM TROJEL FRIBERT

Fribert

APOTEKER
FRANTZ WILHELM TROJEL FRIBERT

F. $\frac{27}{3}$ 1810 † $\frac{6}{8}$ 1862.

FORORD.

I Haab om, at dette Manuskript, udarbejdet og samlet i Aarene før 1910 af min afdøde Broder VILHELM FRIBERT, vil kunne være af Interesse for Slægten, udsendes det herved. Muligvis kunde der hos en eller anden være et Ønske om at faa lidt Besked om Manuskriptets Forfatter, men da jeg ved, dette ikke vilde samstemme med min Broders Ønske, vil jeg indskrænke mig til kun i Korthed at berøre hans Livsløb.

PETER OLUF AUGUST VILHELM BANG FRIBERT fødtes i Kerteminde den 12. August 1854, var den næst yngste af den nitalige Børneflokk, hvoraf dog to døde som smaa. Da min Moder som Enke flyttede til København i 1865, kom min Broder i Chr. Bredsdorfs Realskole paa Nørrebro. Efter der at have taget Præliminærexamen, bestemte han sig til at gaa den »mekaniske Vej«, og kom i Lære hos Smedemester P. V. Høst paa Nørrebro. Efter der at have aflagt Svendeprove tog han til Skotland, var eet Aar i en stor dengang bekendt Fabrik nær ved Edingburgh (dette Aar var den eneste Tid, han var fra Hjemmet, saalænge dette bestod). Efter Hjemkomsten fra Skotland tog han Plads som Svend ved en Maskinfabrik (Gamst) ved Nørrevold. I Længden taalte hans Helbred ikke dette staaende Arbejde, hvorfor han tog dansk juridisk Examen, kastede sig med Iver og Interesse over Granskning af Slægtsregistre, gamle Herregaarde m. m., som ganske optog ham Resten af hans Liv. Moder døde 19. April 1871, men Hjemmet bestod, indtil det blev opløst ved min ældste Søster Maries Død 1891, og min Broder, der for-

blev ugift hele sit Liv, lejede Værelse hos private, og vil jeg gerne bemærke, at han bestandig stod i venligt Forhold til sine Værtsfolk. Efterhaanden trak han sig imidlertid mere og mere tilbage fra menneskelig Omgang og førte et overordentlig spartansk Liv, blandt andet var Kosten ham aldeles ligegyldig. Hans eneste Luksus bestod i at gaa i Theatret, kun muntre Stykker vilde han se, gouterede Holberg, Molière o. s. v. I de senere Aar, da hans Svaghed tog saa stærkt til, var det Biografen, der trak ham; de laa nærmere at komme til. Han læste meget, mest historiske og naturvidenskabelige Bøger.

Den 29. Januar 1928 indlagdes han paa Bispebjerg Hospital paa Grund af Aareforkalkning, døde der den 21. Februar s. A., ønskede at blive brændt og begravet paa Fællesgraven der.

Ligesom min Fader havde min Broder meget stor Interesse for Slægten, en Interesse, som fik et ganske særligt Udtryk, ja egentlig Udtryk til to Sider: paa den ene den uhyre megen Tid han anvendte paa Udforskning af Slægtshistorien, og paa den anden hans store Nøjsomhed og Sparsommelighed, som han paa en saa smuk Maade lod Familien faa Gavn af, idet han ved sin Død efterlod den alt, hvad han ejede.

Med Udgivelsen af Manuskriptet har den unge Prokurist Frants Vilhelm Trojel været mig behjælpelig, og jeg skylder ham en særlig Tak for hans Bistand.

Ordrup, September 1930.

HERTHA FRIBERT.

Barndomshjemmet

og

lidt Oplysninger fra endnu ældre Tider.

Det kunde tage sig noget dristigt ud at ville forsøge at behandle dette Emne, eftersom man var for ung til at høre noget derom af Far selv, og hvad man har fra andre er ikke stort mere; men da Stoffet saaledes mest stammer fra Arkivalier, enkelte Familiebreve og lign., bliver Følgen, at det nærmest kun giver et Indblik i eller et rent ydre Omrids af, som Livet for mede sig for ham i hans yngre Dage og af hans Omgivelser i hine gode Tider, der saa hurtigt efterfulgtes af trange, og som navnlig gik saa haardt ud over dem, der ejede noget, og i mange Tilfælde mistede det, de havde.

Ønskeligt havde det været, om man til Supplement havde haft nogen Overlevering og flere Breve, der kunde have tjent til nærmere Levendegørelse af Personer og givet Fremstillingen et mere umiddelbart og intimere Præg; men til Gengæld for disse Mangler, bevirker Materialets dokumenterede Beskaffenhed, at de Oplysninger, der her gives, bliver anderledes paalidelige, end om Grundlaget mere havde beroet paa Fortælling og Tradition.

Naar man, som her, paa Forhaand var ret ukendt med Fars Families Forhold i ældre Tid, er det paa den anden Side særlig tillokkende at bringe lidt Lys i Mørket: langt interessantere at

fremmane noget af de fjernere forbigangne Tider, end at skildre det, man kender; men ganske vist ogsaa mere besværligt – og selv om vi finder, at de Tilskikkelser, der er blevet hin Generation til Del, unægtelig ikke alle sammen har været lige lystelige – Tabet af Formuen etc. – og bliver end Charmen ved Fortiden i saadant Tilfælde mindre, saa vil det dog altid have sin Interesse at fremdrage de Begivenheder, Skæbnen eller i alt Fald Virkeligheden her har skabt, for at de – efter mangelfuld Evne – kan tjene til nærmere Oplysning og fæstne Mindet om en afholdt Fader, samt desuden være til hans Forældres og i det hele taget nærmeste Families Ihukommelse.

Formaalet er dog ikke alene dette, men som ved al Historie, ogsaa helst at lære noget af det skete. Og specielt gælder det om Familiehistorie, at Medlemmerne deraf, paa Grund af Egen-skabernes større eller mindre Grad af Nedarvning, især er udsatte for at faa de samme Viderværdigheder og Fejl om igen det ene Slægtled efter det andet, hvorfor nogen Kendskab til de af Forfædrene gjorde Erfaringer er særlig lærerig for deres Efterkommere. Det vil altid vise sig, at der er *noget* rigtigt i, at vi kender de ældre Familie-Generationer gennem os, og os selv gennem dem. Og i hvilken slaaende Grad finder man ikke her Forudsætninger, der giver Forklaring paa særlig karakteristiske Slægtsegenskaber og Anlæg, som altsaa viser sig at være nedarvede og permanente gennem lange Tider. Men naturligvis kommer alt dette bedre frem, naar Fremstillingen ikke er alt for kortfattet og overfladisk, og derfor er denne ogsaa tildels behandlet noget i Detailler, hvorved Stoffet formentlig ogsaa vinder i Interesse.

»Ønsk vores elskede Rikke en lykkelig Nedkomst med en smuk Dreng« – skriver en af vor Farmors Søstre i et Brev fra Februar 1810.

Der bliver noget forhøjet betagende og hyggelig-højtidsfuldt over de gulnede Blade, hvorpaa nævnte Udtalelse staar, ved nu

et Sekel efter at finde dette i al sin Knaphed første Vidnesbyrd om dette Barns — altsaa vor Fars — forventede Indtræden i Verden; man stirre andægtig derpaa, og en egenartet Følelse bemægtiger sig Sindet, alt medens et Øjeblik Tankerne med et Anstrøg af Vemod iler gennem den lange Tidsafstand — og *Minderne* dukker frem, baade de milde og glade — og ved dem er for os om Far tilligemed Pieteten næsten uadskillelig forbundet og indprentet Billedet af Hjemmelykken i de gammel-
dags lavloftede Stuer, »hvor vi red Ranke paa Faders Knæ, hvor Frugter straaled paa Julens Træ«, samt ikke mindre at pointere: Haven med sit Væld af Roser i Sommersolen — — og de mindre gode og mindre lyse Erindringer — de sidste overvejende, thi det har oftere været usædvanlig smaat bevendt med Medbøren indenfor denne Horisont.

Imidlertid, ovennævnte Ønske — navnlig naar man ved »smuk« forstaar: sund, rask og velskabt — gik fuldtud i Opfyldelse ved Fars Fødsel Tirsdagen den 27de Marts s. A. paa Lystgaarden Egeberggaard i Odsherred. Skal »smuk« derimod forstaas aldeles bogstavelig, byder Beskedenhed os vel at tilføje, at det ønskede opfyldtes — maaske med en lille Smule Begrænsning, hvad »smuk« angaar.

Da Fars Mor ogsaa var født paa samme Gaard, og da hendes Mor og igen hendes Mor begge var fødte paa Nabogaarden Anneberggaard, havde han altsaa paa mødrene Side sin Rod i denne Egn. — Fars Far var derimod Københavner, men baade hans Far og Farfar var fødte paa Sælland — sidstnævnte endda ligeledes i Holbæk Amt (Svallerup Præstegaard) — saa ogsaa paa fædrene Side stammede Far fra flere Generationer Sællændere.

Gaar man længere tilbage er det forresten morsomt nok, at Navnet Lorentz — som gaar igen i adskillige Generationer — bliver en Vejleder, der fører til de ældre Slægtleds Hjemsted. Navnet grasserede nemlig paafaldende hyppigt i Slesvig (endnu er der mange der ved Navn Lorentzen) og netop hertil maa

man ogsaa søge tilbage, in casu Haderslev, thi fra denne danske By og ligeledes fra dansk Familie (den sidste af Slægten i Slesvig af Navnet Fribert uddøde for godt 100 Aar siden paa Augustenborg) stammede hin Rostocker-Student, som 24. Januar 1663 blev immatrikuleret ved Kbhvns. Universitet under det – som man dengang brugte det – latiniserede Navn *Jacobus Fribertus*, og denne – der var den første af Familien, som slog sig ned paa Sælland – blev vor Farfars Farfars Far.

Tilrods for sine fire udenrigs klingende Navne havde Far saaledes sin Rod som Dansker langt ned i Tiden, og nogen Teori om (paa Grund af Navnet) i en fjernere Tid at have været andet, er ikke engang nødvendig, derimod nok det rimeligste.

Men nok herom – og tilbage til den Nyfødte. Hans Forældre var unge Folk, og da de i Forvejen havde fire Børn – 2 Døtre og 2 Sønner – i deres lidt over 7-aarige Ægteskab, og altsaa ogsaa muligen kunde faa adskillige til i Fremtiden, saa har den lille Verdensborgers Ankomst ikke været nogen videre »Begivenhed«, idet det altsaa kun var den sædvanlige Forøgelse af Familien, der plejede at finde Sted med omtrent halvandet Aars Mellemrum.

Barnets Horoskop tegnede sig lyst: det kom til Verden paa Livets Solside og i det hele under meget lykkelige Forhold, under gode og – som det saa ud til – solide, betryggende Kaar, paa Gaarden med den idylliske Beliggenhed, saa at sige midt i et Eden, thi denne Egn betragtes som den mest udvalgte og Perlen i det for sin prægtige Natur bekendte Herred: rundt deromkring er en Mængde Høje og Bakker og flere betydelige Skove afvejlende med frodigt Agerland etc.

Egeberggaard selv – i hvis Nærhed findes den bekendte Klokkekilde – ligger lunt i Læ paa en sid og frugtbar Jordbund nedenfor den høje Egeberg Kirkebakke, hvorfra der haves en overordentlig vid og herlig Udsigt. En stemningsrig Plet, særlig en stille Sommeraften ved Solnedgang afgivende et stor-

slaaet Panorama ud over det kuperede Landskab med en Krans af grønne Skove mellem bugnende Marker og dampende Enge, samt lidt fjernere ude Isefjordens Vover blinkende og glitrende i Solens gyldne Farver — og det eneste, der bryder Stedets Fred, er Kirkeklokkernes Klang fjern og nær.

Gaarden gjorde ellers ved sine ret vidtløftige Udbygninger, sit anselige og velindrettede Vaaningshus med mange og gode Værelser, sin store Frugt-, Køkken- og Humlehave, samt en liden Askelund, Indtryk som en større Herregaard, hvilket den ogsaa for ikke mange Aar siden havde været som Domæne, da den stod for 76 Td. Hart. Hogtxt. *) og efterhaanden var beboet af Forvalterne over det kgl. Gods i Odsherred, den arbejdssomme og gudfrygtige Niels Chr. Bang og hans Efterfølger i Ægteskab og 30 Aars Jubilar i Embedet Jacob Hansen, hvorimod dennes Svigersøn, den dygtige Frantz Wilhelm Trojel, boede paa Anneberg. Ingen af dem havde dog Bopæl hele deres Embedstid de nævnte Steder; førstnævnte boede saaledes 1728—44 i Holkerup i Egeberg Sogn; Hansen boede paa Anneberg 1762—71 (samtidig var Egeberggaard beboet af Proprietær Frederik Teilmann og Hustru Charlotte Reenberg**); Trojel havde Bopæl indtil 1785 paa Egeberggaard, og derfor er kun hans to ældste Børn fødte der.

Egeberggaard blev udstykket af Trojel og forandret til Arvefæste under Domænegodset; den fik saa 235 Tdr. Ld., af Hartkorn 18 Td. samt 9 Fæstehuse, hvorefter den 1794 solgtes til Løjtnant Schach v. Lüttichaw. Af denne købte vor Farfar Gaarden ved Købekontrakt 2. August 1806 for 5,800 Rdl. (det var ikke nogen svimlende Sum!) og flyttede dertil fra Rosengaard i Kværkeby Sogn ved Ringsted, hvor han havde boet et Aarstid, og som det var Meningen, han vilde have købt.

---

*) Tdr. Hartkorn højeste Takst.

***) Det var hos dem Kathrine Marie Bang opholdt sig, saa et vist Skær af Romantik falder paa den Tid over Egeberggaards Have, idet Grundtvig fortæller, at hans Forældre som Forlovede her havde deres Rendezvous.

Men da han i Begyndelsen af Aaret 1806 gik tabt af Udsigten til sin halve Mødrenearv, saa istedetfor ovennævnte komplette Gods (som efter hans Fraflytning solgtes til en af hans Bekendte Peter Octavius Andersen, Svoger til Pastor P. C. R. Bang), nøjedes han med en mindre Ejendom. Og da Egeberggaard ved den Tid blev til Salgs (idet Lüttichaw nemlig efter sin Far, Kmhr. L., arvede Grundet ved Vejle), valgte Fribert denne langt mindre Gaard, bl. a. paa Grund af dens Familie-Traditioner paa Spindesiden og for dens nære Beliggenhed ved hans Kones Hjem.

Men til Egeberggaard knytter sig forresten ikke andet Minde for Fars personlige Vedkommende, end at det var hans Fødested, thi han var kun en Maaned gammel, da han kom derfra og fik sit Hjem paa Anneberg.

Overmaade meget i Livet beror jo paa Tilfældigheder, og her føjede disse sig nu saaledes, at der var en Liebhaber til Egeberggaard, nemlig Handelsforvalter Søren Egtved i København, en Svoger til Nabogaarden Ellingegaards Ejer, og da Friberts Svigerfar, F. W. Trojel, der dengang nylig havde trukket sig tilbage fra sin Embedsstilling, nu ogsaa ønskede at sælge sin Ejendom Anneberg, blev Følgen af disse sammenstødende Forhold, at Fribert efter næppe fire Aars Forløb atter solgte sin mindre Gaard ved Købekontrakt $^{10}/_3$ 1810 (selv fik han først Skøde paa Gaarden $^{11}/_1$ 1811) for at købe Svigerfarens større.

Tre Dage efter Fars Fødsel læser man saaledes i Aviserne: »Hr. Landinspektør Trojel har solgt og Hr. Kaptajn Fribert købt Anneberggaard for 110,000 Rdl. — Hr. Kaptajn Fribert har solgt og Hr. Egtved købt Egeberggaard for 11,000 Rdl.«

Paa Gaardenes Størrelse og Værdi var der dog langt fra den store Forskel, som det efter disse Købesummers betydelige Difference kunde se ud til, dog var hin omtrent tre Gange værdifuldere end denne, hvis forholdsvis lave Købesum hidrørte fra, at der paahvilede den en aarlig Arvefæsteafgift af 100 Td. Sæd

m. m., desuden solgtes den uden Besætning og Inventar, hvorimod dette medfulgte i det andet Tilfælde.

Som nævnt havde Anneberg tilhørt Fars mødrene Familie i tre Generationer, nemlig foruden Morfaren Trojel, dennes Svigerfar Hansen, og igen hans Svigerfar Schwane. Denne, der var af københavnsk Urtekræmmer Familie, som i et Par Generationer havde havt Forretning paa Kongens Nytorv, var sidste Skud paa Stammen; oprindelig var han S. S. *Studiosus* og kommen til Anneberg 1715 som Informator for Kancelli-Assessor Chr. Wildenraths tre Børn, nemlig Andorthe, f. c. 1705 (gift $\frac{3}{2}$ 1730 m. Kapt. Hans Fribo), Johan f. 1707 (senere Oberstl.) og Christian, f. 1710 (senere Ritmester). Og da Wildenrath nogle Aar efter døde, $\frac{28}{1}$ 1723, var Schwane Aaret efter bleven gift med hans Enke, Moderen til ovennævnte tre Børn, Vibeke Margrethe Welding, de var jævnaldrende, henholdsvis 32 og 33 Aar gl. Efter hin Tids Brug maatte Peder Schwane før han ægtede en Assessor og Herregaardsfrue ogsaa helst selv have en Titel og han skrev derfor følgende Ansøgning:

»Stormegtigste Monarch, allernaadigste Arve Konge og Herrel

Som ieg ved Guds Forsyn og paarørende Venners Samtøcke agter at træde udj Egteschab, som ved offentlig Ja Ord*) er begyndt, med sal. Cancellie-Assessor Christian Wildenraths Efterleversche paa Anneberggaard i Odsherred her i Sielland, nedkaster ieg mig hermed i allerdybeste Underdanighed for Eders Kongl. Majestet med allerunderdanigst Ansøgning, Eders Kongl. Majt. med høy Kongl. Naade allernaadigst vilde overschygge mig sin allerunderdanigst tro Arve Undersaatt, og (at jeg med Tiden maatte blive deelagtig i de effter Eders Kongl. Majts. allernaadigst ved Lov meddelte Benaadninger for privilegerede ved Jordegods) allernaadigst beschicke mig til at være Eders Kongl. Majts. Commerce-Raad; da jeg derimod, for at udvise et lidet Kiendetegn paa min allerunderdanigste Troschab og Pligt imod Eders Kongl. Majestet, vil ieg i allerdybeste Underdanighed til

*) Bindende Ægteskabsløfte for Adelspersoner: men brugtes altsaa ogsaa naar, som her, Manden var borgerlig.

Eders Kongl. Majts. Tieneste overlevere den af Eders Kongl. Majt. allernaadigst udgivne Obligation til sal. Cancellie-Assessor Christian Wildenrath paa Capital 400 Rixdr. Croner af dato 7. Julij Anno 1710, og derfor allerunderdanigst fuldkommen qvitere. Jeg tilbeder mig allerunderdanigst saadan Eders Kongl. Majts. store Naade, og lever til min Død udj allerdybeste Underdanighed

Stormægtigste Monarch allernaadigste

Arve Konge og Herres allerunderdanigste Tiener

Peder Schwan.

Kjøbenhavn d. 12. Febr. Anno 1724.«

Kongen paaskrev Ansøgningen: «fiat». Da dette betyder: »det ske!« forvandlede den lykkelige Informator til Kommerce-raad og blev strax efter ved sit Giftermaal tillige Herre til Anneberg og Ellingegaarde med Kirker, Bøndergods etc.

Det fremgaar ellers af ovenstaaende, at hans egentlige Navn var Schwan, men Københavnerne kaldte imidlertid hans Farfar for Svane; Biskoppen af samme Navn forbød denne at kalde sig saaledes, da han selv vilde være den eneste, der hed Svane i København. Man finder da ogsaa to Kræmmere af Navnet Peder Schwan, der tog Borgerskab i Kbhvn, henholdsvis ¹⁹/₈ 1668 og ¹⁴/₈ 1693; men ovennævnte vor Farmors Mormors Far kaldte sig alligevel senere hen for Schwane – og det kunde Bispen ikke forbyde ham, da han forlængst var gaaet al Kødets Gang. Stamfaderen var vistnok Bartskeerer og hed Peder Schwan eller Schwanow*) og en Peder Schwan, vist Faren til nævnte Kammerraad, var bekendt som religiøs Sværmer. –

I sit Ægteskab med Wildenraths Enke havde Schwane to Døtre, nemlig Ragine Margrethe, f. 1725, gift ²⁵/₅ 1742**) med Johan Knoblouck, Tolder i Rørvig, † 1761; og Ulrikke Eleo-

*) O. Nielsen: Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse. 6. Del Side 129 & flg.

**) Schwanes Døtre var kun velædle Jomfruer, derimod var hans Steddatter, Anne Dorothea Wildenrath, velædle og velbyrdige Jomfru; Wildenrath var nemlig adelig. — Knoblouck derimod var ikke velædel, han var kun ædel – da han ikke var nogen Rangsperson.

nore, f. $\frac{1}{11}$ 1726, som 17 Aar gl. blev gift med den 27 Aar ældre Enkemand ovennævnte Niels Chr. Bang ($\dagger$ $\frac{5}{12}$, begr. $\frac{22}{12}$, 1760, 61 Aar 2 Uger og 4 Dage gl.) og dernæst med Jakob Hansen, begge to Kammerraader og Forvaltere over Kronens Gods i Odsherred. — Nogen Søn fik Kammerraad Schwane ikke, men derimod blev han opkaldt af alle sine Paarørende, saaledes at man træffer paa Navnet Peder Schwane i Familierne Bang, Friboe, Garde etc., i sidstnævnte Familie lige ned til vore Tider.

Fru Vibeke Margrethe Welding døde 1744, 53 Aar gl. og er sammen med sin første Mand bisat i Højby Kirke; Schwane vedblev mærkelig nok for de Tider at være Enkemand til sin Død $\frac{1}{6}$ 1762, og opnaaede en Alder af 70 Aar og 1 Dag. Han havde selv til Sognepræsten, J. H. Schow opgivet Skriftstederne Gal. 3 K. 22 V. og Joh. 2. K. 25. V., hvorover Ligtalen holdtes 11. Juni i Højby Kirke; derefter blev han strax baaren til Vig Kirke, hvor han er bisat. Han ejede nemlig ikke Højby men Vig og Rørvig Kirker. — Valget af de nævnte Skriftsteder taler for, at han har været en ganske fornuftig og forholdsvis beskednen Mand, der ikke har set nogen Helgen i sig selv.

I Forbindelse med sin Embedsstilling købte Svigersønnen, Jacob Hansen, Anneberg^s og Ellingegaarde, og fik Auktions-skøde paa dem 9. December 1762. Denne vor Farmors Morfar maa have været en modig og foretagsom Mand, der ikke har været bange for at binde an med Besværligheder. Formodentlig har han været Fuldmægtig hos Bang, og efter Datidens Sædvane maatte han for at faa Embede »bide i det sure Æble«, — som det kaldtes — nemlig gifte sig med Formandens Enke, og med hende fulgte i dette Tilfælde et levende Mylder af 9 Børn og 6 Stedbørn, saa der blev rigtig Lejlighed for ham til at dyrke et hyggeligt Familieliv deroppe i den afsides Egn.

Forøvrigt var det knapt saa skrækkindgydende, som det lyder: hvad Enkefruen angaar, var hun vist meget tiltalende og kun $34\frac{1}{2}$ Aar gl., og angaaende Stedbørnene var de alle voxne,

31–19 Aar gl.; Børnene var i Alderen fra 16 $\frac{1}{2}$ til $\frac{5}{4}$ Aar gl. Der hørte alligevel Mod til at binde an med det Embede! Men til Belønning herfor blev Hansen ogsaa strax udnævnt til Kammerraad, $\frac{21}{3}$ 1761, og det havde jo noget at sige i de Tider at faa Prædikant af velædle og velbyrdige Herre; hans Formand havde da ogsaa først faaet nævnte Titel efter at have været i Embedet i 16 Aar; men han tiltraadte det heller ikke som Enkeforsørger og »Børneven«. – Den nybagte Kammeraad blev gift 22. Maj 1761 paa Egeberggaard – mon det ikke har været en noget bitter-sød Dag for den gode Mand? Ved denne Lejlighed var hele to Bevillinger nødvendig (af 22. og 24. April s. A.), nemlig foruden den sædvanlige med Tilladelse til at vies uden foregaaende Forlovelse »hjemme i Huset«, ogsaa en for Enken, der dispenserede fra Forbudet om, inden Sørgeaarets Udløb, at indgaa nyt Ægteskab; thi der var jo nemlig kun forløbet $\frac{1}{2}$ Aar siden hendes Mands Død! Sentimentalitet havde man ikke Brug for, der toges nærmest kun rent praktiske Hensyn; og Brudens afdøde Mand, »en alvorlig og ordenskær Husfader, kraftig og streng af Natur« – som han kaldes – var da ogsaa den sidste, der havde kunnet bebrejde hende noget for dette hastige Ægteskab, thi selv havde han i sin Tid giftet sig 3 Maaneder efter sin første Kones Død, ligeledes ifølge kgl. Bevilling. Han havde ikke haft Tid til at vente længere, da hans mange smaa Børn hurtigst mulig gjorde en Kone nødvendig for ham, og han selv var meget paa Rejse omkring i Herredet – det undskyldte han det med.

Jacob Hansen og Frue fik i deres Ægteskab to Børn, nemlig:

I. Hans Jacob, f. $\frac{20}{1}$ 1762 paa Egeberggaard, Grosserer i Kbhvn. † 1795*); gift m. Anne Christine Liebenberg, † 1833 (Søster til kgl. Confessionarius Michael Fr. L.)**); hun blev

*) Havde 4 Børn, nemlig: Johan Ditlev, Jacob, Ulrikke Eleonore (g. m. Prof. Johan Sylvester Saxtorph † 1840) og Sara Hansen (g. m. N. O. Mynster, Kmr., Amtsforvalter i Roskilde (jvfr. Lengnich: Stam. Liebenberg.))

**) Morfar til Generalmajor Michael Fr. Liebenberg Bentzon, † $\frac{23}{9}$ 1910.

atter gift 1802 med Prof., Dr. med. Ole Hieronimus Mynster, † 1818 (Broder til Biskop M. og Stedsøn af Prof. F. L. Bang, Stedsøn af ovennævnte Kammerraad Jacob Hansen).

II. Christine Margrethe, f. $\frac{1}{5}$ 1763 paa Anneberggaard, gift $\frac{1}{3}$ 1782 paa Egeberggaard med Inspektør Frantz Wilhelm Trojel, f. i Fuglevig Præstegaard $\frac{27}{2}$ 1746.

En Konsekvens af Kammerraadens Ægteskab blev, at man paa Anneberg fejrede Barselgilder og Bryllupper afvexlende imellem hinanden. Et Par Maaneder efter, at nævnte Datter kom til Verden, holdt Hansen saaledes sin ældste Steddatters Bryllup, nemlig Vibeke Marg. Bang (Enke efter Sognepr. for Nykøbing og Rørvig, Hans Toneby), der $\frac{10}{7}$ 1763 blev gift med Dr. Nicolaj Storm, Land Physicus paa Sjælland. Hun var knap $17\frac{3}{4}$ Aar gl. ved dette sit andet Bryllup, saa der har været svær Rift om hende – og hun naaede da forresten at blive gift engang endnu. – Hansen gjorde ligeledes paa Anneberg de tre efternævnte Stedbørns Bryllupper: I, Cathrine Marie Bang, der $\frac{1}{10}$ 1768 blev g. m. Hr. Johan Grundtvig, Sognepr. til Odden (Grundtvigs Forældre); II. Peder Schwane Bang, resid. Kapell. for Vig og Asminderup, og Jfr. Ide Johanne Rørgert, der viedes $\frac{28}{7}$ 1769 (P. G. Bangs Bedsteforældre); samt III. Susanne Christine Bang, der $\frac{8}{10}$ 1770 blev gift m. Kirurgus Henrick Steffens (Henrik Steffens Forældre).

Foruden Titlen og Embedet havde Hansen ogsaa den Fordel ud af sit Ægteskab, at Svigerfaren, $\frac{22}{10}$ 1761, stillede en Kautio paa 3000 Rdl. for hans kgl. Oppebørsler. Men ellers ser det ikke ud til, at Hansen har profiteret meget ved at være Svigersøn af Schwane; thi da begge Parter havde Stedbørn, blev Hansens Arv kun $\frac{1}{8}$ af Schwanes Formue, der tilmed næppe var videre vægtig. Ved sin Overtagelse af Anneberg og Eltingegaarde maatte Kammerraaden da ogsaa prioritere dem saaledes: 26,000 Rdl. til Kbhvns. Universitet, 10,000 Rdl. til Oberst v. d. Maase og 2,500 Rdl. til Ritmester Wildenrath. Og dette forklarer vel Grunden til, at han solgte Godserne, nemlig ved

Skøde 11. Decbr. 1770 for 46,000 Rdl. til Henrik Rodsted, som optog endnu højere Prioriteter – og derfor nogle Aar efter var fallit.

Næste Adkomst er et Auktionsskøde fra By^s og Birkefoged Mandix, samt By^s og Birkeskriver Dajon i Nykøbing, paa Anneberg^s og Ellinge^s Gaarde, bestaaende af Fri Hovedtxt^{*)} ca. 50 Td., Konge^s og Kirketiende Hartk. 170 Td. (nemlig Vig Kirke 74 Td., Rørvig 23 Td., Vig Konge^s Tiende Ejendom 24 Td. og perpetueret Fæste c. 50 Td.), Bøndergods 326 Td. Hartk., dat. 3. Februar 1776, til Hans Kongelige Majestæt Kong Christian den 7de, Danmarks og Norges Konge, alt for Købesum 45,950 Rdl.

Og saaledes fik Kammerraad Hansen atter Gaardene under sin Administration tilligemed det øvrige Krongods, der ialt beløb sig til 3000 Td. Hartk. Hovedgaardene blev dog forpagtet bort hver for sig, Anneberg i flere Aar til Albrecht Jensen (hvis Søn senere blev Ejer af Ellingegaard). – Kammerraaden tog sin Afsked $\frac{1}{12}$ 1790 og døde paa Egeberggaard 3 Aar efter.

Det ser ud til at han, ligesom Schwane, har været afholdt som Stedfar, idet mange af Stedbørnene opkaldte ham; hans Navn gik saaledes igen paa Domprovst Jacob Hansen Bang, Artilleri^s Major Jacob Hansen Steffens etc., førstnævnte var Far til G. P. Bang (hvis ældste Søn jo ogsaa hed Jacob Hansen); og sidstnævnte er bekendt fra Historien, idet han var den Officer, der 1807 havde det Hverv, at overbringe Kronprinsens Ordre om at opbrænde Flaaden, men fangedes af Englænderne.

Fru Ulrikke Eleonore Schwane døde paa Egeberggaard 22. Septbr. 1792 (66 Aar gl.) – altsaa Aaret før Manden. Blandt hendes Børn af 1ste Ægteskab var den bekendte Læge Frederik Ludvig Bang, som i de efterfølgende Blade spiller en meget fremtrædende Rolle, samt Major Carl Wilhelm Bang, der som Stedfar for vor Farfar kom til at skade ham meget, idet han fratog ham hans halve Mødrenearv.

*) Grund^s Takst.

Forøvrigt nedstammer der en Mængde Mennesker fra nævnte Fru U. E. Schwane; den berømteste af dem alle er hendes Dattersøn Grundtvig, og ellers er nogle af de bekendteste i vore Dage: Herman Bang, Danmarks Gesandt i Stockholm Sponneck, Norges Gesandt i Kbhvn. Hagerup, Prof. Viggo Bentzon, Overkirurg, Prof. Sylvester Saxtorph, etc. — Fruen blev ved sin Død besunget i »Minerva« af P. M. Trojel: »Forsøg til Trøstetanker ved Fru Ulricke Eleonore Hansens Jordefærd den 28. Sept. 1792«:

Rind sagte kummerfulde Taare Ved den Forklartes tause Grav! Gud borttog Eleonore Hvad Himlen Jorden sjælden gav;	Hvi skal vi græde uden Maade? Hvad Sandser aldrig fattede, Hvad gennem dem ei Sielen naa'de, Hvi skulde det ei kunne skee?

Den venne Hustru, fromme Moder, Den gode Frue, Venners Lyst, God, ikke blot mod egne Poder, Den Armes, Undertryktes, Trøst.	Veed Du, som vilde nægte Livet Hiin Side Graven, veed Du vel, Hvor mange Sandser blev der givet Gud at begave hver en Siel?

Det var hun — Ak! hun er ei mere, Saa manges Trøst, saa manges Gavn! Og hvo tør bortphilosophere Den sande Sorg ved hendes Savn.	Hvo satte ham den snævre Skranke, At ikkun skabe disse fem, Og bød ham (grændseløse Tanke!) Begave Himlens Hær med dem?

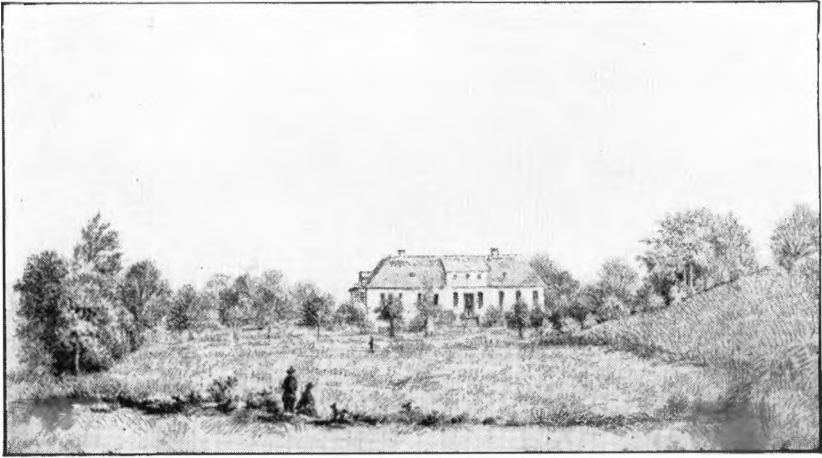
Bort I, vanhellig Viisdoms Daarer, Som dadle billig Sorg og Graad, Og qvæle Hjertets Suk og Taarer Med Stoisk Lærdoms kolde Raad.	Og tør Du fordre, Gud skal tale Igiennem Sandser, Du ei har, For Dig i Hisset at afmale, Hvad Du skal blive aldrig var?

Rind sagte kummerfulde Taare! Rind frit, thi hvo kan standse dig? Hvo savner ei Eleonore, Hvo græder ei ved hendes Lig?	Dog tykt og uigennemsigtigt Er Tæppet mellem Hist og Her, Det Hist, vort Haab—O Gud, hvor vigtigt Det Hist, vor Skræk—O Gud, hvor nær?

Og bort fortvivlet Kummers Klage, Bort Mishaabs vilde hæse Raab! Gud selv har tæillet hendes Dage. Vi leve og vi døe i Haab.	Det ved vi, sorrigfulde Venner; Alfader Gud er stor og god. Hvo ved, hvor snart han os hensender, Hvorhen han Hende hente lod.

Fred være den nedfaldne Bolig;
Fred hendes dyrebare Siel;
Den hvile salig sødt og roelig
I evigt, evigt, evigt Vel!

P. M. Trojel.

ANNEBERGGAARD HOVEDBYGNING

før Ombygningen 1856 set fra Parken mod Syd. Udført efter Tegning af Professor V. Schepplern.

Efter at have været Domæne i 25 Aar solgtes Anneberg Hovedparcel (Fri Hgtxt 19 Td. 1 Sk. $1\frac{3}{5}$ Alb., Ufri do. 11 Td. 7 Sk. $\frac{23}{50}$ Alb. Hartk.) i Aaret 1801 uden Gods, Skov, Kirker og Tiender ved Auktion for 21,212 $\frac{1}{2}$ Rdl. til »den for sin humane Godsadministration bekendte, saavel som af sine mange Kundskaber i det theoretiske og praktiske Landvæsen udmærkede Godsinspektør F. W. Trojel«. — Kgl. Skøde 30. Juni, læst 23. Septbr. 1801. — 1ste Prioritet til den kgl. Kasse 16,700 Rdl., 2den Prioritet til Studiosus Lorentz Fribert for 4000 Rdl., begge af Dato 30. Juni, læst 23. Septbr. 1801. Sidstnævnte Prioritet gik altsaa Købesummen nær paa Livet.

Det blev en svær Opgangsperiode, Trojel kom til at eje Gaarden i, og han blev i faa Aar en velhavende Mand; men ved at sammenholde den Pris, han selv gav for Ejendommen, med den, han 9 Aar efter solgte den for til Svigersønnen — altsaa som anført 110,000 Rdl. — maa selvfølgelig ogsaa tages Hensyn til Pengenes synkende Værdi; det virkelige Forhold stiller sig derfor omtrent saaledes, at han selv gav c. 15,000 Specier og atter solgte den for o. 32,000 Specier, men ogsaa dette bliver altsaa en særdeles god Advance. Dog maa bemærkes,

ANNEBERGGAARD HOVEDBYGNING OG UDHUSE
for Ombygningen 1856. Udført efter Tegning af Professor V. Schepplern.

at de saakaldte Anneberg Yderparceller (henved 200 Td. Ld.) var medregnet i Købet 1810, derimod ikke i 1801; de tilkøbtes nemlig først noget efter; noget Skøde udstedtes dog ikke til Trojel, men først Fribert fik kgl. Skøde paa dem, dat. 24. Jan. 1811.

Trojel, der som nævnt var Præstesøn og forresten en Søster-
søn af Kofod-Ancher, havde oprindeligt taget theologisk Attestats, men foretrak derefter Landvæsenet. Efter at have været Forvalter paa Billeskov paa Fyn, blev han ca. 1772 Rosteds Fuldmægtig paa Anneberg og Ellingegaarde. Imidlertid blev Rentekammeret opmærksom paa hans Dygtighed, og brugte ham til at foretage flere Forandringer ved Domænegodset i Odsherred. Dette Gods havde gennem Tiderne ikke været noget lukrativt Aktiv for Statskassen; allerede 1758 søgte man at sælge alt Godset, men der blev kun budt 123,264 Rdl. for 2414 Tdr. Hartk., og saa var der endda 400 Tdr. Hartk., der intet Bud opnaede. Til den Pris vilde Kongen ikke sælge, og istedetfor søgtes saa forskellige Forbedringer indført. Nu var Planen en Inddeling af Byens Marker paa *holstensk i Indtægter*^{*)}, God-

*) Benævnelsen »Indtægter« forekommer endnu i Sønderjylland, f. Eks. paa Als »Lambjerg Indtægt«.

sernes og Byernes specielle Udskiftning, og ved disse »nye Indretninger«, som de kaldtes, blev Trojel ansat 1781 som Inspektør; tillige fik han 1790 Embedet som kgl. Forvalter ved Svigerfarens Afgang.

Forøvrigt var Trojel bekendt som landøkonomisk Forfatter, var Ynder af Literatur, og udgav sine to Brødres udvalgte Digte; desuden beklædte han flere Tillidshverv som Landvæsens- og Forligskommissær, Kystbefalingsmand etc. og var i det hele en meget anset Mand. Han havde fortrinlige Talegaver og besad Bøndernes fulde Kærlighed, Agtelse og Tillid. Tillige var han noget demokratisk og sarkastisk anlagt, hvorfor han heller ikke nærrede Ambitioner i Retning af at komme ind under den snørkede Rangforordning – noget for en Embedsmand i de Tider vist næsten enestaaende. Forresten var det ikke saa meget, han gik tabt af, thi Embedet rangerede med Amtsforvalter, saa ret meget højere end Kammerraad kunde det ikke komme paa den Tid. Men skøndt hans Kone altsaa kun var Madame, saa kaldtes hun næsten altid for Frue, – det var ogsaa ret enestaaende dengang.

Ægtefællerne havde 8 Børn, nemlig:

I. Jacob Thomas, f. $\frac{19}{11}$ 1782 om Eftermiddagen Kl. 2 $\frac{1}{2}$, – besørget paa et Øjeblik –; Ejer af Vaar, gift med Albertine Trojel. II. Ulrikke Eleonore Schwane (altsaa vor Farmor), f. $\frac{7}{3}$ 1784 om Formiddagen mellem 9–10, hjemmedøbt paa Egeberggaard Dagen efter, og kirkeført 2. Paaskedag, paa hvilken Dag Moren havde sin Introduction i Kirken efter Barnefødslen. Faddere var: Præstekonen i Egeberg, der bar Barnet, Jomfru Bendz stod hos; Kammerraad Hansen, Auditor Trojel og Bygmester Øhs. – III. Elisabeth, f. 1786, g. m. F. Wilh. Trojel, Præst. – IV. Vibeke Margrethe, f. 1789, g. m. Thomas Trojel, Prof. – V. Susanne Kirstine, f. 1791, g. m. Greve M. S. V. Sponneck, Amtmand. – VI. Frederikke Lovise f. 1793, † 14 Dage gl. – VII. Frederik Ludvig, f. 1794, Ritmester, Toldinspektør, g. m. Emilie Christensen (Søster til Balthasar C.).

VIII. Hans Jacob, f. 1795, Artilleri-Kaptajn, gift med Caroline Nielsen.

Den 21. December 1809 tog Trojel sin Afsked fra sit Embede, og nogle Maaneder efter bestemte han sig ogsaa til – som vi har set – at sælge Anneberg, for derefter at tage Ophold i Kbhvn. Dog blev han boende paa Gaarden til April 1811, dels for at sætte Svigersønnen nærmere ind i Driften,

KGL. GODSINSPEKTØR
FRANTZ WILHELM TROJEL
født $\frac{1}{5}$ 1763 – død $\frac{29}{4}$ 1816.

CHRISTINE MARGRETHE HANSEN TROJEL.
født $\frac{27}{2}$ 1736 – død $\frac{10}{10}$ 1819.

og dels fordi han først vilde købe Ejendom i Kbhvn. (Toldbodvejen Mtk. Nr. 285 ejede han en kort Tid).

I et Brev fra de Dage (April 1810) fra Vibeke Trojel til Søsteren Lise hedder det: »Hvad er det for et Budskab, du bringer mig? Anneberg solgt! Jeg skal aldrig mere tilligemed mine Forældres Nærværelse nyde det skønne Syn af deres elskede Hjem – denne Fredens og Lyksalighedens hellige Bolig, hvor saa mange behagelige Erindringer om hensvundne Tider gjorde mig de nærværende dobbelt interessante. Ja, de er forbi – forbi alle mine søde Drømme om at se Eder i Sommer: at rejse fra Anneberg til Egeberg, fra Egeberg til Anneberg,

de ere altsaa nu borte; men Gudskelov, at det kære Hjem kom i saadanne velsignede Hænder.»

Som man kan mærke heraf, har Brevskriverinden (21 Aar og gift) været noget stemningsfuld anlagt; en stærk Familiefølelse og Kærlighed til Hjemmet aander ud derfra, og særlig vellydende for os bliver Slutningen af det citerede, ved det Vidnesbyrd det afgiver om Stemningen og Sindelaget overfor den nye Ejer: — bedre kunde det ikke være.

Trojel, der paa Grund af det pludselige Salg, vilde faa mange Penge indestaaende i Gaarden (foreløbig c. 68,000 Rdl. Sedler = c. 20,000 Specier), indtil Fribert, ved Opsigelse af sine andetsteds anbragte Penge, kunde faa disse disponible, har vel, ved Siden af Behageligheden ved at Gaarden kunde blive i Familien, tillige ikke mindre tænkt paa at faa den overdraget i solide Hænder. Og det var netop Tilfældet her, hvor Svigersønnen kunde magte den høje Købesum — Landejendomme stod dengang i meget høj Kurs — selv om Konjunkturerne skulde gaa betydelig tilbage.

Fribert tiltraadte Anneberg 1. Maj s. A.; men han var ellers gammelkendt der paa Stedet, idet han en Del Aar tidligere midlertidig havde beboet den for at blive sat ind i Landvæsenets Mysterier under Trojels Ægide, nemlig i de første Aar efter at han var bleven gift; ligesom han jo ogsaa havde Penge indestaaende i Gaarden siden 1801.

Lige siden sin Barndom havde Fribert havt Paarørende og var kommen paa Besøg i Odsherred, idet Stedfaren, Major Bang, jo havde en Mængde Sødskende og Halvsødskende, hvoraf flere bosatte i denne Egn, bl. a. altsaa Fru Trojel, og hun havde allerede som »Jomfru Christine Hansen« holdt Huen ved Daaben over sin tilkommende Svigersøn, L. Fribert, nemlig i sin Egenskab af Halvsøster til Lægen F. L. Bang, hvis 2den Hustru var Farfars Møster. Fru Trojel var saaledes foruden at være L. Friberts Svigermor ogsaa hans Gudmor, samt hans Fars Svogers Halvsøster og hans Stedfars Halvsøster. Uden at være i kødelig

Familie var Fars Forældre saaledes noget paarørende og regnedes for Fætter og Kusine.

Angaaende deres Kærlighedshistorie kendes intet, men uden videre Fantasi kan man jo nok tænke sig dem sammen i Haven derude »midt imellem Roser og yndelige Blommer«, eller i den dejlige Anneberg Skov, hvor de kunde nyde Skovensomhedens fredfyldte Harmoni – for at udtrykke sig lidt poetisk; og saa siger vi forresten med Vessel: jeg springer rent forbi – al Frierfjas og Kysseri; – nok at de gifte bleve – og glade Dage fordreve – – –«.

Da de blev smedet i Hymens Lænker, var de i den spændstige og fyrige Alder af kun henholdsvis 21 $\frac{1}{2}$ og 19 $\frac{3}{4}$ Aar; han var dengang cand. jur. og Løjtnant, men Levebrød behøvede de ikke at vente efter, da han var godt beslaaet med de rare, gamle, kurante Rigsdaler, og af dem havde hans Far – der allerede døde, da Sønnen var 7 Aar gl. – efterladt ham rigeligt. Det meste af sin Formue havde han anbragt i sæl-landsk Jordegods, saaledes foruden i Anneberg en 2. Prioritet, dat. 15. Juni, læst 24. Juni 1801, i Hovedgaarden Knabstrup, stor 20,000 Rdl., samt tvende 2. Prioriteter, dat. 16. Juni og 16. Septb., læst 24. Juni og 23. Septbr. 1801 i Hovedgaarden Sandbygaard, store 5000 og 3000 Rdl. – Desuden havde han ogsaa paa Lager en Del kgl. Obligationer, Pantebreve, Aktier etc.

I Højby Kirkebog læser man: »Den 17de December 1802 bleve paa Anneberggaard, efter Kongebrev af 2. December, copulerte samme Sted, Hr. Lorentz Fribert, Lieutenant ved Landeværnet, og Jomfru Uldricke Eleonore Swane Trojel. Da Brudgommen ingen Gage faar og et formuende, havde han ingen Bevis for Indsættelse i Enkekassen, men Hr. Inspektør Trojel. indestaar for Følgerne. – Forlovere: Hr. Major Bang. Hr. Inspektør Trojel.«

Løjtnanten giftede sig udelukkende paa sin Formue, hvilket han da ogsaa magelig kunde, da alene hans Fædrearv beløb sig til meget mere, end f. Ex. hvad Anneberg var værd ved

samme Tid. Skulde han have ventet paa Levebrød, kunde det have havt lange Udsigter, maaske var der saa slet ikke blevet noget af Partiet, og før henimod 1810 var de næppe blevet gifte — — — og altsaa havde ingen af alle deres Efterkommere nogensinde existeret. Alle skylder vi saaledes først og fremmest hans Velstand, at vi overhovedet er til; men denne Formue var igen betinget af hans Fars, og hans igen især fra hans to velhavende Hustruer. Af disse igen skrev den førstes Velstand sig navnlig fra, at hun ingen Børn havde, saa hun som Enke i sit paafølgende Ægteskab kunde bringe sin Mand et Garveri i Medgift; og angaaende den anden Hustrus Formue, var den erhvervet af hendes Far ved Datidens blomstrende Handel paa Vestindien.

Saaledes kan fortsættes med Tankeexperimentet i en Kæde uden Ende, og havde ikke hvert Led føjet sig ind i Kæden, netop som det gjorde, saa var der mange, hvis Existens blev mere end problematisk, eller rettere: som aldrig havde existeret; thi det er en utrolig Mængde Forudsætninger og Fortids Kombinationer, der først og fremmest absolut maa foreligge, før vor Existens kan fremkomme paa den Maade, den nu engang er opstaaet paa. Det er ganske interessant at betragte disse af Tilfældet eller Skæbnen dannede Forhold — det leder til Eftertanke og Reflektioner i forskellig Retning.

Hvor mærkeligt lyder det ellers ikke i vor Tid, at en Fribergt indgik Ægteskab, endog to Gange, med — formuende Hustruer? Men det er da ogsaa saa længe siden, at det var i 1763 og 1780, det skete. Hans mandlige Efterkommere valgte derimod i lignende Tilfælde at demonstrere deres Kløgt ved at sætte Rekord i modsat Retning. Men forresten kom der saamænd ikke saa megen Fornøjelse ud af vor glørværdige Oldes fars Penge, i hvert Fald ikke for hans Descendenter, saa det maaske er mindret at beklage, at ingen af hans Agnater fulgte hans Exempel i det Stykke, men snarere tog hans Søn, ovennævnte Løjtnant, til Mønster; thi han gjorde ved sit Ægteskab

ikke i den Forstand noget godt Parti; men maaske var det saa i andre Retninger saa meget desto bedre. Thi var Rikke Trojel uformuende, saa havde hun til Gengæld Egenskaber, der nok kunde veje tungt i Vægtskaalen ved Siden af hans Mammon – og saa var Partiet alligevel ikke saa ulige.

Ved sit Stue-Bryllup paa Anneberg – i ældre Tid brugtes det altid mellem Standspersoner at løse Kongebrev, da Vielsen

KAPTJEN LORENTZ FRIBERT
født 6. Oktober 1781, død 22. April 1814.

ULRIKKE ELEONORA SWANE TROJEL
født 7. Marts 1784, død 20. Marts 1838.

skulde foregaa hjemme i Huset – kunde den nybagte »Os Elskelig« Løjtnant sagtens tage sig ud i sit ydre flunkende Antræk, bestaaende af højtrød Kjole med meget høj, blaa Krave, Rabatter og Omslag af samme Kulør, hvide Knapper og hvidt Underfoer, hvid Vest og ditto Buxer, sorte Klædes-Støvletter med Kvaster, rødgaloneret, trekantet Hat med Fjer etc. – hvor-til kom, at han var høj af Figur og hjemmevant med at gaa i Uniform fra sin Tjeneste i Studenterkorpset; og fremdeles, fordi Løjtnanten paa en Maade var af fineste Slags –: de, der tjente Fædrelandet pr. Honnør uden Gage; – og endelig, og ikke mindst, fordi de pekuniære Forhold var mere lødige og bedre

harmonerede med hans charmante Galauniform, end ellers som oftest hos unge Officerer; thi her var Sølv paa Epauletterne altsaa ikke det eneste Sølv Vedkommende besad. Og denne heldige Omstændighed bidrog selvfølgelig ikke lidet til at forjætte en smilende, lykkelig og rosenbestrøet Fremtid for det unge Brudepar.

Og man ser i Fantasien den unge, kvikke og livsglade Jomfru med de buttede Former og bløde Konturer, i den konventionelle, smagfulde Dragt med det flagrende Slør – en sød og yndig Brud i hvidt – saa bedaarende og charmerende, med de skælmske, lidt udfordrende og drilske Øjne, der altid ler – og som klær saa allerkærest*) – og nu har lidt vanskeligt ved at skinne i en til Situationen svarende højtidelig Stemning; – er det underligt, at Løjtnanten er forelsket og fortryllet ved al denne besnærende Ynde? Men mon *hun* er opfyldt af, og huser hun den samme Lidenskab eller ialtfald Lykkefølelse som han?

Ja, om det fra hendes Side i samme Grad som fra hans har været et Inklinationsparti – maa staa hen. Men her, hvor Brudgommen havde en saadan Ballast af Sølv, undgik hun selvfølgelig ikke, at Skumlere mente, »at Hensynet til hans mange Penge« vel ikke havde været ganske uden Betydning. Noget forskellige i Temperament var de i hvert Fald; og man tager ikke ret meget fejl i deres Karakteristik, naar man – forhaabentlig uden at idealisere – forestiller sig dem omtrent saaledes:

Hun var i Besiddelse af mere Aandslivlighed end han, var, som det synes, lidt flygtig og uden dyb Følelse – men hvem kan bestemme og udgrunde Nuancerne i det psykologiske Liv, tilmed i et Kvindehjerter? Forresten – man tør vel sige – ikke uden Vid, Humor og Sanser, og mange Lovord lyder over hende fra hendes Nærmeste, af hvem hun var meget yndet og højt estimeret, og som tillagde hende »sjældne Dyder«, som det vil fremgaa af nedenstaaende Smaauddrag af Breve.

*) De stammede vist fra hendes Mor og nedarvedes bl. a. til Nanny Friberg og hendes Datter Martha Kjeldsen.

Han var af en mere usammensat og enkel Støbning: noget mildt – paa samme Tid nærmest alvorligt, noget stille og roligt, maaske næsten harmløst, var det, der mere prægede hans Gemyt end Vilje og Bestemthed; men det mest fremtrædende hos ham var dog hans Noblesse og varme og gode Hjerte, hvorom Kendsgjerningerne i det følgende vil tale med de individuelle Træk, der hjælper til at levendegøre. Man kommer ved flere Lejligheder af hans Penge-Transaktioner til at tænke paa, at han ved Siden af sin store Portemonnæ næsten har havt et for stort Hjerte, der altid var beredt til at yde, saa det endog ved de efterfølgende Tidens økonomiske Depression blev til over Evne. Og det er paa Grund af disse uselviske, næsten selvfornægtende Egenskaber, at hans Minde fortjente bedre end Forglemmelse i Familien, thi i andre Retninger prætenderes ikke noget ualmindeligt ved hans Person.

I intellektuel Henseende var Ægtefællerne udgaaede fra ret differende Hjem. *Hans* – altsaa Stedfaren Landeværns-Major Bang tilhørte nærmest *Støvlettiden*.*) Som andre pæne Folk i de Tider betalte han lige siden sit Ægteskab med Friberts Enke og til sin Død for sin Stolestade i Trinitatis Kirke; og gik daglig i sin Klub, hvor han var ganske af samme Mening, som de andre forbenede Filistre, naar de eksempelvis fandt det betænkeligt og farligt med den nyere videnskabelige Gæring paa Filosofiens Omraade, navnlig som den i Tyskland repræsenteredes ved Schelling, og nu truede med at trænge ind i Danmark. Majoren var nemlig evig glad ved den gamle, skikkelige Risborgh og hans Hegelske Filosofi (L. Fribert og Broderen havde da ogsaa begge – betegnende nok – valgt nævnte Professor til Privatpræceptor), og mente, at vi behøvede ingen anden; derfor var han vred over, at Søstersønnen, Henrik Stefens vilde indføre den nyere Naturfilosofi her i Landet; ja, Majoren kom endog med den Bravade, at han ikke vilde taale et saadant Overmod i Familien.

*) Efter den Tids Mode i Fodbeklædning.

Studenterne delte sig dengang mellem de ortodoxe og de heterodoxe, og man kan derfor let tænke, til hvilket Parti Majorens Stedsønner sluttede sig – ialtfald officielt. Selv om de har ønsket at høre den udmærkede Prof. Hornemanns i høj Grad heterodoxe Forelæsninger, saa har Majoren simpelt hen ikke taalt det; saa lidt som han har fundet sig i, om de har villet fordybe sig i Skrifter af Bastholm eller *Horrebow*. Balle derimod har været fint Papir. Det var altsaa noget af denne tunge og mørke Atmosfære, der raadede i Hjemmet, og som især kulminerede hos Familiens Primas, Professoren der henne fra Frue Plads, symboliseret ved Nærheden af Balles Residens.

I hendes Hjem var man derimod noget mere fremskreden og stod forstaaende overfor Tidens moderne Foreteelser, idet Anskuelserne – ialtfald paa flere Punkter – næppe var fjernet langt fra A. P. Hejbergs. Trojel gik frem med sin Tidsalder, og deltog i dens Forandringer som et ungt Menneske – heder det. Og medens hans Bror, Digteren Auditor P. M. Trojel – der efter Skuffelser og Modgang havde trukket sig tilbage, og sine sidste Halvsnes Leveaar boede paa Anneberg, hvor han døde 1793, – havde skrevet Satirer og bl. a. »Ode til Dumhed«, og F. W. Trojel skrev i »Minerva« og spottede over Adelskab, saa i Modsætning hertil, vilde Major Bang ikke staa tilbage for sin nobiliterede Halvbroder, Kammeradvokaten O. L. Bang, men optog ogsaa adeligt Vaaben i sit Segl, og lod sig endog af sine nærmeste Omgivelser titulere med »von« eller »de« foran Navnet. L. Friberg titulerer ham saaledes: »min kjære Stedfader S. T. Hr. Major von Bang«. Garver Neubrunner (Garver Fribergs Svoger) gør det endog saa fint, saa han skriver »Major de Bang«. – Se, saaledes var Kammertonen dengang. Svogrene C. W. Bang og F. W. Trojel har derfor ikke harmoneret altfor storartet sammen i et og alt; men det var i hvert Fald ikke til Hinder for, at førstnævnte for et Beløb af 1000 Rdl. var Kautionsist for sidstnævntes kongelige Oppebørsler. Var den unge Løjtnants Frue saaledes fra et mere uhildet

Hjem end han, saa var hans alligevel ikke saa ueffent ogsaa hvad Aandslivet angaar, thi der kom ikke faa ret intelligente Mennesker, navnlig studerende Ungdom. Den dejlige Velstand, der fandtes hos Majorens, skrev sig fra Majorinden og hendes første Mand, Brygger og Garver Johan Conrad Fribert (død $\frac{6}{9}$ 1788, 53 Aar gl.) – den ene Arbejdet og den anden Frugterne deraf, saaledes gik det ogsaa her! – men denne Velstand, i Forbindelse med Husmorens solide Behandling af Gæsterne, trak selvfølgelig Folk tilhuse, ikke mindst Majorens talløse Sødskendebørn, hvoriblandt mange fattige Studenter, som de senere Berømtheder Grundtvig og Steffens.

Man ved ikke, hvor Grundtvig boede den første Tid, fra han som ung Student i 1800 kom til Kbhvn., og til han et Par Maaneder efter kom til at logere i Brøndstræde; men det har sikkert været hos Majorens, der dengang boede i St. Kongensgade Mtk. Nr. 51; hos dem boede ligeledes efter hinanden Niels Chr. og Otto Grundtvig (begge cand. theol. og sidst nævnte senere Svigersøn af selve Balle; deri ligger vel ogsaa et Fingerpeg om Aandsretningen!), samtidig med, at de var Informatorer for L. Fribert og hans yngre Bror. Naar Grundtvig kalder L. Fribert for sin »Barndoms- og Ungdomsven«, saa har han jo nok, da han nedskrev dette i sine »Kvædlinger«, stilletiende ogsaa tænkt paa de Goder, han som fattig Student havde nydt i hans Hjem.

Hvad Henrik Steffens angaar, stod han i de senere Aar paa Krigsfod med Majoren, idet denne nemlig, engang under hans Besøg, havde udtalt sig paa en saa haard Maade om hans Far, saa Henrik Steffens fuld af Vrede forlod Majorens Hus, sigende, at han aldrig mere vilde komme der.

Men skøndt man saaledes af de ovennævnte Smaatræk faar det Indtryk, at C. W. Bang har været en myndig og ret haard Mand, og derfra slutter, at han rimeligvis – og som det i saa høj Grad laa i Tiden – har givet L. Fribert (og Broren) en stræng Opdragelse, saa laa det i hvert Fald ikke for denne og

Hustru at give deres Børn en saadan; Rousseau og »Humanis-
men«, ligesom i det hele taget et mere moderne Livssyn, har
vel havt sin Indvirkning herpaa i Forbindelse med deres egne
Karakterer.

Efter med disse Linier at have forsøgt en kort Præsentation
af Løjtnanten og Hustru, skal derefter i denne Forbindelse
anføres nogle interessante Uddrag af enkelte Nærpaarørendes
Breve fra 1805–10, der kan tjene til at stifte lidt nærmere Be-
kendtskab med Fars Forældre.

I–VI. Uddrag af Breve fra dav. Stud. Frants Wilh. Trojel
i Kbh. til sin Forlovede Lise Trojel paa Anneberg.

I. $13\frac{1}{12}$ 05. »Den gode Fribert bragte mig dit søde Brev,
han opholder sig her endnu nogle Dage, og rejser hjem (til
Rosengaard) i næste Uge; det er en uheldig Tid denne Gang
for ham, at den slemme Arveprins skulde dø saa pludselig;
for manges Vedkommende gør det mig ondt, at dette Dyr just
nu skulde lægge sig til at dø, og saaledes i lang Tid forstyrre
Folk i at nyde Glæderne ved Baller og Komedier. De fleste
Mennesker her i Byen forbander den Stakkel nu efter hans
Død, fordi han saaledes forstyrrer deres Glæde. . . .«

II. $18\frac{1}{2}$ 06. »Der var da slet intet Testamente efter Majo-
ren (∴ C. W. Bang), Enken skal sidde i uskiftet Bo, og efter
hendes Død falder det halve af den daværende Formue til
hendes Børn, og den anden halve til hans mange Arvinger,
hvoriblandt da ogsaa din gode Moder er; din Drøm gaar
vist altsaa ikke i Opfyldelse.« – (Lise T. havde nemlig drømt
saa optimistisk, at hendes nævnte afd. Onkel i sit Testamente
havde betænkt hende med en net lille Sum til Brudeudstyr.
– Næsten alle Majorens mere end Halvthundrede Søskende-
børn havde levet i lign. Forhaabninger, og – som man let
kan tænke sig – havde de derfor allesammen passet paa, at
holde særlige gode Miner med ham – alene med Undtagelse
af Henrik Steffens, som mente »at den gode Morbroder var
saa bange for Døden, at han ikke engang vilde se paa det en-

gang opsatte Testamente, langt mindre forandre det«, efter at deres Forhold var blevet spændt ved det tidligere omtalte Sammenstød.

III. $\frac{5}{4}$ 06. »Jeg tilbragte mangen en glad Time hos den gode Fribert og hans Rikke, medens de vare her i Byen; hans søde, blide Kone er dog stedse sig selv lig, hun holder saa meget af min Lise, og dette glæder mig saa inderlig . . .«

IV. Sommeren 06. »Din Lovtale over din ejegode Søster Rikke behøves rigtignok ikke til først at lære at elske denne søde Kone, jeg har alt længe lagt Mærke til de sjældne Dyder hos hende, som min søde Lise benævner, og stiltiende agtet og æret hende derfor; min Lise og jeg vil indbyrdes kappes om at omfatte denne blide, elskværdige Søster med vores hele Kærlighed og Agtelse, gid hun stedse maatte blive saa lykkelig, som jeg af mit inderste Hjerte ønsker det, og som hun fortjener det, da vilde intet mangle i hendes fuldkomne Lykke.«

V. 1806. »Da jeg hører, at Fribert kører med Peer Kudsk imorgen, vil jeg bede ham tage Brevet med til dig. Han var i Søndags paa Maskerade paa Hoftheatret tilligemed din gode Broder Jacob, og igaar Aftes var jeg henne hos ham, men traf ham ikke, da han just var paa Komodie; han sætter jo overordentlig Pris paa Theatret og plejer gerne at beklage sig, naar han er i Byen, og Theatret er lukket.«

VI. Marts 1810. (Da det havde lange Udsigter med Præstekald, tænkte han paa, ved hendes Fars Hjælp, at købe en Gaard i Nærheden af Anneberg, og han skriver saa): »Paa den anden Side vilde det rigtignok være usigelig behageligt at være saa nær de kære Friberts, som vi begge holder saa inderlig af, og saa det søde Anneberg, hvor du har tilbragt din meste Levetid« — — men han var bange for at blive Landmand »i disse uhyre dyre Tider — —« (Det blev dog ikke i nævnte Egn, de kom til at bo; i 1812 blev han Ejer af Kjeldgaard i Salling; senere Præst.)

VII–XI. Uddrag af Breve fra Lise Trojel paa Anneberg til sin Forlovede F. Vilh. Trojel i København:

VII. Foraar 1806 (i Anledning af en Indsamling i velgørende Øjemed, som F. Vilh. T. havde foretaget bl. a. i Enke-Majorinde Marie Bangs Hus): »At Tante og de to Friberter gav lige saa meget som de andre tilsammen, undrer mig ikke; men Agentens Tilstand maa jeg nøjere forklare dig, han er særdeles fattig, og har ikke andet, end hvad han faar af sin Søster og sine Neveur, altsaa ser du den rimelige Aarsag til, at han intet tilbød, den arme Stakkell, det er tungere at have været Lykkens Skødebarn, og saa miste alt, end aldrig at have havt noget at miste, thi den maa føle det dobbelt at trænge til andres Hjælp.«

VIII. Under et Besøg paa Rosengaard $\frac{2}{6}$ 06. »Fribert er nu lidt bedre, jeg haaber, det gaar over; naar Sundheden igen vender tilbage, kommer nok Kræfterne atter; hans Rikke er ham dog det kæreste, og hun fortjener at være det.«

IX. Rosengaard $\frac{10}{6}$ 06. »I dette Øjeblik er her igen en gyselig Ildebrand paa en Herregaard i Nærheden, man skulde tro, det var sandt, at en Del i det ringeste var paasat; vi maa hver Nat have Vagt, o Gud beskytte os, man kan ingen Nat være sikker. Jeg gruer for den Tid, Fribert er borte i København, da der har været en Omløberske i Byen (Qverkeby), som har sagt, at den laa bekvemt til at svie af, og man bliver da ængstelig for, at det samme kan hænde os.«

X. $\frac{17}{6}$ 06. «Fribert havde isinde at komme til Anneberg imorgen – men Planen er opgivet, og et Brev er kommet istedetfor – egentlig for at hente Marie (∴ Datteren), da ingen var hjemme, der kunde følge hende, men tal ikke derom, da Tante (∴ Majorinde Bang) ikke maa vide denne Overraskelse. Rikkens Tandpine varer endnu ved, den arme, lidende Stakkell har kun engang imellem Ro.«

XI. Under et Besøg paa Egeberggaard i Foraaret 1808. »Det hjalp da godt paa Indsamlingen her, at Fribert tegnede sig for hele 100 Rdl., ligesom sidste Gang i Nykøbing«. (Her sigtes

vist til »frivillige Bidrag til Opmuntring for de norske Krigere og til Understøttelse for deres Enker og Børn«, hvortil der ifølge »Dagen« 1808 Nr. 124 indkom i »Subskription for Egeberg Sogn 205 Rdl. 14 Sk. Deraf Løjtnant Fribert 100 Rdl.«) – Ja, saa kunde det altsaa nok hjælpe, naar han gav ligesaa meget som hele Sognet, og der var foruden Præst, Degn etc. omtrent 77 Gaardmænd og 150 Husmænd (Gaardmændene har altsaa i Gennemsnit givet 1 Rdl. hver og Husmændene 1 Mk.). Forresten behøver man ikke at blade langt i »Dagen« for atter at træffe paa hans Navn: »Til Isefjordens Forsvar, Løjtnant Fribert 200 Rdl.« (»Dagen« 1807 Nr. 197); fremdeles »Frivillige Bidrag til en ny Flaade, Løjtnant Fribert 100 Rdl.« (»Dagen« 1808 Nr. 62); desuden gav han senere hen alt sit Sølvtoj til Omsmeltning til samme Formaal, hvorfor han modtog den lille Erindringsmedaille, som Kongen og Dronningen i saadanne Tilfælde uddelte.

XII–XIV. Uddrag af Breve fra Fru Raadmand Trojel i Odense til Svigerinden Fru T. paa Anneberg:

XII. Odense ^{31/8} 1807. »Jeg griber denne Lejlighed med den gode Major Sundt (senere Generalløjtnant, † 1849), der idag passerer her igennem for om muligt ved Kallundborg at slippe over til Sælland, og paa den Maade forskaffe Eder Tidende fra os, nu da Posternes Gang er spærret af de forhadte Englændere. O! at Gud tillader denne Uretfærdighed imod det fredeligsindede Dannemark – tør vi ikke bede Hævn over disse Røvere og Voldsmænd, der saa lumskeligen sætter os Kniven paa Struben, førend vi kunne forsvare os. – – – Hils ogsaa paa det kære Egeberg, men Fribert er nok nu langt derfra – man siger her, at Landeværnet skal samles og rykke Englænderne i Ryggen, samtidig med et stort Udfald fra Hovedstaden – Gud give, at det da maa gaa heldigere end hidtil – og han holde sin Haand over vore brave Landsmænd, saa vi snart igen kan faa Fred . . . .«

XIII. Efteraar 1807. »Hils min velsignede Rikke og hendes

gode Mand, og sig dem, at jeg længes meget efter den Dag, der skal bringe mig dem og deres lille Marie – da skal hun overbevises om, hvor usigelig kær hun endnu er mig, og at Fejl, som vel findes i enhver Ungs Alder, aldrig er istand til at ud-slette den Yndest, jeg engang fatter.«

XIV. ^{28/5} 08. » . . . og o lad mig ej forglemme at hilse min gode Rikke og Fribert, der har vist saa megen Godhed mod mig og mine Børn, som aldrig af mig skal forglemmes.«

Et lille Pust fra den romantiske Empiretid slaar os imøde fra disse Smaaudpluk, hvori det altsaa ikke mangler paa sympatiske Udtalelser om det unge Ægtepar. Et og andet kunde jo nok endnu meddeles fra Brevene; et Steds omtales f. Ex. »et smukt Træk af Tante Bang« (Majorinden), der som sædvanlig havde været rundhaandet med sin Overflod. – Friberts Husbestyrerinde omtales oftere; det var en Enkemadam Gertner, født Poulsen, en Præstedatter fra Ingstrup (f. 1761, d. 1841); hun havde i mange Aar været i Familien; hendes Mand havde været Informator hos Trojels paa Anneberg og nævntes allerede 1789. Hun blev atter gift 1806 med Hr. Lars Holm, Præst i Sindal. Senere styredes Huset af Jfr. Edsberg, Præstedatter fra Brændesrup, F. V. Trojels Søsterdatter; derefter af Jfr. Mynster, der altsaa ogsaa var Paarørende. Følgende lille Træk, ligeledes hentet fra Brevene, vil kunne gouteres: F. V. Trojel havde engang været mindre affabel overfor Svigersønnen Thomas T., og dennes Hustru skriver i den Anledning sarkastisk til Lise T.: »men havde du set Faders Brev, hvori han 2–3 Gange minder om at betale i rette Tid 15 Rdl. – tror du, at den rige Fribert havde faaet et saadant Svar?«

Forøvrigt kommer man ved Brevet af 31. Aug. 1807 til at tænke paa, at Samtidens Dom oftere ikke falder ganske sammen med Eftertidens. At Fribert, som det formodes i Brevet, paa Grund af Krigsurolighederne, var langt fra Egeberg, er rigtigt nok; han var jo Militær, og havde dengang modtaget Ild-daaben i Køgeslaget; men at dette alt havde fundet Sted, vidste

man altsaa ikke endnu 2 Dage efter i Odense; Postgangen var spærret, og den optiske Telegraf kom først nogle Aar senere. — Noget om Farfars Deltagelse i Krigsbegivenhederne vil det saa her være Stedet at anbringe.

L. Fribert, der var født 6. Oktober 1781, blev som Privatist fra København indskrevet som akademisk Borger paa Kbhvns. Universitet 1. Maj 1799 med Laudabilis. Da knap et Par Aar efter Krigsurolighederne truede med at bryde løs, meldte han sig 21. Marts 1801 mellem de Frivillige i Kronprinsens Livkorps, og ansattes ved 7de Kompagni (som Menig Tal Nr. 39), hvis Chef var Digteren, Kaptajn Schack Staffeld. Uniformen var mørkeblaa Trøje med hvide Lidser, graa Pantalons, Halvstøvler, runde Hatte med Fjer etc. Vaabenøvelserne blev i den første Tid drevne med stor Ihærdighed, og Kl. 6 hver Morgen stillede man til Exercits; men uagtet det efter Slaget paa Rheden ikke lod til, at man havde mere at befrygte, saa var dog Tidene stadig urolige, og Livkorpset vedblev derfor foreløbig med Manøvrerne.

Allerede efter to Aars Forløb (det alm. var ellers 3 Aar dengang) tog han juridisk Embedsexamen, theoretisk Del 18. Juni og praktisk Del i Juli 1802; men da han ikke agtede at gøre praktisk Brug deraf, lod han sig nøje med Haud. Hans Vaabenøvelser kom ham derefter tilgode, saa han kunde forlade Landkadetakademiets Exercerskole som Second-Løjtnant den 2. November 1802, og ansattes saa ved Nordre Sællandske Landeværns-Regiments 7. Bataillons 2. Kompagni. Disse Officersposter var meget søgte dengang af Folk, der havde Raad til det, navnlig Godsejere og lign., som, ved uden Lønning at tjene Fædrelandet, lagde deres Patriotisme for Dagen. De var ligestillede med Linieofficerer. — Premier-Løjtnant uden Anciennitet blev han 8. Marts 1805 og fik Premier-Løjtnants Anciennitet den 15. August 1806.

Bataillonens Chef var Major Julius Frederik von Køppen^{*)},

*) Afsked ¹²/₁ 1808 i Naade som Oberstløjtnant., død ²⁷/₉ 1814 i Holbæk, 67 Aar gl.

og Samlingsstedet Holbæk. Her stillede Bataillonen i Huj og Hast ved Englændernes Overfald i August 1807 og kom, efter en forceret Marsch, d. 15. s. M. til Ringsted, hvor de samledes med 2 andre nordsællandske og 4 sydsællandske Batailloner. Dagen efter kom Castenschiold og overtog Overledelsen, og Marschen gik saa den følgende Dag til Roskilde, hvor de blev til 21. Aug., medens Officererne stadig var travlt optagne af at indøve Mandskabet. Da de traf paa en engelsk Rekognoscering, trak de sig tilbage til Kornerup, hvor de laa i Lejr indtil de 26. Aug. brød op for at forene sig med Oxholm i Omegnen af Køge, hvor de indkvarteredes; (ialt udgjorde Styrken 3200 Mand, 2 Kanoner og næppe 1 Officer til hvert Komp.) Dog Englænderne undte dem ingen Hvile, og 29. Aug. fandt Slaget Sted. Det endte med Landeværnets Nederlag, Flugt og delvise Fangenskab.

Major Sundt, som omtales i Brevet ovenfor, kom ikke til Undsætning med sit fynske Regiment, da han ikke kunde komme over Bæltet for Englænderne (i alle Tilfælde var han jo ogsaa kommen bagefter), og da heller intet Udfald samtidig skete fra Hovedstaden, kunde Resultatet af dette Slag ikke være blevet stort anderledes, selv om Landeværnet havde bestaaet af lutter Helte.

I Anledning af disse Tildragelser paa Sælland udkom der en Bog af Kapt. v. Thauch ved sydsæl. Landv. Reg. 9. Bataill., hvori nærmere omtales Friberts Deltagelse i Slaget. Forfatteren havde nemlig med sit Komp. besat en Bro ved Køge Aa; men saasnart Fjenden var i Sigte, flygtede hele hans Afdeling paa nær 13 Mand, hvorefter han med disse sluttede sig netop til den Bataillon, hvortil Fribert hørte. Og nævnte Kaptajn skriver saa:

»Men Fjendens Jægere kom snart nærmere, og understøttet af et Par Kanoner, der allerede tournerede Bataillonen langt fra i Ryggen, bevægede den til at gøre omkring og derpaa bøje ud til Venstre med en Hurtighed, der gav mig grundet Frygt. Løjtnant Fribert og Løjtnant Rist bleve tillige med mig og nogle

faa af Folkene tilbage, dels fordi det var upassende med disse Braves Karakter at flygte, og dels fordi vi, om muligt, vilde op- holde Fjenden, der nu brød heftigere frem, paa det Bataillon derved kunde vinde Lejlighed til igen at blive ordnet, og tage en anden Position, naar det første uheldige Øjeblikks Ind- tryk var forsvundet. »Løb ikke, løb for Himmelens Skyld dog ikke!« raabte Fribert og Rist, men alt forgæves. Jeg kunde spare al Tiltale, thi jeg fulgte mine tvende brave Vaabenbrødre alene. Saaledes vedblev Retiraden en god Stund, og endskøndt fjendtlige Riffelkugler i Mængde susede os forbi, vedblev vi vores Forsæt at naa Bataillon om muligt, men medens jeg vendte mig paa en Højde, for selv at bestemme om aldeles intet kunde anvendes til Nytte med vore faa Hjælpemidler, havde Løjtnant Fribert vendt Øjnene til den retirerende Bataillon, og de bortkastede Geværer overbeviste os om Umuligheden i at kunne tænke paa en ny Stilling. Imidlertid forsøgte vi alt; men en uheldig Kugle saarede den brave Løjtnant Rist, (hans Navn findes paa Listen over de haardt Saarede) og nu forlod selv de sidste os; ene maatte Fribert og jeg nu se at hjælpe vor saa- rede Kammerat, og under alt dette bleve vi angrebne af en ung irsk Officer med sine Jægere, der snart omringede os – og ene væbnet mod Mængden med tvende korte Sabler, kan Du selv tænke, hvad der blev din Ven og hans ædle Medkæmpendes Skæbne. – Saa snart vi vare fangne, bleve vi henbragte til en Bonde- gaard, hvor flere lignende Uheldige skulde samles. Af den irske Officer – ved Navn Jennings – fik vi at vide, at hele vort Korps var blevet overfløjet, og næsten alle taget til Fange. Vi bleve behandlede med Agtelse og bleve hverken affordrede Penge eller Uhr, Epauletter eller noget os tilhørende, selv da vi vilde give dem Penge for en Hat fyldt med Kirsebær, afslog de alt. – Omsider kom vi til en Bondegård, hvor vi antraf Major v. Køppen, Kaptajnerne Smidt og Vedelsparre af samme Ba- taillon samt ca. 150 Landeværn. Efter en Times Forløb bleve vi førte til Køge.

De fangne Officerer, 56, og samtlige Menige, 1100, bleve opstillede paa Torvet i Køge, hvor de af de Engelske fik alle de Vederkvægelser, som Tid og Omstændigheder tillod. Officererne fik anvist Kbmd. Olsens Gaard, hvor de opholdt sig Natten over og den paafølgende Dag. Søndagen den 30. August Kl. 9 Aften mødte 11 Vogne, som under Eskorte af hannoveranske Husarer, kørte de fangne Officerer til det Engelske Hovedkvarter i Lundehuset. De bleve indlogerede i Baron Eggers Gaard, og forsynede med Fødevarer etc. Oxholm mæglede her med Gambier og Cathcart, og opnaaede, at enhver krigsfangen Officer fik Tilladelse til at rejse hver til sit Hjem. De underskrev samtidig en Forpligtelse, og om Middagen d. 1ste September rejste enhver hjem.«

Om Tirsdagen 2. September er Fribert da formodentlig igen kommen til Egeberg, men næppe i fuld Vigeur efter det næsten 3 Ugers strabadserende Felttog – som altsaa ikke havde været til nogensomhelst Nytte. Og ikke alene dette; men det arme Landeværn blev overdænget med Haan og Spot af Samtiden; dog – Eftertiden dømte ialtfald noget mildere, »thi trænger man dybere ind i Enkelthederne« – skriver en nyere Militærforfatter – »vil man tværtimod beundre mange af disse Mænds Mod og Opofrelse, idet de optog Kampen mod en Fjende, hvis Overlegenhed i alt var enhver af dem indlysende«.

Efter de indhøstede sørgelige Erfaringer blev Landeværnet ved Forordning af 15. Febr. 1808 omdannet til annekterede Batailloner, saaledes at de kom til at udgøre de respektive Infanteriregimenters 3. og 4. Bataillon; og Fribert overgik derfor nu til Danske-Livregiments 3. Bataill., den saakaldte »gule Brigade«, fordi den røde Kjole havde paillè Krave, Rabatter og Omslag. Da Fribert imidlertid saaledes kom til at høre til nævnte Regiments 1ste annekterede Bataillon, der bestod af det yngste Mandskab, og dette skulde forblive under Fanerne for det første og ligge i Garnison i København, hvilket han – som rimeligt var – ikke havde mindste Lyst til, saa afskedigedes han 23.

August 1808 – som det hedder »efter Ansøgning formedelst svageligt Helbred i Naade af Krigstjenesten, og meddeles ham derhos Kaptajns Karakter«. – Til Paaskønnelse af hans Forhold under Køgefelttoget, var det vel nærmest, at han fik denne Charge, og det var ogsaa det eneste, han fik for sin Krigstjeneste, thi nogen Gage oppebar han ikke.

Ja, det berømte 1807 var et begivenhedsrigt Aar og ikke mindst for ham! Vi mindes i den Henseende hans Mors og Brors Gravmonument paa Assistens Kirkegaard, paa hvilket man læser denne Inskription – forfattet af ingen ringere end selve Grundtvig:

Her under hviler Moder og Søn:

ANNE MARIE MADSEN,
født 11. April MDCCLII, (1752)

gift

først med Brygger og Garver
Johan Conrad Fribert,

siden med

Major Carl Wilhelm Bang,
død som Enke

6te Martii MDCCCVII, (1807)

Samt

LARS JACOB FRIBERT,

Studiosus Medicine,
født 25. December MDCCLXXXVI, (1786)
død 14. November MDCCCVI (1806)

Muntre Yngling udi Livets Vaar

Sank i svage Moders Arme,

Efter tungt henskedne Aar

Flygtet Livets sidste Varme.

Templet hvor de skulde hvile

Ramtes af Ildens røde Pile,

End i Graven fandt de ikke Ro;

Over brændte Been nu stander

Stenen, og sig rolig blander

Asken af de kære To.

Man aner jo nok, at der blandt disse jævne og ligefremme Ord, staar en heterodox Forfatter, men overfor Fribert har han altsaa ikke derfor været paa den sorte Tavle; som bekendt bespottede og forkættrede hele den Bangske Slægt sin Frænde Grundtvig,

men det gjaldt dog mest senere Tider, efter at Mynster var fremstaaet som Forkæmperen mod Rationalismen.

De ovenfor omtalte »kære To« døde saaledes kort efter hinanden og begge af Brystsyege; hans kaldes i Kirkebogen for »hidsig Syge«, hendes for »Tæring«, og da Majoren var død Aaret før hende, var saaledes L. Friberts Barndomshjem helt uddødt i Løbet af $\frac{5}{4}$ Aar.

I »Berlingske Tidende« Mandag den 9. Marts 1807 ses følgende Meddelelse:

At det har behaget Livets og Dødens Herre ved en roelig og stille Død at bortkalde min iegode, elskte Moder Frue Majorinde Anne Marie Bang, fød Madtzen, i sit Alders 55de Aar, Fredagen den 6te d. M., byder min sørgelige Pligt mig at bekendtgjøre fraværende Slægt og Venner, forvisset uden Bevidnelse om deres Deeltagelse i denne Ædles Bortgang.

Kiøbenhavn, den 6te Marts 1807.

L. Fribert,
Premier-Lieutenant.

Endvidere ses i »Berl. Tid.« Fredagen d. 20. Marts s. A. følgende Digt i Anledning af Dødsfaldet, forfattet af . . . ?

Til
Hr. Lieutenant Lorentz Fribert.

Skiult er Herrens Vej! — og ei randsage
Kunne Dødelige Viisdoms Raad!
Meedet for vor Fryd som for vor Graad
Evighedens Morgen skal opdage.

Skøn din Manddoms første Dag den var,
Skøn som Tidens første Morgenrøde;
Paa din Vej, som Lykken baned har
Kierlighed og Venskab Roser strøede.

Men et Uveir rædsomt hæved sig,
Ikkun frugtbart for de Dødes Have.
Lynet knitted! — o! da saae jeg dig
Stum af Smerte staae ved fire Grave!

Fribert! Selv bekiendt med Hiertets Kummer,
Følte jeg, hvor inderlig du led!
Følte Livets største Bitterhed
Være den, som i vor Barm forstummer.

Opmand dig, Ven! o! hisset i det Høie
Der dine Kiere nyde evig Fred!
Søg Trøst og find den i din Rikkes Øie,
I Venskabs Favn, i ædel Virksomhed!

Først døde altsaa Stedfaren, og han fik en meget pludselig Død. Var det Apoplexi, eller er det rigtigt, at Hesten styrtede med ham, og han paa den Maade omkom? I alle Tilfælde var hans pludselige Død et Rædselsbud for hans nærmeste Omgivelser. Hans Person kunde vel undværes, men da han havde opsat med at gøre sit Testamente saa længe, til det blev bag^s efter – han var kun 51 Aar gl. og har mindst tænkt paa, at Døden var ham saa nær – saa blev denne Forsømmelse en saa skæbnesvanger Katastrofe for Farfar, at han derved mistede sin halve Mødrenearv. Er det rigtigt, at Bang kom af Dage ved et Ulykkestilfælde, saa har det ialtfald været paa en Lystridetur, thi han havde intet med Militæret at skaffe, da han havde taget sin Afsked fra Landeværnet, hvor han forresten kun havde staaet a la suite $\frac{1}{3}$ 1801– $\frac{8}{3}$ 03 (begge fra $\frac{1}{4}$ at regne). Han levede nemlig som Rentier, idet han allerede 1794 havde solgt Friberts tidligere Bryggeri paa Store Købmagergade ved Siden af Trinitatis Kirke. Dødsfaldet er ikke averteret i Aviserne, og Kirkebøgerne fra den Tid indeholder kun Begravelsesdatoen, og denne var 28. Januar 1806. Han blev nedsat i Brygger Friberts murede Begravelse i den smalle Kvindegang (altsaa til venstre) i Frue Kirke, og hans Kiste kom saaledes til at staa Side om Side med hans Formand i Ægteskabet, samt dennes første Hustru.

Det næste Dødsfald blev altsaa Farfars Bror, Lars Jacob, hvis første Navn skrev sig fra Morfaren, og det andet oprindeligt fra den tidligere nævnte Jacobus Fribertus. Ved Daaben i Frue Kirke 15. Januar 1787 indtegnedes følgende Faddere: »Hr.

Gabriel Borchorst, Brygger, Hr. Agent Madtzen, Hr. Antonius Neubrunner, Garver, Mons. Niels Lund, Mad. Neubrunner bar Barnet, Mad. Cathrine Borchorst holder Christen Huen«. Det fremgaar af det følgende, hvem disse Personer var, saa her skal kun oplyses, at N. E. Lund, senere Overgraver ved Trinitatis Kirke, var noget paarørende til Brygger Fribert, og at Mad. Neubrunner var sidstnævntes Søster, Gørrel Marie, født Fribert († 1798, 70 Aar gl.)

Lars Jacob Fribert blev som Privatist fra København indskrevet som Student 5. Maj 1802, altsaa ikke 15 $\frac{1}{2}$ Aar gl. og var endda nær ved at faa Udmærkelse. — At hans store Onkel samtykkede i, at han kom til at studere Medicin, taler ogsaa for, at han har været velbegavet; thi F. L. Bang nærede ophøjede Forestillinger om sin Videnskab og mente, at hans Stedsøn, den senere Biskop Mynster, var for dum til at studere Medicin.*)

Da der ikke i de Tider mødte andre end indbudne til Begravelser, saa viser et Avertissement som det følgende en sjældnen Undtagelse: Med den inderligste Vemods Følelse takkes de Herrer Mediciner, som beviste min afd. Søn Lars Jacob Fribert den Ære at ledsage ham til sit Hvilested.

København, 18. November 1806.

Anne Marie Bang, fød Madtzen.

Allerede Dagen efter bekendtgør Fruen i Avisen, at hendes Broder Agent Bertel Madtzen var død i hendes Hus, pludselig, 56 Aar gl. — Det var det tredje Dødsfald i Huset i det samme Aar. Han var ugift og hendes eneste Bror, tidligere havde han været Grosserer og Skibsrheder. Under Pengekrisen 1783 fik han af Statens Midler 40,000 Rdl. tillaaens, men uagtet i Besiddelse af betydelige Arvemidler, var han dog ruineret allerede 1790. Han ejede ogsaa tidligere Farumgaard, men da han

*) Intet Under derfor at Bang blev rasende, da engang en Bondesmed kom op til ham for at høre hans Raad i Anledning af, at han havde tænkt paa at studere til Læge. Han kom i en Fart ned af Trappen; men blev dog siden uden Bangs Hjælp til den bekendte Professor Jeppe Smith.

ifølge Gælds brev, dat. 1. Januar 1785, skyldte 8000 Rdl. til sin Svoger, Brygger Fribert, tabtes næsten alle Pengene (og det var saa meget i de Tider, at det var $\frac{3}{4}$ af nævnte Gaards Værdi); Friberts Efterfølger i Ægteskab, C. W. Bang, maatte da overtage Farumgaard, men solgte den igen ved Købekontrakt, dat. 7. September 1791, til cand. jur. Jens Lawson for 12,000 Rdl. Bang forbeholdt sig dog et Hus i Farum, der hørte til Gaarden, til fremtidig Ophold for denne kostbare Svoger, som saa Resten af sine Dage levede der, Huset styredes af Jfr. Anne Thausen, der levede til 1830 og blev udredet Pension til i 23 Aar. — Om nævnte Agent Madtzen fortælles ellers følgende Anekdote. I sine unge Dage ønskede han at blive Frimurer; nogle Spøgefugle udgav sig for Frimurere og tilbød at optage ham i Ordenen, hvorefter han maatte udstaa en Del latterlige Ceremonier, fik Ris paa Bagen etc. etc. Da han derefter forlangte at faa Hemmelighederne at vide, som ikke maatte aabnbares, lo de ham ud, og sagde: dem havde han alt faaet at vide, og at han nok lod være at aabenbare dem for nogen. — At han døde 1806 er dog ikke til Hinder for, at man flere Aar efter ser ham figurere i Statskalenderen blandt kgl. Agenter, der rangerer med Cancelliraader. Hans Bestalling var af 21. Septbr. 1779.

Det Sted, hvor disse Mennesker døde saa kort efter hinanden, og hvor L. Fribert boede, naar han paa sine hyppige Besøg kom til Hovedstaden, og hvorhen han — vide Brevet $\frac{17}{6}$ 06 — vilde have sin lille Datter med for at overraske Moderen, var den lille Herskabsejendom i Ny Kongensgade Nr. 3 (støder op til Grev Frijs Palæ), som de udelukkende selv boede og ejede ifølge Skøde af 15. Maj 1803. Huset staar endnu ganske som dengang. Fra Gaden præsenterer det sig ikke saa stort, som det er, men der er Sidehus, som indeholdt 8—9 Værelser, desforuden var der Stald til 2 Heste, 2 Hønehuse, Vaskehus, Rullestue etc. »Overalt i Værelserne, som tildels er betrukne med Lærred og malede, ere 4 To-Etages og 1 Tre-

Etages Vindovn, samt 3 Vindovne med Tromler og en Gryde-
ovn«. Saa man kan nok deraf se, at Familien havde det meget
komfortabelt her. Den, der behandlede L. Friberts Mor under
»hendes langvarige Sygdom«, var selvfølgelig hendes Dobbelt-
svoger F. L. Bang, som i Skifteretten mødte med en Regning
paa 50 Rdl; Vognmand Bruns Regning viser dog, at hun hver-
anden Dag har været ude at køre, og det endda lige til et Par
Dage før hun døde. Hun blev altsaa kun 55 Aar gl.

Næppe havde hun lukket sine Øjne i dette af Døden ok-
kuperede Hus, før Skifteretten var paa Trappen. Man læser
saaledes i Skifteprotokollen: »Aar 1807 den 6. Marts indfandt
Skiftekommissionen, bestaaende af etc., sig i Nye Kongensgade
bag Slottet Mtkr. Nr. 340 Lit. C. hos Fru Majorinde Anne Ma-
rie Bang, født Madtzen, som her denne Dags Morgen ved
Døden er afgang, hvorved var tilstede den Afdødes Søn,
Premier-Lieutenant Lorentz Fribert, myndig, saa var og tilstede
Tjenestefolkene: Stuepige Anne Margrethe Schow, Kokkepige
Kirsten Kierulf, Gaardskarl Anders Hansen; ligeledes var kom-
men tilstede Prof. med. F. L. Bang . . .«. Ja, han hørte jo med
til Ensemblet, thi ikke alene var han den Afdødes Lavværge,
men ogsaa selv Medarving, og desuden selvbestaltet Repræsen-
tant for samtlige øvrige L. Friberts Medarvinger, saa han maatte
jo være paa Pletten for at paase, at det gik rigtigt til. Ved
Siden af den rent menneskelige Sorg har dog Bang sikkert
kun glædet sig over at betragte den vægtige Læderpose, der
fandtes i Boet (den indeholdt alle Værdipapirerne), som nu
blev forsynet med Rettens og Lieutenant Friberts Segle – og
saa tænke paa, at Halvdelen af al denne Herlighed nu skulde
tilfalde Familien Bang.

Man ser af Registreringsforretningen, at der blandt mange
andre Rariteter i Boet fandtes et Papegøjebur, nogen Poppe-
dreng var der nok ikke længere deri, men havde der været en,
kunde den passende have skreget: »Til Lykke, Hr. Professor!«
Ogsaa for ham var 1807 et særdeles begivenhedsrigt Aar – .

L. Fribert anvender Adjektiverne »elskede, ejegode og ædle« overfor sin afdøde Mor, og at det ikke er for meget sagt, giver Skiftet efter hende overvældende Beviser paa; hendes største Fejl var utvivlsomt, at hun var alt, alt for god, og for svag af Karakter, men ellers en ovenud værdig Datter af Grosserer og Brygger Lars Madtzen og Hustru, »som tilligemed anselige Midler, af Gud vare begavede med større Rigdom, nemlig ædle Hjerter« — som det hedder; — og en værdig Søster til Professorinde Ingeborg Bang, født Madtzen, der af sin Mand betegnes »som et Mønster paa en fuldkommen Kone, hvis stille Yndigheder, fromme og dydige Omgang, tilvendte hende alles Hjerter«.

At vor Farfars Mor fik en overmaade glansfuld Bisættelse, saa fashionabel, at den mere end fuldtud stemmede med Etikettens Fordringer, vil fremgaa af Hofbedemands Petersens Regning, der næsten er saa lang som et ondt Aar, og lyder saaledes:

»Beregning over Udgifterne ved salig afg. Frue, Majorinde
A. M. Bangs Lig-Procession til Frue Kirkes Kapel den
20. Marts 1807.

Skolens Rettighed, 10 Rdl. 3 Mk.; Samme for Sang af 2de Kor, 4 Rdl.; Begravelssets Aabning, 2 Rdl.; Lig Skamlerne, 4 Mk.; Indviet Vognen, 2 Rdl.; 2 Tjenere dermed a 2 Rdl. = 4 Rdl.; Hr. Provst Plum, 12 Rdl.; Pastor Fallesen, 10 Rdl.; do. Erlandsen, 6 Rdl.; Klokkeren, 5 Rdl.; Overgraveren, 3 Rdl.; 2de Undergravere a 2 Rdl. = 4 Rdl.; Graver Karlen, 1 Rdl.; Lig-Klædet i Lig-Vognen, 4 Rdl.; Skammel Klædet i Huset, 2 Rdl.; samme at bringe og hente 3 Mk.; 8 Lig-Bærere, a 4 Rdl. = 32 Rdl.; Ducør til samme og Formanden, 5 Rdl.; 8 Vogne til Sørgepar a 2 Rdl. = 16 Rdl.; 1 ditto til Marchal-erne 2 Rdl.; 25 Tjenere ved Lig-Processionen, a 2 Rdl. = 50 Rdl.; den Fløjels Lig-Vogn med 4 Heste, 20 Rdl.; Lig-Vognens Kudsk og Biløber, 3 Rdl.; de Fløjels Marchal Stave, 3 Rdl.;

2 Fag sorte Gardiner a 4 Mk. = 1 Rdl. 2 Mk.; 6 Gueridoner a 2 Mk. = 2 Rdl.; samme at bringe og hente 3 Mk.; 2de Alterlys paa 24 Pd. = 25 Rdl.; Plader og Flor dertil 10 Rdl.; samme at male 5 Rdl.; for ditto at paabinde med Baand dertil, 2 Rdl.; Lysene at bringe til Kirken 4 Rdl.; Organist og Bælgetræder, 5 Rdl.; 2 Politibetjente, 4 Rdl.; Bænkene at flytte i Midtgangen i Kirken, 1 Rdl.; Skamlerne at sætte Liget paa i Kapellet, 1 Rdl. 2 Mk. — Til Garnisons Menighed at betale: Hr. Pastor Thye, 10 Rdl.; Jordan 6 Rdl. 4 Mk.; Skolens Rettighed, 1 Rdl.; Skolens Rettighed, 1 Rdl.; Kantoren 2 Rdl.; 2 Gravere 2 Rdl.; 2 Marchallers Salarium, 20 Rdl. — *Summa 304 Rdl. 3 Mk.*

Desuden findes følgende Regning fra Snedkermester Joh. Chr. Thielemann*) i Ny Kongensgade: »Forfærdiget en Liigkiste af Planker, Moderneste smag 60 Rdl.; overtrukken med Sort nobret Tøi og Kisten udziret med Pyndt med mere til samme henhørende Ting, 30 Rdl. — *Summa 90 Rdl.*«

Til bedre Forstaaelse af Bedemandens Regning tjener følgende: Ligfølget bestod dengang altid kun af et indbudt Følge af Mænd, for hvem det var et nødvendigt Tilbehør at møde i høj, sort Hat med lange, sorte Flor om og lang, sort Sørgeskappe. De beværtedes med Vin og Kage ved Ankomsten til Hjemmet, hvorfra Begravelse altid foregik, og efter Hjemkomsten fra Kirken hørte det sig ogsaa gerne til, at der var anrettet en bedre Middag for de Indbudne. Følget fulgte Kisten til Vogns — i dette Tilfælde har Køreturen altsaa kun skumplet hen over Byens Brosten det korte Stykke fra Ny Kongensgade til Frue Kirke — selv Ligbærerne i to Kareter foran Ligvognen. Hele Vognkortégen betaltes af Indbyderen. Følget ordnedes efter en som Regel skriftlig opgiven Rangfølge af Bedemanden, som ogsaa i Kirken raabte Følget en for en op til Indstigning i Kareterne. Kvinder deltog slet ikke i Begravelser, ja Moden forbød endog kvindelige, nære Slægtninge i den første Tid at vise sig offentlig. — Man kaldte det sjældent Ligtog,

*) Nanettes Bedstefader.

men næsten altid »Proces« eller »Procession«. Tjenerne deltog paa den Maade, at hver holdt sin Hest ved Bidslet. — Ingen af de fire Præster, saalidt som Graverne etc. etc., der har faaet Honorar, har udført det mindste derfor, det var kun almindelig Smørelse, som hørte sig til. Talen holdtes nemlig af en Præst af Familien. Velhavere plejede at forære Alterlys.

Hermed er vistnok forklaret tilstrækkeligt, og man vil bl. a. have en Forestilling om, hvilket eklatant Optrækkeri det hele var. At Bedstefar var levende endnu efter 4 saadanne kort efter hinanden følgende Begravelser med saa pompøst Ceremoniel var næsten forbausende; thi der var selvfølgelig mange andre Udgifter, Staahej og Halløj forbunden dermed; for ikke at tale om Stadepladserne i Kapellet, som kostede en lille Formue. Men denne var erlagt for flere Aar siden, idet der nok oprindelig var købt Plads i et Kapel i Nicolaj Kirke, men da den brændte, var Rettigheden overført til Frue Kirkes Kapel*). Dette brændte altsaa ogsaa, og man maatte have ny Begravelsesplads paa Assistens Kirkegaards andet Distrikt, Frue Sogn, Blænding til Vejen Nr. 30, saaledes betegnedes det oprindelig, nu har »Vejen« i mange Aar hedt — Nørrebrogade. Ja, Gravstedet var i helt anderledes idylliske og fredelige Omgivelser dengang, endnu førend Tivoli-Tranes Far havde sin Reberbane bag en Hæk paa den anden Side »Vejen« omtrent lige fra Møllegade til henimod Nørrebros Runddel.

Men fik vor Oldemor saaledes en usædvanlig Skæbne efter sin Død, saa gik det hende derimod paa almindelig Vis i en anden Retning, nemlig at være ganske forglemt i 2den Generation. Hvad kendte den længstlevende af hendes Børnebørn til hendes Familieforhold? Tante Marie Bang vidste kun, at hun var Datter af »Agent Madsen« — og nichts weiteres, og det var altsaa tilmed galt!

*) Derfor hedder det ogsaa i Kirkebogen ved hendes og Sønnens Bisættelse: »indsat i Kapellet efter Prof. Hornemanns Ordre, uden Betalings«, men for gl. Nikolaj Sogn skulde der dog betales en mindre Sum. Begge Bisættelser fandt Sted ved 11 slet (elleve.)

Den afdøde Frue, som vi saaledes nu har ledsaget paa hendes sidste Rejse til det ukendtes uendelige Hav, kunde med god Grund kaldes for en Havets Datter, eftersom ikke alene hendes Far pløjede Søen næsten hele sit Liv, men ogsaa hendes eneste Bror, hendes eneste Svoger, saavel som baade hendes Farfar (Skipper i København, Mads Svendsen) og Morfar (Bertel Rasmussen, Skipper i København siden 1728, men født paa Langeland*), og uden Tvivl ogsaa hendes Farfars Far etc. etc. Men alt dette Søblod, der saaledes var i hende, har saa godt som ikke givet sig Udslag gennem nogen af hendes Efterkommere, som alle er forbleven paa Landjorden, og dette er endda ikke saa mærkeligt, eftersom hendes Mand, og den Slægt, hendes Søn giftede sig i, begge tilhørte deciderede Landkrabbe Familier, og derfor er hendes Efterkommere ogsaa saa degenererede fra hendes Forfædres Saltvandsblod, saa ingen af dem kan taale en regulær Skipperskraa.

Hendes Far foer i sine unge Dage som Skipper paa Færøerne med sit Skib »Enigheden«, og drev selv Handelsforretninger. For at Skipperne kunde konstatere deres (neutrale) Nationalitet (jfr. ogsaa Forordning ^{30/7} 1756) udstedtes der kgl. Pas — de saakaldte latinske Søpasser — for saadanne Rejser, hvorefter man endnu kan følge hans Bevægelser. 1752 forandrede han Kursen og kaldes nu »Kaptajn paa Vestindien«; blev 1754 tillige Brygger, senere ogsaa Grosserer. Fra Vestindien førte Kaptajnen Velstand hjem til Christianshavn; og i Hjemmet udfoldede hans Hustru, Anne Cathrine Berthelsdatter ogsaa en livlig Virksomhed i sit Kald, saaledes at de lykkelige Forældre hvert Aar kunde holde Barselgilde (efter Daab i Frelsers Kirke), nemlig følgende Datoer: ^{27/3} 1751 (Bertel); ^{14/4} 1752 (Anne Marie, altsaa vor Fars Farmor, født 3 Dage før); ^{29/5} 1753 (Mads, † 6 Uger gl.); ^{28/11} 1754 (Tvillinger Ingeborg og Else, fødte 3 Dage før, sidstnævnte † 14 Dage gl.); ^{13/11} 1755 (Bene-

*) Maaske af samme Slægt som den bekendte Rasmus Langeland i Korsør (kendt bl. a. fra Wessels Digte).

dicta, † 42 Dage gl.); — men hermed var det ogsaa forbi; thi Moren døde et Par Uger før sidstnævnte Barns Død og begra- vedes ¹²/₁₂ 1755, 29 Aar gl. — Saaledes var vor Farfar Mormors Skæbne i Livet. Hendes Frugtbarhed arvedes af hendes Datters Sønnedatter, Marie Caroline Bang (13 Børn); saaledes er nok ogsaa Arvegangen: en mandlig Generation mellem to kvindelige; men forresten var der jo ogsaa Frugtbarhed at arve gennem de mødrene Aner, navnlig fra U. E. Schwane (11 Børn). Nævnte Anne Cathrine Bertelsdatters Mor havde kun 3 Børn (ialtfald Voxne), hun hed forresten Ingeborg, og hendes Navn kan følges i Familien lige ned til Herman Bangs afdøde Søster Ingeborg.

Kaptajn Madsen giftede sig igen, denne Gang med en Enke, Mette Andersdatter Munch, som havde en Søn, Gabriel Borchorst; men i dette Ægteskab kom ingen Børn. Kaptajnen, der senere ejede og beboede Bryggergaarden i Dr. Tværgade, Matr. Nr. 340 (hvor nu Nr. 40 ligger, og Hindenburg bor, der levede tidlige vor Oldemor!) og Landstedet »Lille Mariendal« paa Strandvejen, havde 2 Vestindiefarere, en paa 106 og en paa 131 Kommercelæster, (altsaa formodentlig med henved en Snes Mands Besætning hver) samt en 3die, som Sønnen, Kaptajn, kgl. Agent Bertel Madsen, »Lykkens Skødebarn« (se Brevet her foran), fik at føre paa Vestindien. Svigersønnen, Kaptajn Niels Mohrum († 1779, hans Enke, Ingeborg Madsen, blev samme Aar gift med Dr. med. F. L. Bang) foer med sit Fregatskib »Laurentzius« ligeledes paa Vestindien og drev betydelig Handel. — Haardhed, stundom blandet med Mishandling, var den Tids Brug til Søs, og Jyden fra Randerskanten, Kaptajn Mohrum, var af de haarde; dem har derimod de 2 Kaptajner Madsen næppe været af.

Pengene sætter Skel mellem Folk, ikke alene i Livet, men ogsaa i Døden; og medens f. Ex. Ewald og Wessel som Proletarer maatte nøjes med Grave paa Trinitatis Kirkegaard, saa havde Familien Madsen selvfølgelig sin murede Grav inde i

Kirken. I dennes søndre Gang, Grav Nr. elleve, nedsattes saaledes: $\frac{8}{12}$ 1779 Dr. Fr. L. Bangs Stedsøn, Jens Mohrum, 5 Aar; $\frac{15}{8}$ 1781 Fru Ingeborg Bang, født Madsen, 27 Aar; $\frac{20}{11}$ 1781 Grosserer, Brygger, Kaptajn Lars Madsen, 61 Aar; $\frac{15}{1}$ 1788 hans Enke Mette Munch, 73 Aar. For de Voxne er der selvfølgelig udstedt kgl. Begravelsesbevillinger, nemlig af $\frac{21}{8}$ 81, $\frac{30}{8}$ 81, $\frac{2}{5}$ 88; Datoerne viser bedst Kancelli-Smøleriet. Formodentlig staar deres Kister paa samme Plads den Dag idag; det fremgik nemlig ved Restaureringen i Kirken for nogle Aar siden, at der var fuldt af Kister under hele Kirkegulvet.

Kaptajn Madsen havde gjort Testamente paa Faldrebet, nemlig først $\frac{21}{10}$ 1781, han døde $\frac{11}{11}$ s. A., hvori han bestemte, at der forlods af Boet skulde udbetales til Alm. Hospitals Direktør, at anvende til Stiftelsens Fattige, 2000 Rdl. — Prof. Bang skulde have 1000 Rdl., »da han ikke har faaet nær saa meget til Udstyr med sin afdøde Hustru, som min anden Datter Marie, der er i Ægteskab med Johan Conrad Fribert«. Forøvrigt bestemtes, at hans Enke og Stedsøn, som jo efter Loven tilkom det halve Bo, skulde nøjes med $\frac{1}{3}$ af hele Boet — »eftersom det var Kaptajnen der, næst Guds Bistand, i mange Aar havde arbejdet paa deres Velstand«; Sønnen Bertel skulde have $\frac{1}{3}$; Garver Fribert $\frac{1}{6}$, og Professor Bangs Steddatter, Anne Cathrine Mohrum, $\frac{1}{6}$.

Dermed var alle Arvingerne i dette vægtige Bo »enhver for sig i alle Maader vel fornøjede, og derfor aflægger vores kærligste Taksigelse« — hedder det.

Bryggeriet i Dr. Tværgade arvedes af Stedsønnen Gabriel Borchorst, og han blev ogsaa den, der fik mest Gavn af Pengene; thi for de andres Vedkommende var det jo ikke videre bevendt, og mindst for Kaptajnens eneste — senere ulykkelige — Søn, der mistede alt. Det er som oftest heldigst, at Fremtiden er ubekendt; men af Fortiden kan der læres, og ved Kundskab om den, kan man instinktivt fornemme noget om forestaaende Genvordigheder og Ulykker, thi Begivenhederne gentager sig

stadig om og om igen med lidt Variationer; dog gaar det heldigvis sjældent saa tragisk som her, hvor alt smuldrede hen.

Paa Assistens Kirkegaard, Vaisenhusets Sogn, gl. Kirkegaardsmur Blænding Nr. 23, findes et 100 Aar gl. Monument, hvor paa læses: »Hvilested for Gabriel Borchorst, forhen Bager, til sidst Brygger, samt Hustru Cathrine Borchorst, født Sihm, Forældre til 8 Børn og 10 Børnebørn. Deres Liv var disse opofrede«.

Efter foranstaaende Oplysninger vil de Personers Familienforhold fremgaa, som Tirsdagen 16. Oktober 1781 stod Faddere ved vor Farfar Lorentz Friberts Daab i Frue Kirke, og som Kirkebogen nævner saaledes: »Hr. Lars Madsen, Brygger i Tværgaden, Hr. Doktor Frederik Ludvig Bang paa Frederiks Hospital, Hr. Agent Madsen, Madame Cathrine Borchorst bær Barnet, og Jomfru Christine Hansen paa Frederiks Hospital holder Christen Huen«.

Den sidstnævnte blev $\frac{1}{2}$ Aar efter gift med F. V. Trojel og blev altsaa senere L. Friberts Svigermor. — Man mindes i Anledning af hendes Besøg hos Broderen paa Frederiks Hospital, hvad Biskop Mynster skriver i sine Erindringer: »nogen Afvexling (i F. L. Bangs pietistiske Hus) bragte dog nogle unge Mennesker, en Halvbroder og en Halvsøster af min Fader (∴ F. L. Bang) som tiltog sig noget mere Frisprog«. Det er nemlig Fars Mormor og hendes Bror her sigtes til. — Angaaende Farfars Moster, Ingeborg Madsen, skriver Mynster bl. a.: »I de to Aar han (Bang) var gift med hende, og som han ansaa for sine lykkeligste, har jeg kun faa levende Erindringer, undtagen om nogle behagelige Sommer-Ture til Lyststedet »Lille Mariendal« ved Strandvejen, der tilhørte hendes Fader, en formuende Skibskaptajn Madsen. Hende selv erindrer jeg næsten kun i den hvide Ligdragt, da hun laa i Kisten og jeg havde det mig nye Syn af Sørgeskaren, der stod omkring. Hun blev angreben af den samme ulykkelige Sygdom, som havde bortrevet min Moder (Brystsye), og som endte hendes Dage den 9. August 1781, da hun var 27 Aar gl.«

Denne Familie Madsen uddøde med titnævnte Agent B. Madsen (eller som han skrev sig Madtzen); hans to Søstre, Marie og Ingeborg, havde i 2den Generation kun to Efterkommere, der igen efterlod Afkom, og disse to var L. Fribert og Anne Cathrine Mohrum – ved hendes Mors andet Ægteskab med F. L. Bang, blev hun sammenbragt Barn med senere Biskop Mynster, der ogsaa omtaler hende i sine Erindringer. Hun blev gift 1797 med senere Amtmand Emanuel Rafn; de ejede og boede paa »Rolighed«, hvorefter Rolighedsvejen har Navn. Hun var L. Friberts eneste Kusine; var i mange Aar sindssvag til sin Død, hvilken Svaghed maaske har en lille Andel i, at hendes Datters, (Ingeborg D. F. L. Rafn) Sønnesøn, blev en saa genial Mand som Opfinderen Valdemar Poulsen. Ogsaa i denne Slægt kan man følge den forgudede Ingeborg Madsens Fornavn ned til Nutiden; og hvilke intelligente Efterkommere har hun ikke i vore Tider! – Bang, der var haardt ladet med gammel- dags Gudsfrygt, mente senere hen i sit Liv, at han havde elsket denne Kone med overdreven Kærlighed, mere end man tør elske et Menneske. Ogsaa mente han, at en betydelig Arv, som han ved hendes længere Liv havde havt ivente, allerede havde vakt hans Attraa, og for meget vilde have fængslet ham, hvis den var bleven ham til Del.

Men for dette Uheld fik han dog nogen Oprejsning.

Det havde selvfølgelig aldrig været Meningen, at den Bangske Slægt skulde arve her; Majoren havde intet indbragt i Boet, det var Friberts Enke, der havde hele Formuen og hun havde selv Børn af sit første Ægteskab. Ikke destomindre faldt det saa absurd og paradisk ud, *at det blev Majorens Slægtninge, der fik Halvdelen af hendes Penge istedetfor hendes egne Børn. Tableau!*

»Altid Tankerne ved, hvad I gøre«, var en af Kammerraad Niels Chr. Bangs Formaninger til sine Børn; men var det egentlig Tankeløshed, der var Skyld i, at Majoren havde dette overraskende Resultat paa Samvittigheden? Grunden hidrører

nok mere fra — manus manum lavat*) I det foreliggende Tilfælde var Maleficienten nærmest kun Bi-ba-bu i sin store Brors Haand, thi da han skyldte denne sin Existens som Rentier, saa var det ikke urimeligt, at han til Gengæld rettede sig lidt efter, hvad denne syntes bedst om og *gennem mange Aar stiltiende havde akviesceret i*, nemlig intet Testamente. F. L. Bang havde jo ikke været »Hovedet for Familien«, naar han ikke netop fik det til at gaa lidt efter sit Hoved. I sin Tid havde han som Brygger Friberts Svoger »indledet« Broderens Ægteskab med dennes Enke; han havde — som Steffens skriver — »skaffet denne Broder (C. W. Bang), hvis Stilling og Evner kun aabnede ham ringe Udsigter, en rig Enke til Hustru«. — Man kommer her til at tænke paa, hvad Niels Korporal siger i Peer Paars: »en Krigsmand skøndt han i hans blotte Skjorte er, saa Fruentimret har dog hannem mere kær, end tusind Kræmmere med alle deres Penge«. Thi den Ægteemand, der foresloges, var altsaa netop en »Krigsmand i hans blotte Skjorte«, og angaaende de »ringe Udsigter« ad den militære Vej passer det ogsaa, thi han, der var født 1754, blev Fændrik 1769, Second-Løjtnant ^{1/3} 72, og Premier-Løjtnant 81; Udsigterne var altsaa ikke store med Avancementet, og derfor var det ikke saa underligt, at Broren greb denne heldige Lejlighed til at poussere ham frem og anbefale ham som Ægteskabskandidat.

Dr. F. L. Bangs barokke Frieri for sin Bror til Enken efter Brygger og Garver Conrad Fribert var versificeret paa alexandrinsk og lød saaledes:

Jer Mand er død, ej nytter Sorg og Klage,
 I nu maa tænke paa en ny at faa til Mage.
 Ej skikker det for Jer i enlig Stand at blive,
 Børnene en Fader, I ogsaa bør at give.
 At vælge en Garver, jeg dertil dog ej raader.
 Saalidt som ej en Brygger, det er ens i alle Maader:
 Med en Garver eller Brygger, I forbli'r, min Kære,
 Slet og ret Madamme — og inden Tider mere.
 Nej, saa bedre Raad jeg ved! i al Oprigtighed

*) »Den ene Haand vasker den anden«, ∴ man hjælpes ad.

Jeg dette kun vil sige: som jo I nok ved,
 Saa har jeg en yngre Bror, han er, faa jeg Skam!
 Som skabt kun for Jer og I som for ham.
 Jeg mener ham, I véd, ved Prins Fredrichs Regiment,
 Er han ikke næsten som om fra Himlen sendt?
 Hvad er en Garver? en Brygger? I bør ej glemme
 De er slet ingen Ting, »udi alle Samqvemme«.
 Nej, ligesom Enhver for »Rødkjoler« bør at vige,
 Saa dette Parti, jeg kalder fast uden Lige:
 I faar en »Ober-Officer«, Jer Børn en Fader faar,
 En Mand, der styre kan Jer store Bryggergaard.
 Carl Wilhelm Bang, der Skjold og mange Ahner haver
 Maaske endog fler' end I har Tusinde af Daler;
 Dog ønsker han med Jer at dele sit gode Navn,
 Børnene og Bedriften at være til største Gavn,
 Thi I har ham bedaaret, ja gjort ham til Kujon,
 Og indtaget med Storm hans Hjertes Bastion.
 Hans Hjerte for Jer brænder i fortærende Lue,
 Hans højeste Ønske er at gøre Jer til Frue.
 For at han ved Hjælp af Smartnes med Pen og Blæk
 Kan faa Jeres mange Rixdaler expederet væk,
 Saa at glat væk Halvdelen af dem kommer —
 Vupti! — over i vore slunkne Lommer.
 Ja, vi vil ha' det halve af den hele Molevit,
 Dog til efter Jer Død vi naadigst gi'r Respit.

Naa, Enken kunde altsaa ikke holde Stand overfor dette indtrængende Frieri pr. Kommission; den forskræmte Dame gik i Tøjet; skøndt hun vel nok har indset, at hendes Penge var det Element, der var Magneten; men Svogeren udøvede vist næsten en dæmonisk Magt over hende. Og C. W. Bang, denne Lykkens Pamfilius, skyndte sig saa, svimmel af Henrykkelse, med at kvittere Militæret ved følgende Resolution, dat. 20. Februar 1789: »das der in Printz Fridrichs Regiment stehendes eltteste Prem. Leut. Carl Wilhelm Bang, welcher auf andern Weise sein Glyck macken, kan nack des Regiments Emptischung den angesugter Abschid als Captain erhalte mag«. Den 25. Marts s. A. fandt deres Bryllup Sted, men da der saaledes ikke engang var gaaet 7 Maaneder siden hendes første Mands Død, maatte der altsaa løses en Bevilling, dat. 10. s. M., der gav Tilladelse til nyt Ægteskab, »om endskøndt Sørgeaaret for hendes

forhen havde og ved Døden afgangne Mand, udi hvilket hun efter Vores den 14. April 1752 allernaadigst udgangne Forordning, udi enlig Stand skulde hensidde, ei endnu er forløben«. — Bruden var ved dette sit 2det Ægteskab knap 37 Aar gl., men Børn fik hun ikke flere af.

Steffens skriver i sin Bog: »Was ich erlebte«: »at F. L. Bang, der altid var venlig sindet mod sine fattige Paarørende, havde ved dette Giftermaal tænkt paa dem, saaledes at en betydelig Del af Formuen kunde tilfalde dem.«

Det var den 8. April 1789, at Kapt. C. W. Bang i sin testamenteriske Disposition skrev saaledes:

»Da jeg, Kaptajn Bang ingen Midler eller Formue har indbragt i dette Ægteskab, men al vores Velsignelse kun er ved min kære Hustru, saa vilde det være højst ubilligt, om de Midler, Gud haver velsignet os med, skulde overgaa fra min Kone og hendes Børn, dem til Skade, til en for dem fremmed Slægt.

I den Anledning fastsætter jeg det herved, at om jeg, Kapt. Bang i dette mit Ægteskab førend min Kone ved Døden skulde afgaa, uden at efterlade mig Børn, da skal mine Arvinger være uberettigede at fordre Arv efter mig, men min efterlevende Hustru Anne Marie Madsen skal i dette Tilfælde være den eneste Arving, dog forbeholder jeg mig i dette Tilfælde med min kære Hustrus Vilje at disponere over en Sum af 4000 Rdl., til hvem jeg maatte finde for godt — — — etc. etc.«

Men, saa var der jo alligevel Testamente, vil man mene. Ja, der var endog et til — og saa manglede der endda et! Det var altsaa lidt Trylleri? Ikke netop det, men snarere noget eminent og ulyksaligt Kludderi.

Hustruen burde have garderet sig derimod og vist en anderledes Kurage og Modstandskraft overfor denne Anmasselse og Gridskhed fra Mandens Side; nu blev denne derimod Indledningen til den senere Misère, idet Forudsætningen, at han snarest ved nyt Testamente disponerede over den Halvdel af Boet, som han her ublufærdig havde forbeholdt sig, formodentlig

efter Impuls fra Bro'ren, selvfølgelig var, at dette skete navnlig til Fordel for Stedsønnerne og blandt andet Svogeren, Agent Madsen; – men denne Forudsætning brast altsaa, idet Bang skuffede den viste Tillid, jvfr. ogsaa Brevet af ¹⁸/₂ 06, som altsaa nu bedre vil forstaaes. – Hvis Græmmelse har været medvirkende til Agentens Død, kan man da ikke forundre sig derover, thi foruden sin egen Ruin, maatte han altsaa opleve, at Søsterens Arvemidler og mere til var tabt for Familien.

For de Paagældende, Tabet gik ud over, var der heller ingen Grund til at sige (med Rahbek): »Jordens meste Vanheld er – ej en rynket Pande værd«; men en snarlig Død for de tos Vedkommende, hjalp jo den eneste Tilbagelevende til – rent pekuniært set – at komme lettere derover og glemme dette Udslag af Verdens Bitterhed.

Det vilde derfor være forkert at tro, at Farfar tog sig hele denne grelle Historie altfor nær; han maatte i alt Fald finde sig i det uundgaaelige, men det paatænkte Køb af Godset »Rosengaard« opgav han altsaa, som tidligere anført.

Var der i ovennævnte Sag med velberaad Hu anbragt Sten paa Vejen for ham, saa fik han det Tab, han derved led – rigtignok paa en sørgelig Maade – tilnærmelsesvis ad anden Vej erstattet ved den uventede Arv efter Broren. Og dette gjorde jo, at han kunde staa mindre afficeret og uanfægtet overfor den anden Modgang; ja, hvad mer er, det ser ud til, at han nu ikke har været helt utilfreds med, at Morens Penge kom saa mange Mennesker tilgode, som næsten alle i høj Grad havde Brug for dem.

Lars Jacob Fribert efterlod ved sin Død sin Fædrearv paa 42,000 Rdl., som altsaa tilfaldt Moren og Broren til lige Deling; og i December Termin 1806 fik sidstnævnte alle sine 21,000 Rdl. kontant udbetalt.

Morens Anpart indsattes derimod i Overformynderiet ved Testamente af 2. Februar 1807, hvori det blandt andet hedder: »da jeg er skrøbelig og ikke kan vide, hvor længe det behager

den Almægtige, at mit Ophold skal være her«, saa bestemte hun, at de aarlige Renter af den indsatte Sum, 20,000 Rdl., skulde tilfalde hendes eneste Søn eller hans eventuelle Enke til hans Børns Understøttelse og Opdragelse, saalænge de ere umyndige. Naar de blev myndige, eller for Døtrenes Vedkommende blev gifte, saa skulde Kapitalen udbetales dem i lige Andele. Desuden skulde forlods af Renterne 3 gamle Tyende nyde hver 40 Rdl. aarlig, saa længe de levede. Til at uddele Renterne indsattes hendes Svoger Dr. F. L. Bang, som derfor aarlig skulde nyde – 100 Rdl. Det var ikke nogen Bagatel i de Tider, da f. Ex. hele Aarslønnen for Postbude i København var – 120 Rdl. Da Chr. B. Trojel efter Bangs Død overtog denne Bestilling, renoncerede han strax paa dette meningsløse, høje Honorar; men han var ogsaa forskellig fra Bang saavel heri som i andet. (Saaledes faa Maaneder efter: Trojel var mellem de kække Livjægere; Bang vilde have Byen overgivet, men da han foreslog Prof. C. F. Hornemann at være med til en Opfordring hertil, fik han til Svar: »jeg skal dog ingen gammel Kælling være.«)

Ovenstaaende Testamente blev ikke betydningsløst for os, thi havde det ikke existeret, saa havde vi heller ikke været til. Havde Far nemlig ikke havt lidt Penge, var han ikke kommen til Kerteminde, havde ikke truffet Mor etc. etc.; og at han i det hele ejede noget i sine yngre Dage, skrev sig udelukkende fra disse Penge i Overformynderiet, thi alt andet gik tabt. Ja, Tiderne blev endog saaledes, at alle Kapitaler, selv i Overformynderiet, reduceredes, nemlig fra Rigsdaler Kurant til Rigsbankdaler; det vil sige et Tab paa hver Rdl. Kurant af 3 Mk. $9\frac{3}{5}$ Sk., saa meget var nemlig de gode, gamle Rigsdaler større end dem, vi fik efter 1813. Den Sum, der 1807 indsattes i Overformynderiet, svarede saaledes i Virkeligheden til et Beløb af over 30,000 Rigsbankdaler, men efter Statsbankerotten blev Summen omskrevet og nedskrevet til 18,832 Rbd. 3 Mk. 2 Sk. Det var altsaa ikke stort mere end $\frac{3}{5}$ af det oprindelige Beløb, der blev tilbage.

Den Omstændighed, at Farfar kom til denne Extraarv efter Broren, bevirkede jo, at han med mere stoisk Ro kunde finde sig i de mærkelige Forhold, der var ham tilmaalt paa Skiftet efter Moren. Det maa ikke just have været morsomt for ham, at de af hendes Møbler og Effekter, han ønskede sig, maatte han købe paa Auktionen efter hende – akkurat ligesom enhver anden Liebhaber. Saa prekær var Situationen for ham, der som eneste Barn burde have været eneste Arving. Mandagen den 4. Maj 1807 Kl. 9 Formiddag og følgende Dage holdtes Auktionen i Hjemmet »Gaarden 340 Ltr. C. i Ny Kongensgade bag Slottet«, og her maatte han altsaa enten selv personlig eller ved Kommisionær staa og byde paa Morens Bohave. Der var fuldt op af alle gode Sager; af forarbejdet Sølv fandtes saaledes 1000 Lod (à 4 Mk. pr. Lod), det vægtigste Stykke var paa 228 Lod; men ved Auktion maa jo mange Effekter sælges langt under Værdi, saa det hele udbragtes Netto (alle Omkostninger fraregnet) til 2486 Rdl. 4 Mk. 2 Sk.; deraf købte Sønnen selv for netto 1074 Rdl. 5 Mk. 2 Sk. Blandt de Ting, han købte, var det gamle Taffelur med Klokkespil, som oprindeligt havde tilhørt hans Far, det blev 1788 ved Samfrændeskiftet efter ham vurderet til 40 Rdl. og kom senere i P. G. Bangs Eje, derefter i hans Søn Jacob Bangs, og staar nu i Evaldsgade Nr. 7.

Men dette med at maatte købe Morens Møbler og Effekter paa Auktion, om han vilde have nogen af dem, var kun en af Ubehagelighederne. Som eneste Arving havde han jo kunnet overtage det hele uden Skifte; nu derimod blev det meget vidtløftigt, saa Skifteomkostninger og Salær til Boets Kurator løb op til næsten 4000 Rdl; desuden maatte han stille ved en Mængde trivielle Skiftemøder, og Skifteprotokollen blev fyldt Side op og Side ned med meget Vrøvleri. Der rejste sig blandt andet Disput om, hvorvidt en Sum paa 9,400 Rdl., som hans Mor dels havde laant dels udlovet Garver Wiborg, skulde tages af Fællesboet eller alene af hans Del deraf. Baade Skifteretten og Højesteret dømte (henholdsvis $\frac{16}{5}$ 1807 og $\frac{3}{3}$ 1808)

Fællesboet »fri at være«. Det var en kedelig Sag for L. Fribert, thi Wiborg gik – naturligvis – fallit; Bombardementet havde noget af Skylden deri, og meget (vist næsten alt) tabtes. Andre store Tab ledes ved Grosserer Chr. Faber Birch; han skyldte 22,200 Rdl. ifølge Obligation, dat. 14. April 1806, til Enkefruen, altsaa fra Tiden da Dr. F. L. Bang var hendes Lavvæрге; under Skiftet blev denne Sum akkorderet at tilbagebetales med – 14,800 Rdl. Nogle transportable Statsfondsbeviser fra 6. Januar 1804 til samlet Beløb 12,000 Specier, gik det ikke bedre med; de maatte sælges ved Auktion paa Børsen, ²⁹/₄ 1808, for (Om- kostninger fradraget) 12,401 Rdl. 4 Mk. – Papireernes Deroute maa tilskrives Krigen.

Disse to Tab gik paa Fællesboets Regning, altsaa Friberts Tab blev Halvdelen; Tabet paa Garver Wiborg maatte han derimod ene bære.

Et fjerde stort Tab ledes ved Borgerkaptajn, Bundtmager Johan Ditlev Liebenberg, som havde en Vexel-Gæld paa 11,000 Rdl. til Enkefruen; den skrev sig fra December Termin 1806, altsaa ligeledes fra den Tid, da F. L. Bang var hendes Lavvæрге. Liebenberg var en af Skæbnen haardt ramt Mand; under Københavns store Brand 1795 var hans Ejendom brændt, og da man sjældent dengang assuredede Varer og Inventar, led han et større Tab. Under Bombardementet 1807 brændte hans Ejendom, Varer etc. atter, og han selv slap med Nød og næppe fra at faa en Bombe i Hovedet. Som Følge af disse store Uheld kunde han ikke betale sin Skyld til Boet, og hans 3 Maaneders Vexel-Obligation maatte stadig fornyes, indtil Fribert, med sin exceptionelle Noblesse og Godhed, lod sig denne Gæld udlægge i sin Arvepart i Boet, skøndt han vel næppe har havt meget Haab om at kunne gøre Fordringen effectiv. Liebenberg gik strax efter Fallit, og det meste tabtes formodentlig.

Man faar efter alle disse Tab unægtelig Indtrykket af en højst uheldig Lavvæрге, og man spørger forbauset, hvorledes

kunde F. L. Bang forsvare at lade Svigerinden entrere paa saadanne Forretninger, som de ovennævnte med Dhrr. Birch, Liebenberg og delvis Wiborg? Jo, Svaret ligger nær for Haanden; det maa nemlig for en Del undskyldes med, at Bang ikke kunde forudse Krigen, Bombardementet etc., som det navnlig var, der foraarsagede Tabene, og rimeligvis maa af disse de ca. 25,000 Rdl. skrives paa Bombardementets Konto.

Som Apropos kan bemærkes, at Skifteprotokollen ogsaa paa sin Maade minder om de skrækkelige, historiske Begivenheder, der dengang hjemsøgte Byen, idet det sidste Skiftemøde før Bombardementet holdtes i dette Bo den 19. August, og først den 19. December s. A. holdtes det næste; i den mellemliggende Tid havde man havt andet at tænke paa!

Hvilket Forhold Bang stod i til ovennævnte Birch, vides ikke*), men Liebenberg var hans Stedsøn, Overlæge Mynsters Svigerfar, og det faar det ikke til at se bedre ud, saalidsom det, at han lod Fribert overtage denne Fordring, og derved paa førte ham alene og ikke Fællesboet dette Tab.

Den tidligere nævnte Passus i Testamente Nr. 1, at det vilde være »højst ubilligt«, om Hustruens Midler skulde overgaa fra hende og hendes Børn, dem til Skade, til en for dem fremmed Slægt, blev altsaa det rene Mundsvejr: denne kom alligevel til at arve Halvdelen af Boet. Paa Grund af de ovennævnte Tab plus alle Omkostningerne ved det vidtløftige Bos Behandling, bliver det en Overraskelse, at der desuagtet blev saa meget i Behold, som Tilfældet var her, nemlig 91,334 Rdl., Arve- delingen foregik derefter saaledes, at Sønnen, Kaptajn L. Fribert, fik 45,667 Rdl. 0 Mk. 0 Sk., og Majorens Arvinger 43,714 Rdl. 4 Mk. 6 Sk.; — altsaa lidt mindre paa Grund af flere Omkostninger, større (4 %) Arveafgift etc. 1769 Rdl.; Salær ved Højesteret 121 Rdl. 3 Mk.; Legitimations Bekostninger etc.,

---

*) Af Lengnick Stamtavle »Liebenberg« fremgaar, at Chr. Faber Birch, f. 1760, † 1837 var gift 1793 med en Datter af nævnte Bundtmager Johan Ditlev Liebenberg, f. 1740, † 1818.

ialt særlige Udgifter for Udarvingernes Vedkommende 1952 Rdl. 1 Mk. 10 Sk.

Nævnte Arvepart paa 43,714 Rdl. 4 Mk. 6 Sk. blev delt i 13 Hovedparter, Major Bang havde ikke mindre end 13 Sødskende, nemlig 3 Helbrødre, 3 Helsøstre, 4 Halvbrødre og 3 Halvsøstre. Ni af disse Sødskende var dog døde dengang, hvorfor Arven fordeltes videre til deres Børn; alle disse Sødskende var, eller havde nemlig været, gifte, og Børn havde de fleste rigeligt af, saa Pengene blev godt fordelt ialt i 29 større og mindre Parter, nemlig saaledes:

- I. Halvbroderen Præsten Jørgen Andreas Bang †, en Halvbroderlod eller $\frac{2}{29}$, som er 3014 Rdl. 4 Mk. $13^{11}/_{20}$ Sk. Børn: I. Petra Bang, g. m. Tolder Guldborg, begge †, deres Datter Charlotte G., g. m. Degnen Jørgen la Cour i Odder, det halve: 1507 . 2 . $6^{21}/_{29}$; II. Anne Dorthea Ulrikke Eleonore Bang, g. m. Inspektør Leth, begge †, deres Børn det halve.
- II. Halvbroderen, Konferenceraad Ole Lundt de Bang, †. 3014 . 4 . $13^{19}/_{29}$; deraf Sønnerne Niels de Bang og Balthasar de Bang hver 1205 . 4 . $8^{96}/_{115}$; Datteren Antoinette de Bang, g. m. Baron Eggers, en Søsterlod eller $\frac{1}{5}$ er 602 . 5 . $12^{18}/_{115}$.
- III. Halvbroderen, Justitsraad, Amtsförv. Jacob Bang, †. 3014 . 4 , $13^{19}/_{29}$, 3 Sønner hver 669 . 5 . $11^{211}/_{261}$ eller $\frac{2}{9}$, 3 Døtre hver $\frac{1}{9}$ eller 334 . 5 . $13^{251}/_{261}$ Sk.
- IV. Halvsøsteren Karen Sofie Bang, g. m. Provst Kruse, begge †, en Halvsøsterlod eller $\frac{1}{29}$ er 1507 . 2 . $6^{21}/_{29}$, 1 Søn $\frac{2}{5}$ er 602 . 5 . $12^{18}/_{115}$, 3 Døtre, gifte Schiøt, Bang og Waagensen hver $\frac{1}{5}$ er 301 . 2 . $14^{21}/_{135}$ Sk.
- V. Halvsøsteren Dorthe Maricke Bang, g. m. Lind, begge †, 1507 . 2 . $6^{21}/_{29}$, 2 Døtre g. m. Fog og Ostfeld, hver det halve, er 753 . 4 . $3^{12}/_{29}$ Sk.
- VI. Helbroderen, Professor Fred. Ludv. Bang, en Helbroderlod eller $\frac{4}{29}$ som er 6029 Rdl. 3 Mk. $11^2/_{29}$ Sk, (Her

kunde jo være Grund til at sige: Velbekomme, Hr. Professor og Ægteskabs-Kommissionær, det var jo et rundeligt Salær og mere end Judas fik for sit Forræderi.)

- VII. Helbroderen Præsten Peder Schwane Bang, †, 6029 . 3 . $11^2/29$, 2 Sønner hver $1/3$ er 2009 . 5 . $3^{67}/87$, 2 Døtre, g. m. Zimmer og 1 ugift, hver $1/6$ er 1004 . 5 . $9^{77}/87$ Sk.
- VIII. Helbroderen Joachim Emilius Bang, Købmand, 6029 . 3 . $11^2/29$.
- IX. Helsøsteren Vibeke Margrethe Bang, g. m. Rigels, begge †, deres Søn en Helsøsterlod, som er 3014 . 4 . $13^{10}/29$.
- X. Helsøsteren Cathrine Marie Bang, g. m. Grundtvig, lige Lod 3014 . 4 . $13^{11}/29$.
- XI. Helsøsteren Susanne Kirstine Bang, g. m. Steffens, begge †, lige Lod $2/29$ er 3014 . 4 . $13^{11}/29$, 3 Sønner $1/1$ er til hver 753 . 4 . $3^{12}/29$, 2 Døtre g. m. Hagerup og Zeuthen, en Søsterlod $1/8$ er 376 . 5 . $1^{41}/58$.
- XII. Halvbroderen, Grosserer Hans Jacob Hansen †, en Halvbroderlod eller $2/29$, som er 3014 . 4 . $13^{10}/29$, 2 Sønner hver $1/3$ er 1004 . 5 . $9^{77}/87$, 2 Døtre hver en Søsterlod eller $1/6$, er 502 . 2 . $12^{82}/87$.
- XIII. Halvsøsteren Christine Margrethe Hansen, g. m. F.V. Trojel, en Halvsøsterlod $1/29$ er 1507 . 2 . $6^{21}/29$.

Adskillige af disse Arvinger havde havt saa god Brug for Pengene, saa de, før Arveudlægget fandt Sted, havde faaet Forskud. Saaledes Helbroren, Købmand i Holbæk, J. E. Bang (i Parantes bemærket Far til 10 Børn), som mødte i Skifteretten $19/12$ 1807 og begærede et Forskud paa 2000 Rdl., hvilket han ogsaa fik. Det var til Udbetaling paa Holbæk Slotsmølle, hvilken han købte for sin Arvepart. 18. Juni 1808 mødte cand. theol. Poul Chr. Rogert Bang og fik et Forskud paa 600 Rdl., ligeledes hans Bror, Præsten Jacob Hansen Bang, der fik 500 Rdl., og Præsten Johan Grundtvig (Grundtvigs Far), som udbetaltes 1000 Rdl.; 24. Juni s. A. mødte ligeledes i Skifteretten Madame Cathrine Marie Grundtvig (Grundtvigs Mor) og fik

yderligere udbetalt 1000 Rdl. Næste Dag mødte igen Præsten Jacob Hansen Bang (som Søn af VII var hans Lod altsaa paa 2009 Rdl. 5 Mark 3 ⁶⁷/₈₇ Sk.), og fik udbetalt i Forskud 500 Rdl., etc. etc.

De fleste af Majorens Arvinger havde vist aldrig arvet noget før, saa man kan tænke sig, hvor henrykte mange af dem har været, f. Eks. Steffens, der fortæller om »denne uventede Hjælp i en Stilling, der næsten truede med at bringe mig til Betlerstaven, rystede mig. Grædende sank jeg paa Knæ og stod trøstet og modig op igen ved Tanken om, at den eneste Arv, der nogensinde skulde blive mig til Del, virkelig var tilfalden mig«. Han fortæller derefter, at han fik Forskud paa Arven af Morbroren F. L. Bang, »der havde indledet Brorens Giftermaal, og meget nøje kendte Andelen af Arven, der tilfaldt mig, samt lovede at foranstalte den udbetalt snarest, paa nogle hundrede Daler nær, der endnu kunde blive tvivlsomme«. Der var dog dem af Arvingerne, der var endnu ringere stillet, end Steffens dengang var; thi endnu værre var det at sidde Enke med flere Børn, og intet have at leve af, saaledes var afdøde Provst Kruses og ligeledes afdøde Hustru Karen Sofie Bangs Svigerdatter stillet. Hendes Mand, Niels Chr. Bang Kruse, havde været Præst, men var berygtet for Skandaler og sank dybere og dybere, til han blev Lem paa Ladegaarden, hvor han døde 1808. Man kan saaledes godt forstaa, at hans Enkes ²/₅ af en Halvsøsterlod, 602 Rdl. 5 Mk. 12 ⁴⁸/₁₄₅ Sk., her er kommen særlig godt tilpas.

Pengene var nemlig meget store dengang. Til bedre Forstaaelse heraf kan f. Ex. anføres, at Boets Ejendom i Ny Kongensgade, nuv. Nr. 3, solgtes ved Auktion den 29. Maj 1807 for 8000 Rdl.; deraf ser man bedst, hvad en Broderlod paa 6029 Rdl. betød: det var henimod, hvad hele denne Ejendom var værd. Desuden ejede Boet det tidligere omtalte Landsted i Farum skraas overfor det nuværende Apothek, hvor Agent Madsen havde boet; det var af Egebindingsværk med Straatag,

17 Fag langt, 6 Fag dybt, 1 Etage højt med gennemgaaende Kvist paa 3 Fag, ialt indeholdende 10 Værelser og Kamre, broslagt Gaardsplads, Tilbygning med Hestestald, Faare- og Hønseshus, smuk Have med 50 Frugt-, 8 Linde- og 2 Asketræer, Frugtbuske m. m., 40 Fag Stakit etc., og hvad tror man hele Herligheden var værd i de Tider? Det solgtes ved Auktion 4de Juni 1807 for 830 Rdl.! For den Sum L. Fribert mistede ved denne Arvesag, kunde han altsaa kvit og frit have ejet 50 lignende Landsteder. Det kan man da endelig kalde at blive snydt, saa det kan forslaa noget!

L. Friberts Arvepart efter Moren blev altsaa 45,667 Rdl., men det blev dog mere paa Papiret end i Virkeligheden, at han fik denne Sum; thi han var saa enestaaende nobel og honnet, at han overtog en Del Gældsbreve, hvis Udstedere ønskede Hensstand med Betalingen. Da flere af disse Debitorer endog dengang var Fallenter, ser det unægtelig mærkeligt ud, og der behøves ikke nogen særlig Pessimisme for at hælde til den Mening, at at han ikke fik meget ind af denne Gæld. »Business is business« har ikke været hans Valgsprog, han lod altid mere Hjertet end Forstanden raade, og denne Skavank havde den Følge i dette Tilfælde, at medens de Bangske Arvinger allesammen fik deres Arv udbetalt kontant, saa tog den velædle Kaptajn Friberts Arveudlæg sig saaledes ud:

»Brygger Henrik Jacobsens Vexel-Obligation, stor 5000 Rdl.; Bundtmager, Kapt. Liebenbergs hele Debet, stor 11,000 Rdl.; Garver Peder Nielsen Wiborgs hele Debet, stor 9400 Rdl., Kapellan Jens Chr. Fangels hele Debet, stor 162 Rdl., By- og Raadstueskriver i Kallundborg, Hagerups hele Debet, stor 330 Rdl.« — Resten var god nok, men en hel Del af det her nævnte var næppe meget værd og tager sig næsten tragikomisk ud; han har sikkert tabt saa meget paa disse Fordringer, at han, istedet for Halvdelen af Boet, næppe har faaet stort mer end Trediedelen.

Imidlertid er der ved hele denne Sag Grund til at sige: intet er saa galt — det kan være godt for noget; thi i de fryg-

telige Tider, der snart efter kom, var rimeligvis alt alligevel gaaet tabt; ligesom det ogsaa er en Trøst at se, at den, det gik ud over, selv syntes, at han havde saa rigeligt med Penge, saa han endog kunde tillade sig en Extravagance som den, der fremgaar af det efterfølgende Andragende til Kongen, dateret 5. Maj 1808, medens han laa i Garnison i København.

»Deres kgl. Majestæt vilde behage allernaadigst at tilgive, at jeg et Øjeblik spilder Deres for Fædrelandet saa kostbare Tiid, — Aarsagen hertil er denne, at jeg, som har været saa lykkelig med noget at afbetale den Gæld, som enhver dansk og norsk Mand skylder Deres kgl. Majestæt, ved hvis vise og kloge Foranstaltninger, vores Fædreland stoed trygt i Europas Storme — maae endnu afbetale noget, ved at jeg, med Deres kgl. Majestæts allernaadigste Tilladelse, — maae sætte vore brave Landsmænd, som streed og faldt paa Orlogsskibet »Prinds Christian«, en Mindesteen. Deres kgl. Majestæt, jeg har seet nogle af disse Hædersmænd — med hvilken Roelighed er de vandret i Valhalla, aarsaget af Selvbevidstheden, at have som Mænd opfyldt deres Pligt for en elsket Konge og Fædreland, — jeg udbeder mig allernaadigst mit Navn skiult, og Tilladelse at maae indsende Plan og Tegning til Deres kgl. Majestæts allernaadigste Billigelse.

Allerunderdanigst

L. Fribert,

Prlieut. ved Danske Liv Regiments 3die
Bataillons Jæger-Compagni.«

Herpaa erholdt han under 8. Maj s. A. følgende Svar:

»Vi have modtaget Din allerunderdanigste Memorial af 5te d. M., hvori Du anholder om Tilladelse at sætte de brave Krigere, som strede og faldt paa Orlogsskibet Prinds Christian Friderich en Mindesten; men førend Vi dertil give Vor Tilladelse, ville Vi forvente den ommeldte Plan og Tegning til en saadan Mindesteen, hvorefter Vor nærmere allernaadigste Resolution skal vorde dig meddelt. Imidlertid ansee Vi dette Dit Tilbud som et Bevis paa Din Patriotismus.

Friderich Rex«.

Efterat Fribert under 20. Juni s. A. havde indsendt 3 forskellige Tegninger til det omhandlede Monument, erholdt han under 21. s. M. følgende kgl. Resolution:

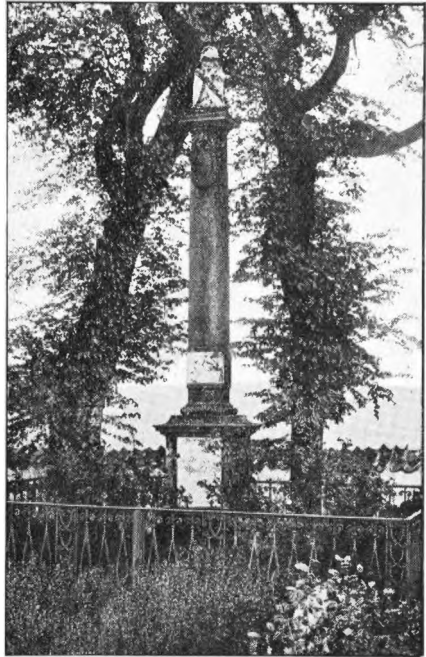
»De af Dig allerunderdanigst indsendte Tegninger til en Mindesten, som Du ønsker, og Vi herved allernaadigst tillade Dig at sætte over de brave Krigere, som faldt paa Orlogsskibet Prinds Christian Friderich, have Vi imodtaget og anseer den med Nr. 3 betegnede for smukkeste, naar den derpaa anbragte Kaarde tilligemed 2de Vimpler bortfaldt, og kan denne Mindesteen med denne Forandring efter den derhos tilbagefølgende Tegning saaledes opreises, og anser iøvrigt med Velbehag dette som et Beviis paa Din Patriotismus.

Friderich Rex«,

Denne Sag var overhovedet vel ikke af de heldigste Paafund; den kostede naturligvis en Mængde Penge, og til Gengæld og Tak herfor kunde Fribert let risikere Skumlerier, der gik ud paa: at det var at trænge sig frem og henlede Opmærksomheden paa sig; thi ved dette Offer, at ville rejse et National-Mindesmærke, faldt der jo et vist Relief over ham selv etc. etc. Motiverne opfattes ofte ikke mere smigrende, naar der gøres Nationen eller Staten Foræringer, foruden at der bagved kan ligge Ønsket om til Gengæld at opnaa visse Begunstigelser, f. Ex. Titler el. lign. Foruden Omkostningerne er Vedkommende udsat for at faa dette Skær over sig i Tilgift – og altsaa faa Skam for Tak. Men af lutter Patriotisme har han næppe tænkt hverken paa Begunstigelser, Skumlerier eller – Omkostninger; disse blev sikkert langt større, end han fra først af har tænkt sig.

Angaaende Ordene i ovenstaaende Memorial, at han har været saa lykkelig etc., hentydes til hans Deltagelse i Køgeslaget. Hvad Søtræfningen angaar, ser man altsaa ligeledes af denne Skrivelse, at han har besøgt de Saarede og set nogle af dem vandre heden. Selve Søslaget var han jo som boende paa Egeberggaard for langt fra at mærke noget til, (hvis han da ikke tilfældigvis nævnte Dag har opholdt sig paa Anneberg); hvorimod Svigerfaren, F. V. Trojel, som Chef for Kystmilitzen maatte

rykke i Marken med sin Hær. Paa Slagaftenen, 22. Marts fik de nemlig paa Anneberg ved ridende Bud Underretning om, at de Engelske var landede ved Ebbelykke, og at Landgangsblussene brændte. De tog saa strax ud med de Vaaben, de havde, og fik i al Hast samlet alle de omkringboende Bønder, bevæbnede som det kunde falde med Pikker, Høstye og Leer (et horribelt Syn har de afgivet, et Sujet for en Maler!). Imidlertid maatte de køre saa langsomt, at de gaar ende kunde vinde med, saa de naaede først Samlingsstedet Kl. 1 Nat, hvor de fik at vide, at det var Søtræfning, der var holdt, og at der ingen Landgang var gjort. Den 7. April næstefter var de saa alle fra Anneberg og Egeberg tilligemed Damer (hvilket altsaa ellers dengang var mod Skik og Brug) til Begravelsen, og »trods den ublide Aarstid, rejste de ad ubanede Veje adskillige Mil, for med Kranse af Laurbær og Myrter at hædre de Faldnes Grav«.

WILLEMOESMONUMENTET
paa Sjællands Oddes Kirkegaard, rejst 1810
af Kaptajn Lorentz Fribert.

Kunstneren, der udførte Tegningen til det sjældent smukke Monument, var Guldmedaillisten, daværende Fontainemester Peder Friis (jfr. Kunstnerlex.), og Billedhuggeren, der udførte Arbejdet med de mange udhuggede Zirater og Emblemer, var Major i det borgerlige Artilleri Christopher Frederik Køppen († ²⁹/₁₂ 1815, 62 Aar gl.), der tillige ejede en Stens og Billedhuggerplads ved Frederikskirken; en medvirkende Grund til Planen om Mindesmærket har derfor ogsaa nok været at

give denne Mand nogen Fortjeneste, da han sad daarligt i det. Grundtvig skrev det berømte Vers i Efteråret 1809, og i Marts 1810 var Monumentet færdigt, og toges efter Indbydelse i Øjesyn af Kongen og Kronprinsessen Søndagen d. 4de s. M. paa nævnte Plads, saa den Dag maatte Kaptajnen være hoffähig. »Dagen« 1810 Nr. 40 slutter sin Anmeldelse med: »Enhver, der skuer det skønne Mindesmærke vil takke disse Mænd» (nemlig Friis, Køppen og Grundtvig) »for denne herlige Nydelse, men først og sidst den vakre Patriot, der tænkte paa at afbetale paa Fædrelandets Gæld til de faldne Heltes Minde.«

Da Indskriften paa Monumentet imidlertid var kommen til at vidne om Datidens frapperende LigeGYldighed overfor Bogstavering af Navne, gav dette Anledning til lidt Bladpolemik. Istedet for Dahlerup og Tostrup var der kommen til at staa Dallrup og Tosterup. Dette var »Politivennen« vred over, og skrev en »Revselse til Hr. Grundtvig«, hvori det bl. a. hedder: Saa meget uheldigere er en saadan Skødesløshed, som den der ved foraarsagede Fejl ikke staar til at ændre. Stenen vorder da et evigt Mindesmærke over den Mangel paa Agtelse for eget Sprog og paa Omsorg for sine offentlige Indskrifter, der mærker (desværre) vor Nation i en sørgelig Grad«. — Grundtvig giver et hvast Svar i »Nyeste Skilderi« og skriver bl. a.: »man ser let, at Uartigheden er Hovedsagen, dog vil jeg om de to Stavefejl kundgøre, at jeg i dem har saare liden Del. Jeg har intet Opsyn havt med Indgravningen, at Thostrups Navn skulde staa paa Stenen vidste jeg ej engang, da jeg forfattede Indskriften, og jeg skrev Dallrup, fordi jeg ej ved rettere, end at Navnet stavedes saa i Collegial-Tidenden. At det ene Navn har faaet det Bogstav, det andet mangler, kan jeg ej gøre ved«. — Herpaa repliceres igen i »Politivennen«. — Saavidt vides blev disse Bogstaveringsfejl rettet; men det har altsaa forsinket Flytningen af Monumentet lidt, saa det har netop været i de Dage, da Far kom til Verden, at man har været beskæftiget med at transportere det søværts og opstille det paa Oddens Kirkegaard.

Nu kender vi altsaa en Del til Personer og Forhold i det Hjem, Far fødtes i, og paa Grund af Materialets Beskaffenhed, er det jo ikke mindst Intimiteter paa det finansielle Omraade, vi er blevet ganske godt a jour med. At der paa dette Sted ikke var Smalhans tilhuse, vil yderligere fremgaa af de Penge-Dispositioner, hans Far foretog sig samme Aar, hvilke ogsaa giver et godt Bidrag til at vise hans Rundhaandethed. Alle Dage havde han været overrendt af Folk, der vilde slaa ham for Penge, og bedre blev det ikke, efter at han nu havde rejst et Monument i Egnen, der altsaa ligefrem indirekte forkyndte, at han havde for mange af dem.

Svogeren Jacob Thomas Trojel købte i December 1809 Hovedgaarden »Vaar« i Jylland for 65,000 Rdl., og Fribert laante ham 31,000 Rdl. paa 2den Prioritet, samt 3000 Rdl. paa simpel Obligation, begge dateret 31. Januar 1810. Han var altsaa saa gentlemanlike at hjælpe Svogeren, ligesom tidligere sin Svigerfar til at blive Herremænd, før han selv blev det et Par Maaneder efter. — I Egebergs Gaard lod han indestaa en 1ste Prioritet paa 6000 Rdl., dat. Juni 1810, og uopsigelig fra hans Side i 12 Aar. Desuden laante han en Smed i Nykøbing næsten 1000 Rdl., en anden Mand ibdm. laante 100 Rdl., en Degn fik et Laan paa 300 Rdl., og en Præst ligeledes 300 Rdl. Samme Aar han købte Anneberg og havde alle Omkostningerne ved omtalte Mindesmærke, laante han altsaa omtrent 42,000 Rdl. ud. — Købet af Anneberg kom ganske bag paa ham; næsten hele hans Formue var fast engageret, hvorfor han ved sit Skødes Udstedelse, dat. 20. December 1810, maatte optage følgende Hæftelser (altsaa i Sedler): 1ste Prioritet til Borger-Kaptajn Andreas Villiam Caspersen, stor 40,000 Rdl. dat. 20. December 1810; 2den Prioritet til Inspektør Franz Wilhelm Trojel, stor 36,000 Rdl., dat. 21. December (men at regne fra 11. Juni) 1810; en Revers til samme, stor 32,640 Rdl., dat. 4. Januar 1811. — Tilsyneladende var det altsaa næsten hele Købesummen, der optoges — men det var det ikke, thi Købekontrakten var fra

Marts 1810, og dengang stod Kurant= Sedlernes Kurs i 380; i Slutningen af Aaret var den derimod op mod 450, saaledes at Købesummen altsaa havde været meget højere i Kurant=Sedler, hvis den skulde have været fastsat ved Skødets Dato. Desuden betalte Fribert rask af paa nævnte Revers, efterhaanden som han fik sine andre Steder anbragte Penge tilbagebetalt; i to Aar betalte han saaledes 22,640 Rdl; da Bankerotforordningen af 13. Januar 1813 udkom, var der saaledes paa Revers kun til Rest 11,000 Rdl., hvilke blev omskrevet efter Skala 45 $\frac{0}{100}$ til 4,400 Rdl.

Under nogenlunde normale Tider havde det hele jo kunnet gaa meget brilliant, nu derimod kan det ikke fragaas, at Kaptajnen var svært uheldig navnlig med de ovennævnte 42,000 Rdl., som han laante ud for akkurat 100 Aar siden, thi paa Grund af Tidernes senere økonomiske Misère, gik godt og vel de 35,000 af dem fuldstændig tabt!! Det var ikke just at samle i Lade, og det havde vel ikke været nogen Fejl her, thi han havde ikke saa faa Børn.

I Tiderne for omkring 100 Aar siden gik det nemlig ikke saa sjældent paa, at Sognepræsten i Højby havde Børn at døbe fra Anneberg. Fars to Søstre, *Marie Caroline* og *Christine Wilhelmine*, er fødte (henholdsvis $\frac{14}{10}$ 1803 og $\frac{26}{6}$ 1805) paa nævnte Gaard, og døbte i Højby (henholdsvis $\frac{30}{11}$ 1803 og $\frac{27}{7}$ 1805); i et Par Tilfælde faldt der ogsaa lidt af til Nabo= præsten i Egeberg, nemlig i de Aar Friberts boede paa Egeberggaard; i Sognet der er Fars Brødre *Johan Conrad* og *Lars Jacob* fødte (henholdsvis $\frac{11}{1}$ 1807 og $\frac{18}{7}$ 1808) og døbte (henholdsvis $\frac{27}{2}$ 1807 og $\frac{30}{8}$ 1808), og han selv – som omtalt – ligeledes født samme Sted, men derimod – paa Grund af Forældrenes Flytning i Mellemtiden – døbt i Højby.

Ved den Tid stod Kaptajnen altsaa i sin Velmagt, hvorfor ogsaa hans Tiltræden af Anneberg ($\frac{1}{5}$ 1810), i Forening med Barselgildet, fejredes ved en stor Festlighed med Bal, hvortil alle Omegnens Honoratiores var indbudte. Paa Grund af dette

Sammentræf af tvende Begivenheder, har altsaa Fars Daab været afholdt med større Festivitet end ved de andre lignende Lejligheder. Kirkebogen indeholder følgende: »Aar 1810 den 9. Maj havde Kapitaine v. Fribert og Frue Ulrikke Eleonore Svane Trojel til Daaben en Søn, som blev kaldet *Frands Vilhelm Trojel*. — Fadderne vare: Frue Trojel paa Anneberggaard, Jfr. Susanne Trojel ibd., Hr. Inspektør Trojel paa Anneberggaard, Hr. Proprietær Jensen paa Ellingegaard, Hr. Doctor Lind i Nykøbing.«

Men hermed er Rækken af Børnene ikke sluttet, endnu er der et Par tilbage, hvis Existens i lange Tider har været forglemt; men Kirkebogen oplyser, at Forældrene 15. Febr. 1812 »havde til Daaben deres Datter, kaldet *Ulrikke Eleonore Svane*.« Og fremdeles, at de 16. Juli 1813 havde »deres den 16. April hjemmedøbte Søn *Lorentz Ulrich*, født den 23. Marts, til Daabens Konfirmation«. Samme Kilde melder imidlertid, 4. April 1812 »blev Hr. Kaptajn Friberts Datter, *Ulricke Eleonore Svane*, 10. Uger gammel, begravet paa hans Ejendomssted Anneberggaard i en med kgl. Tilladelse der indrettet Familiebegravelse«. Og endelig, at 6. December 1813 »blev Hr. Kaptajn Friberts Søn *Lorentz Ulrich* af Anneberggaard, 8 Maaneder gammel, død 28. November, jordet i deres Familie Begravelse ved Gaarden«.

Da disse to Smaa børn altsaa snart døde igen, blev Frantz den yngste, thi flere kom der ikke af den gode Grund, at Faren ikke levede længe derefter; og forresten ønskedes næppe heller flere, thi naar dette er Tilfældet, er det en gammel Skik, at Forældrene opkalder Børnene efter sig selv, saaledes som de altsaa gjorde her, for dermed at markere Punktum. — Ogsaa hvad de andre Børns Navne angaar, har de altsaa nøjagtig overholdt den gode, gamle Skik: at opkalde den nærmeste Slægt. Saaledes Nr. 1 efter Farens Mor og Stedfar; Nr. 2 efter Morens Forældre; Nr. 3 efter Farfaren; Nr. 4 efter Farbroren; Nr. 5 efter Morfaren. — Angaaende Fadderne, var det paa Grund af Stedets Isolerthed mest Medlemmer af Familien Trojel;

og ellers forekommer kun følgende Navne: Pastor Bang, Inspektør Sletting, Løjtnant Rist, alle fra Nykøbing; Mad. Birch, Jfr. Birch, Hr. Andersen, Fuldmægtig Breinholt, Kaptajn v. Pedersen, alle fra Anneberggaard (næstsidste var en mangeaarig Funktionær der paa Gaarden, og sidstanførte, der nævnes 1812, hørte til de Tropper, der laa i Indkvartering paa Gaarden); fremdeles Jfr. Edsberg paa Egeberggaard (F. V. Trojels Søsterdatter), Doctor Hansen, Jfr. Hansen, Grev Sponneck og Professor Bleckingberg.

Selv nævnes Fribert og Hustru naturligvis oftere (navnlig sidstnævnte) i Kirkebogen som Faddere; Exempelvis 16. August 1807, da Kapellan i Højby, Brockdorff havde Barnedaab, var Fadderne: Sognepræst i Højby, Hr. Müller, Hr. Inspektør Trojel til Anneberggaard, Hr. Løjtnant Fribert til Egeberggaard*), Hr. Proprietær Jensen til Ellingegaard, Hr. Egtved paa Ellingegaard, Hr. Cand. S. S. Ministeri Wilhelm Trojel, Fru Fribert til Egeberggaard og Jfr. Elisabeth Trojel paa Anneberggaard.

Som Kuriosum kan anføres, at Navnet paa den berømte Peer Kudsk paa Anneberggaard gennem diverse Pedere stammede fra Kommerceraad Peder Schwane til Anneberg, og at baade hans Navn og det udbredte Familienavn Ulrikke levede i Bondestanden der paa Egnen, vil fremgaa af, at 1809 havde Gaardmand i Nygaard i Højby Sogn, *Peder Svane*, Barnedaab, og mellem Fadderne forekommer: »Fru Trojel paa Anneberggaard, *Ulrikke* Pedersdatter i Nygaard, Peder Kudsk paa Anneberggaard«. Sidstnævnte stammede fra denne Gaard, hvor Kudskestillingen var arvelig. — Disse Pederes Navne skrev sig oprindeligt fra vor Farmors Mormors Far, som ligeledes Peder G. Bang, gennem sin Farfar, Peder Schwane Bang, var opkaldt efter.

Kirkebogen indeholder forøvrigt følgende pudserlige Lækkerbidskene:

*) Han har dog været forhindret i at være personlig tilstede; nævnte Dato var han i Ringsted paa Feltfod under Krigen, se herforan.

»Aar 1810 d. 2. December havde Ane Nielsdatter, tjenende Kapitaine v. Fribert paa Anneberggaard, til Daaben en Datter, som blev kaldet Christine Marie. — Fadderne vare: Jfr. Mynster, Pigen Margrethe Nielsdatter, Jens Olsen, Peder Jørgensen og Ejler Ejlertsen; alle fra Anneberggaard. Som Barnefader angav ovennævnte Ane Nielsdatter en hende af Navn ubekendt Person, med hvem hun uden sit Herskabs Vidende havde underholdt en fortrolig Omgang«.

Dette noget mystiske Barn blev altsaa opkaldt efter Christine og Marie Fribert. — Sagen kunde forholde sig saaledes, at Faderen var en »finere« Person, som Pigen ikke vilde angive, fordi hun var sikret Barnets Forsørgelse; men der er ingen som helst Grund til at tvivle om, at Forholdet virkelig er som her anført, og at Pigen — hvor mærkeligt det end lyder — ikke har kendt Navnet paa Vedkommende, skøndt hun havde underholdt en fortrolig Omgang med ham. Lignede Tilfælde er ikke ukendte. »Pigen vidste ikke, hvem Faderen til hendes Barn var, skøndt han havde besøgt hende flere Gange« — hedder det saaledes i et tilsvarende Tilfælde. Begyndelsen var sket med, at Vedkommende en Aften var kommen gennem Vinduet og havde besøgt hende; siden var han oftere kommen igen paa samme Maade — og saa naturligvis tilsidst pludselig helt forduftet — da Følgerne viste sig. — Ane Nielsdatter har altsaa været Genstand for en lignende Træskhed. En protegerende Overbærenhed mod Pigen er altsaa vist hende af Husbonden, som har beholdt hende og Barnet paa Gaarden, skøndt hun havde sit Hjemsted i Nabosognet, saa det afgiver et smukt Træk paa Humanitet fra Kaptajnen og hans Hustrus Side. — Da Barnefaderen var en »Person«, har det altsaa ikke været nogen — Engel (i hvert Fald ingen serafisk) og heller ingen Skarpskytte, thi disse Hjerteknusere kom først til Egnen kort efter.

I Fars spæde Barndom laa der nemlig i lang Tid store Troppestykker i Kantonnement i disse Egne og i det hele i Nordsælland, — en Landgang i Sverrig var paatænkt — og Ti-

derne er baaret til os bl. a. gennem Egnens Kirkebøger, der oplyser om, at snart en, snart en anden Pige havde sit Barn til Daab, og udlagde som Barnefader N. N. »af Jydske Skarp= skyttekorps«. Somme Tider var det ogsaa en Dragon, men Skarpskytterne var de værste.

Og saa kan det være passende her at fortælle lidt om det Sted, hvor Far tilbragte sine første Leveaar: dette Sted, der alt= saa var saa rigt paa Minder fra tidligere Slægtleds Tider.

I et Landskab, der ligesom det omtalte ved Egeberg, er me= get tiltalende – uden dog at være saa vexlende eller rigt paa smukke Perspektiver som hisset – ligger Anneberg særdeles behageligt og fordelagtigt ved en 230 Tdr. Land stor Domæne= skov og Nykøbingfjord, hvori et godt Udskibningssted og Rhed – af særlig Vigtighed, navnlig i de Tider, for Produktets Afsætning. Gaarden ligger i den østlige Udkant af sine ler= muldede, sandede og grusede Jorder, alle opstigende og med bakket Overflade. Mellem Gaarden og Strandhusene ligger St. Karens Kilde, som tidligere blev meget besøgt St. Hans Aften. Hovedbygningen paa Gaarden var opført i en gammeldags, hyggelig og prunkløs Stil, var omgivet af 25 Alen brede og dybe Grave paa 3 Sider, og derved gode Frugt= og Køkken= haver. Vaaningshuset er forlængst nedrevet, og et mere monu= mentalt opført 1856; men med en Taxationsforretning fra No= vember 1812 som Kilde kan vi oplyse om, hvorledes Bygnin= gerne dengang saa ud:

»Borger=Gaarden mod Sønden« – hedder det saaledes – »bestaar af 3 Fløje, 41 Fag, hvoraf den midterste eller egentlige Corps de logis har en Frontspisse af tvende Etager og inde= holder 16 Værelser, for største Delen vel og smagfuldt indret= tede, og hvoraf de 6 ere gipsede og betrukne, foruden Folke= stue, Køkken, Vaskehus, Spisekammer og Fadebord, samt Salt= kælder; under hele midterste Længe ere høje, grundmurede, tørre og frostfrie Kældere til alle Slags Husbehold, og Bygningerne er iøvrigt Egebindingsværk med murede Tavl og Teglhængt.«

Ladegaarden havde særlig 3 grundmurede og anselige Bygninger, opbyggede omkring 1778, nemlig Stald til ca. 30 Heste, en do. (70×27 Alen) til henved 200 Fæhøveder i 4 Rader, »det er saa suffisant bygget og vel indrettet, at det i Landet kun har faa sin Lige« – hedder det i Taxationsforretningen; en Lade af samme Dimentioner som forrige; en Mejeribygning med Forpagter Vaaning, og Mejeridrift paa hollandsk med en rummelig, muret Mælkekælder under Jorden; Portlængen indrettet til Beboelse for Tyendet, samt Bagehus, Kølle etc. Omtrent jævnsaldrende med Far er Smedien, opført 1811.

Hvad tror man nu, Gaarden blev vurderet til 15. November 1812? Da Købesummen fra Marts 1810 jo er nævnt herforan, vil man maaske mene, at den ikke kan være meget over eller under den. Nej, selvfølgelig, men da Pengene var faldne saa betydelig i Værdi netop i dette Tidsrum, saa lyder Vurderingen nu paa – 266.000 Rdl.! Hovedbygningen taxeredes til 22,870 Rdl.; Fæhus til 11,440 Rdl.; Laden til 10,240 Rdl. etc. samtlige Bygninger til 67,760 Rdl.; 669 Tdr. Land til 197,400 Rdl., deraf Skov til 2000 Rdl., 13 Fæstehuse til 1740 Rdl. – Da Kursen paa Seddel Pengene dengang stod i ca. 800, maa altsaa omtrent divideres med 4 for at finde den virkelige Værdi. Kursen faldt daglig i den Tid snart 50 eller 100 % til den 3 Uger efter var gaaet ned til 1760 og ved Nytaarstid til 2000, saaledes at man maatte betale en Sølvspecie med 20 Rdl. Papir. Krigen foraarsagede højst betydelige Udgifter, og til at dække disse blev man ved at udstede Seddelpenge, indtil det hele endte med et exploderende Knald, og Staten maatte erklære sig fallit i Januar 1813. Papirpengene blev først indløste i Slutningen af samme Aar, men navnlig Krigen bevirkede, at Kursen faldt enormt, somme Tider endog 1000 % ad Gangen, og gik tilsidst ned til 14,000, saa at der gik 140 Rdl. Papir paa en Specie.

Saadanne Tider var det i de første Aar af Fars Levetid, men han mærkede ikke ikke noget til det, og han har med Barne-

alderens Naivitet troet, at Livet var lutter Lykke, saa mærkede hans Far saa meget mere til det modsatte; og man kan ikke andet end tænke paa, at den ovennævnte Festivitas (9. Maj 1810) med »det store Bal« – som det benævnes i et Brev – desværre var nær ved at være som en hazarderende Dans paa en Vulkan, eller en Girondinernes Dødsvals paa Vejen til Guillotinen; thi man var dengang inde i »de uhyre dyre Tider« – og hvor hurtigt derefter forandrede Situationen sig ikke til det endnu værre? Den langvarige Krig, Handelens fuldstændige Standsning, Statsbankerotten med det forandrede Pengevæsen etc. bragte Fattigdom og Elendighed over alle Samfundsforhold. Ejendomsbesiddere berøvedes desuden 6 0/10 af deres Ejendoms Værdi ved Bankhæftelsen, som her beløb sig til 3210 Rbd. rede Sølv, og Renten svarede med 208 Rbd. 62 1/2 Skilling rede Sølv aarlig. Jordafgiften, der her ved Gaarden havde været 59 Rdl. 5 Sk. Kurant var efterhaanden siden 1802 forhøjet 10 3/4 Gange og beløb sig nu til 638 Rdl. 77 3/4 Sk., ligesom ogsaa Konsumptions-, Familie-, Folke-, Ildstedsskatter etc. alle vare forhøjede mindst 1/2 Gang mere end tidligere.

Med da denne Gaards Ejer jo havde en Del mere end de fleste andre, var alt dette dog ikke det værste, meget værre var det, at disse Forhold vel blev noget Skyld i, at Friberts Brystsyege kom til Udbrud og videre udviklede sig. Men ligesom alle, der lider af dette Onde, tabte han ikke Haabet, og anede ikke noget om, at hans Dage allerede var talte, da han syg førtes til København for at komme under Dr. F. L. Bangs Behandling. Der var dog intet at udrette overfor »en hastig og stærk Tæring«, og efter næppe 4 Ugers Sygeleje døde han 22. April 1814 i Vimmelskafte nuværende Nr. 45, Svigerfarens Bopæl, kun 32 1/2 Aar gammel. Hans Liv udsluktes saaledes i Nærheden af, hvor hans Barndom randt, thi han var født i Garvergaarden paa Vestergade Nr. 4, og blev nu begravet fra den samme Kirke, hvori han var døbt. – I Frue Kirkebog læser man saaledes: »Lorentz Fribert, Kapitain og Godsejer, død 22. April, 33 Aar gl., Brystsyege, fra Vimmel-

skaftet Mtk. Nr. 139; 106 Rbd. 15 Sk. (for Kirkens Benyttelse?); 8 Rbd. (til Klokkeren?); 20 Rbd. efter Skødets Bestemmelse; begravet Onsdag den 27. dennes«. — Ved Skiftet efter ham hedder det: »Udlæg til Begravelsen og flere nødvendige Udgifter 1400 Rbd. N. V.«

Ved Bevilling, dat. 17. Marts 1812, havde »Os Elskelig« Kapitaine Lorentz Fribert faaet Tilladelse til »paa sin Ejendomsgaard Anneberggaard at maatte lade indrette et Begravelssted for sig og Familie; dog at vedkommende Kirke og dens Betjente derved intet fragaar i deres lovlige Rettigheder«. — Denne Tilladelse havde han altsaa erhvervet sig, i Anledning af hans lille Datter Ulrikkes Død. — Næste Aar begravedes den lille Bror, men flere nedsattes aldrig i denne Begravelse. — Han selv blev derimod jordet paa Assistens Kirkegaard i det samme Gravsted, han 7 Aar før havde købt til de brændte Rester af sin Mors og Brors Lig, efter at disse, der — som anført — henstod i Vor Frue Kirkes Kapel, var tildels fortærede af Ilden ved nævnte Kirkes Brand under Bombardementet i 1807. Gravstedet med det gamle, vist ligeledes ved nævnte Brand noget molesterede Monument, med en efter Flytningen til Kirkegaarden fornyet indsat Marmorplade med den tidligere anførte Inskription, købtes senere af Svigersønnen P. G. Bang (som selv er begravet sammested tilligemed sin Enke og 3 Smaaabørn).

Paa Graven rejstes ingen Bavta for Kaptajnen, men en holdbarere end hugget i Sten, fik han derimod i »Danske Statstidende«, hvor man i Tidens noget højstemte Stil læste disse Mindeord:

«Blid og rolig, som han havde levet, forlod Lorentz Fribert Livets Glæder og Livets Sorger. — Paa sin, desværre alt for korte Bane søgte og fandt han sin Ære i Borgersind, sin Hæder i Venskab, sin Glæde i huuslig Lyksalighed, sin Fryd i at hjælpe Armods Sønner og Døttre. — Til Gravens Hvile fulgte disse skønne Dyder ham, og som en venlig Stjerne skulle de lyse for ham giennem Gravens Mulm. — Frygter ikke! I! som agtede og elskede ham, at Cypressen, der forkynder eders Sorg

og eders Savn, og hvis sørgelige Skiønhed pryder hans Gravhøj, skal hendøe. Den vil blive pleiet af Venskabs Haand, og vandet af Ulykkeliges og Faderløses Taarer.«

Denne Gravskrift har ogsaa Interesse derved, at den afgiver et tro Billede af den Tid, den stammer fra, nemlig den rationalistiske; og ligesom Grundtvigs Indskrift over Friberts Mor og Bror, samt hans do. over Heltene paa Oddens Kirkegaard, har de alle 3 det tilfælles, at de for den Sags Skyld, ligesaa godt kunde være forfattet af en Hedning over Hedninger. Grundtvig var som bekendt i den Periode »uden Tro«; da han senere blev troende, skriver han, at den største Mangel ved Indskriften paa Oddens Kirkegaard »vist er den, at Gud, som stedse skulde ihukømmes, er i den forglemt«. — Ovenstaaende Mindeord er formuleret i saa umiskendelige Vendinger, saa man let ser, at der ikke er noget glemt i den Retning, men derimod med Forsæt udeladt alt religiøst.

Det paalideligste Vidnesbyrd til den Afdødes Karakteristik hentes dog ubetinget bedst fra Skifterne efter hans Mor, ham selv og hans Efterfølger i Ægteskab, og de viser noksom, at han i høj Grad har lignet sin Mor med at være for god og skikkelig; begge har de havt Vanskelighed med at sige Nej til nogen Moders Sjæl, endsige da til en saa overlegen, dominerende og determineret Person som denne Professor F. L. Bang, og der var mange flere end han, der forstod at benytte sig af deres Velhavenhed og deres noget linde Rygrad. Men var dette de mest iøjnefaldende Lyder, saa var Dyderne ikke mindre aabenbare; i sjældn Grad var han i Besiddelse af Egen-skaberne: gavmild, hjælpsom, godlidende og varmhjertet; dette bundede dybt i hans Karakter, og var tydelig nok navnlig en decideret Nedarvning fra Moren. Det er derfor ikke et tomt Ord, naar Grundtvig kalder ham »ædel«; og mange gode og smukke Minder om ham, ligger der bag hans Svigerinde Vibeke Trojels Erindring, naar hun som i efterfølgende Brev, samler dem som i en Sum og udtrykker det med de to Ord »denne Salige«.

Ogsaa rent økonomisk set blev Friberts Død et haardt Slag for hans Børn, den førte nemlig til det meget uheldige Salg af Gaarden, som resulterede i, at Far og hans Sødskende aldrig kom til at eje saa meget som en Murstens Værd af deres Fars Gaard; — og det efterfølgende bliver derfor ogsaa for en Del ret et Billede af altings Forfængelighed: Pengenes fuldstændige Forsvinden i en ved Tidsforholdene vild Kehraus. —

Kaptajnen efterlod sig altsaa en Enke paa kun 30 Aar og 5 Børn i Alderen fra 11—4. Men tomhændede lodes de ikke tilbage. I Almindelighed er dette jo unægtelig et stort Gode, men i dette Tilfælde kom det ved Tidsforholdene m. m. til at foraarsage hans Efterladte saa mange Bryderier og Tab, saa det er ikke noget Paradox, naar man næsten fristes til at mene, at det — fraset de Penge, der stod i Overformynderiet — maaske ikke havde været det værste, om han slet intet havde efterladt sig.

Enken fik kgl. Bevilling, dat. 26. s. M. — altsaa allerede 4 Dage efter Mandens Død — til at sidde i uskiftet Bo, og i sin Tid at skifte med Samfrænder, som man dengang brugte (det var et Slags privat Skifte, som forlængst er gaaet af Brug). Ved Skiftet, der afholdtes i København i Marts 1715, bestod nærmeste Samfrænder af Enkens Far og tvende Morbrødre, Etatsraad F. L. Bang, og Ejer af Slotsmøllen ved Holbæk J. E. Bang, »som dem, hun havde mest Fortrolighed til, da hendes afgangne Mand aldeles ingen nær Slægt haver«. — Det fremgaar af Skiftet, at Aktiva beløb sig til over 100,000 Rbd. — deraf Gaardens Værdi regnet til ca. 72,000 Rbd. rede Sølv — desuden de tidligere omtalte 20,000 Rbd. indsatte i Overformynderiet som Børnenes Ejendom; Passiva (altsaa navnlig Prioriteterne i Gaarden) udgjorde godt 50,000 Rdl.; Formuen beløb sig altsaa ialt til henimod 70,000 Rbd. rede Sølv. Heraf bestod dog en Del i usikre Fordringer, som hidrørte fra, at Afdøde i sin Godhjærtethed havde udlaant mange Penge, dels navnlig til Paarørende og dels til Omegnens Smaafolk o. fl. — Den ældste Fordring var 15 Aar gl., stor 600 Rdl., deraf havde Vedkom-

mende (en Præst) i denne lange Aarrække kun kunnet betale Halvdelen tilbage, »ved den Afdødes Paategning er eftergivet 50 Rdl.« – hedder det. – En Vexel-Obligation, stor 300 Rdl., udstedt af en Landinspektør, var forældet; samme havde desuden laant 100 Rdl., som han i 8 Aar kun havde kunnet betale 12 Rdl. af paa. Om andre Fordringer hedder det »er aldeles usikker«; »anses aldeles usikker«; »at afbetale med 5 Rdl. N. V. Kvartalet« etc.; saa man kan let se, at det har været et godt Hjærte, der har dikteret disse Udlaan.

Den nogenlunde sikre Formue regnedes altsaa at ækvivalere op imod, hvad hans Gaard var værd, og skøndt han havde lidt mange store Tab, var denne Status paa denne Tid altsaa langt fra daarlig; dertil kom, at Formuen udelukkende skrev sig fra hans Side, og Enken med Tiden desuden havde Udsigt til nogen Arv efter sine Forældre, som begge levede endnu. Derfor rent økonomisk og praktisk set, var Enken, trods Tilgiften med sine Børn, et ganske godt Parti; og hendes Enkestand blev i hvert Fald ogsaa meget kortvarig.

Foruden Kapitalen var Enkefruen jo i Besiddelse af saadanne personlige Egenskaber, saa det ikke behøver at have været den førstnævnte Egenskab, der vejede tungest, og bevirkede, at Fæteren Chr. Trojel nu blev hendes Frier og kort efter hendes 2den Ægtemand; men paa den anden Side, har Formuen vel heller ikke været uden Betydning, thi han, der var uformuende og kun havde sin Gage som Kancellist at leve af, havde vanskeligt kunnet forsørge Hustru og 5 Børn.

Begge Parter skal have været ikke saa lidt forelskede i hinanden; der var i det hele foruden en stærk Sympatifølelse og Racelighed, noget vist fælles udpræget individuelt hos alle disse Broderbørn – Børnene af F. V. Trojel og H. J. Trojel – der gjorde, at de faldt saa godt i Traad sammen, og flere af dem nærede jo endog saa varme Følelser for hinanden, saa ikke mindre end 3 Ægteskaber dengang havde fundet Sted imellem dem.

Og det blev altsaa ikke derved; thi det fjerde — tænk, hvor næsten enestaaende: fire Ægteskaber mellem to Brødrers Børn — skete altsaa nu, idet Farmor — ubekymret om Verdens Dom — paa Skiftet 22. Marts 1815 erklærede, »at være bleven til Sinds at indlade sig udi nyt Ægteskab, og var derfor udbedende Skifterettens Attest om: at Boet af samme var bleven taget under Behandling, og sammes Indtægt og Udgift saavidt berigtiget, at fra Skifterettens Side intet kunde være til Hinder imod, at hun indlader sig udi nyt Ægteskab«; — hvilket Retten bevilgede. — Og allerede 1. April s. A. blev hun i København (Garnisons Menighed, men selvfølgelig »hjemme i Huset«) gift med sin Fætter Krigskancelli-Secretær Christian Benzon Trojel, der var 3 Aar ældre end hende (født 2. Februar 1781.)

Det var Fortællingen om igen om den endnu unge Moder, der følte sit Hjærte banke, og greb efter den Kærlighedslykke, som hun mente Livet endnu vilde kunne skænke hende — men heldigvis var Børnene her endnu kun Børn, saa de har ikke haft de Følelser, Lidelser eller næret den Harme overfor Moren, som f. Ex. I. P. Jacobsen har skildret saa udmærket i »Fru Fønss«.

Lige ved den Tid, Frantz fyldte 5 Aar, kom han fra Anneberg til København, og han var altsaa, til Held for ham, i en ret ubevidst Alder, saa at han næppe har haft saa meget som et Stænk af en vemodig Følelse tilovers ved Afskeden med »Nordsælland med dine Skove, dine Bakkedrag og Enge, hvor de side Blomstersenge sødt de Sommernætter sove« — for istedet at ombytte dette idylliske Eldorado med den kvalme Byluft i Frederik den 6tes gamle København indenfor Voldene. Hans Mor gjorde nemlig ultimo Marts s. A. dette Changement af Bopæl paa Grund af sit Ægteskab og — som det i Skiftet hedder — »da hun ansaa det for sig for vidtløftigt og ubestrideligt at hensidde med Gaardens vidtløftige Drift og desuden fandt det fornødent for hendes Børns Opdragelse og Undervisning at flytte til Hovedstaden«, saa havde hun ifølge Købekontrakt, dat. 23. September 1814, solgt Anneberggaard, som fra

1. April 1715 overtoges af Premierløjtnant ved slesvigske Jægerkorps Frederik v. Buchwald, — »med alt Hovedgaardens Tiliggende, i Marker, Vænger, Hauger, Skov og Eng ved Ellinge, samt alle dens Bygninger og de paa Gaardens Grund befindende samtlige Huuse; med alle de samme Rettigheder, Herligheder og Byrder, samt Forbeholdelser, hvormed disse Ejendomme ere solgte af Hans Kongelige Majestæt, som Anneberggaards Hoved og Yderparceller og som Sælgerindens afgangne Mand selv har tilforhandlet sig samme af forrige Ejer, efter derover i Hændehavende Skiøder, Konditioner og Resolutioner; — — disse Ejendomme staa for Køberens Regning fra denne Kontrakts Datum«.

Det var ikke med rene Bagateller Sælgerinden flyttede til København, thi paa Skiftet sattes Indboet ved »ungefærlig Vurdering« til 10,000 Rdl. Navne Værdi og for Flytningen var akkorderet 600 Rdl. N. V. Selvfølgelig er alt gaaet søværts, saa Peer Kudsk har kun havt den ringe Ulejlighed at køre Bohavet ned til det nærliggende Udskebningssted. I Købekontrakten paa Gaarden hedder det ogsaa: »dog forbeholder Sælgerinden sig i Tilfælde, at enten Veyr og Vind skulde hindre hendes Godes Transport, eller hun ikke kunne erholde passelig Bopæls Leilighed førend næste Kiøbenhavns Flyttetid, da imidlertid fri Bopæl for sig, Børn og Tyende her paa Gaarden, efter nærmere venskabelig Overenskomst«.

Sidste Gang man i Højby Kirkebog træffer paa hendes Navn, er, da Naboen og nærmeste Omgang, Proprietær og Kystbefalingsmand Henrik Jensen til Ellingegaard og Hustru Edele Marie Christine Egtved 5. Marts 1815 for 6.—7. Gang havde Barnedaab, og derved havde følgende Faddere: »Fru v. Fribert til Anneberggaard, Jfr. Fugl paa Ellingegaard, Inspektør Aschlund i Nykøbing, Byfoged Steemann ibd., Fuldmægtig Marchmann ibd.« —

Snart efter tog Fruen altsaa Afsked med sin Fødeegn — og kom der vist aldrig mere.

Her bliver saa Stedet at oplyse noget om den Mand, der blev Fars og hans Sødskenes Stedfar. — Det Hjem, han kom fra, hørte ikke just til de hverdagsagtige. Faren, den værdige Raadmand i Odense, tidligere Overretsprokurator og Birke-dommer, cand. theol. Hans Jørgen Trojel, † 1809, 68 Aar gl., var lidt udenfor det almindelige, nemlig en Prokurator, der sværmede mere for Blomster end for Penge, og som derfor ogsaa sad i beskedne Kaar. Han kaldes en sjælden, og for sine udbredte Indsigter i flere Videnskabsfag — navnlig Botanikken, for hvilken han nærede vedvarende levende og entusiastisk Følelse —, saavel som ved sit ædle Hjærte og fromme Vandel, højt agtet og fortjent Mand. Disse Egenskaber syntes vel at give ham Ret til en større Virkekreds, men det er ikke altid, der er et lige Forhold mellem Duelighed og Fortjeneste, Værdighed og Belønning — hedder det om ham. Skøndt han i flere Aar var berøvet Hørelsen, fulgte ham til hans sidste Dage den Aandslivlighed og Munterhed, som gjorde hans Omgang saa underholdende og lærerig. — Hans Hustru, Hedevig Mag. Schmaltz, døde 1812, 63 Aar gl.

Angaaende Christian Trojel selv var han ikke, som sine to Brødre, Thomas og Vilhelm (nævnt herforan), Student, men var bleven anbragt paa Farens Kontor, hvorefter han i 25 Aars Alderen var kommen til København for at læse til juridisk Examen; men imidlertid brød Krigen i 1807 ud. Hans Mor skriver i et Brev fra de Dage til Svigerinden paa Anneberg: »... men hvem kan sige mig, om min gode Christian er til eller ikke til? Som en god Skarpskytte er han med og blandt de første af Kongens Livjægere, og C. Mangor hans Løjtnant; hans sidste Brev sagde mig, at han allerede havde været 2 Gange udkommanderet mod Englænderne, men at de ej havde udrettet noget. Hans Penge gaar med, hvad bliver der nu af den juridiske Examen?«

Trojel var livlig af Temperament og noget let af Sind, i det hele en rask Kumpan og lystig Fugl, paa den Tid lidt af

en Bohême, der trængte til at løbe Hornene af sig; derfor smagte det frie og muntre Soldaterliv ham bedre end Naturretten – som det hedder i et Brev – og da han tillige havde opbrugt sine Penge, nemlig 60 Rdl. – det var hele hans Ejendom – til at ekvipere sig for som Livjæger, saa opgav han uden videre sin Examenslæsning; men efter en Tid at have været noget ilde stedt, var han saa heldig næste Foraar at faa en Ansættelse. Hans Mor skriver til Svigerinden, Maj 1808: » . . . . men aldrig kan du tro, hvor sjæleglad den Tidende var mig, at Christian var kommet ind i Feltkommissariatet. Hans gamle, gode Fader kunde ej længere støtte ham, og hvor uforvarlig var han ej opholdt fra sin Examen; jeg kunde ikke glemme det, derfor følte og min Sjæl den inderligste Taknemmelighed imod min Gud, der saa faderlig sørgede for ham; at han nu vil blive brav og retskaffen, derom vil jeg daglig bede Gud.«

Chr. Trojel avancerede 1814 fra Kopist til Kancellist og 1818 til Fuldmægtig i det, der nu hedder Krigsministeriet, og ved Dronningens Resolution af 4. Juni 1819 blev han tillige udnævnt til Sekretær ved Vallø Stift, »med de samme Forpligtelser, som hidtil haver paalagt den afdøde Sekretær Franckenow, og vilde Vi tillige have ham tillagt en aarlig Gage af 600 Rbd. Sølv, som udbetales af Vallø Stifts Jordebogs Kasse«. – Med Titler blev han ogsaa forsynet, saaledes gør Frederik den 6te, af Guds Naade etc., vitterlig, »at Vi allernaadigst have antaget og beskikket, saa og hermed antage og beskikke Os Elskelig Ædle Christian Benzon Trojel, som har de udi Indfødsretten fastsatte Egenskaber, til at være Vor virkelig Krigs-Cancellie-Secretair; Thi skal han være Os som sin absolut og souverain Arve-Konge, huld og tro, Vores og Vores Kongelige Arve Huus' Gavn og Bedste søge, vide og ramme, Skade og Fordærv forekomme og afværge, og sig i det øvrige udi alle Maader saaledes skikke og forholde som det en ærekær virkelig Krigs-Cancellie-Secretair og Kongelig troe Tjener, bør og vel anstaar, og han agter

at være bekendt. Givet i Vor Kongelige Residentz Stad Kiøbenhavn den 22. November 1813. Aldeles gratis«.

Denne, den næstlaveste af alle Titler – den havde været den laveste, hvis der ikke havde staaet »virkelig« foran – maatte han saa blive staaende paa i over 10 Aar, før han avancerede et Trin højere op til virkelig Krigsassessor, hvilken Begivenhed fandt Sted 18. Januar 1824, det var en Nytaarsgave lidt post festum og den var ogsaa »aldeles gratis«. – Man vil maaske mene, at det heller ikke var værd at give noget for, men for 100 Aar siden var det fint overhovedet at være Rangsperson, selv om det kun var af 9de Klasse. Højere op paa Rangstigen naaede han ikke, da han jo døde i sin bedste Alder. –

Hvad den nærmeste Familie mente om dette Farmors hastige nye Giftermaal – det maa jo, som alle andre Forhold, især bedømmes efter *Samtidens* Forudsætninger – ses af efterfølgende interessante Brudstykke af et Brev, fra April 1815, fra Søsteren Vibeke til Søsteren Lise, hvori det hedder:

»Hvor ganske er jeg af min elskede Lises Mening, hvad Rikkens Forbindelse angaar; er det Sværmeri? jeg veed det ikke – men et lille Gran af min meget store Agtelse har Rikke tabt ved dette Skridt, ihvor fortræffelig end Manden er, og jeg troer Christian er fortræffelig, saa hører der meer end menneskelig Dyd til at elske og opdrage en anden Mands Børn, naar disse Børn nu tilmed er noget vildt opgroede (og det skal de være), hvor uendelig en Taalmod hører der da til! – Mon det skal hjælpe, at Rikke ikke føler dybt, eller er ømfindtlig som – ja, som du og jeg – for ellers maatte der tidt falde et Ord, der vilde skære en ret øm Moder i det inderste Hjerte. – At de alt har havt Bryllup, veed du ikke det? den første April, ikke engang Aaret om efter Friberts Død; – da hun meldte mig det, faldt mig rigtignok med en lidt bitter Følelse Hamlets Ord ind: »Endogsaa førend de Skoe var slidte, hvormed hun fulgte min Faders Liig til Jorden – ja, med de samme Skoe hun dandser paa sit nye Bryllup«. – Endskøndt det var jo kuns Mommeri,

naar hun vilde opsætte det for Folks Skyld, da hendes Hjerte for længe siden vel har glemt sin første Ven, og kan hun forsvare det for denne Salige, for Gud og sin Samvittighed, saa er Verdens Approbation ligegyldig«. —

Man ser heraf, at Søstrene stod paa et noget fremskredent Standpunkt angaaende deres Syn paa dette Ægteskab; thi i ældre Tider betragtedes det ellers ikke som anstødeligt, at Enker giftede sig inden Sørgeaaret var omme; de var stærkt efterstræbte, naar de var velhavende, — som f. Ex. Brygger Friberts Enke og hendes Søster, der kun fik Lov til at være Enker i 6–7 Maaneder —; man tog i Reglen det hele noget mere praktisk end i nyere Tider, og der var ingen, der tog Forargelse deraf. I det her omtalte Tilfælde har der derfor ikke været synderlig Vanskelighed ved at erholde »Verdens Approbation«.

Deres Bopæl var i de første Aaringer i Vigantsgade, Mtkr. Nr. 215 (senere kaldet Ny Vestergade), og havde Trojel hidtil havt det noget ensomt, saa maa det unægtelig have været en stor Forandring for ham nu paa en Gang at komme til at sidde med saa talrig en Familie, — og han er ikke kommen til at savne Ungdom og Lystighed omkring sig. Hvor vanskelig en Opgave havde han ikke taget sig paa: at være i Fars Sted for denne Børneflokk, og det var tilgiveligt, om han undertiden har tænkt paa det gamle Ord: »Børn er ganske vist en Guds Gave, men tidt en Fandens Plage«; helt tilfredsstillende er han vel heller ikke kommen fra sin pludselige Faderværdighed, i hvert Fald var han nok mere yndet af Døtrene — som rimeligt var — end af Sønnerne. De førstnævnte havde ogsaa begge to senere hen Børn, som fik Navnet Lorentz Christian, men ingen af Sønnerne opkaldte Stedfaren; og der ligger vist nok noget mere til Grund herfor end det sædvanlige: Utak er Verdens Løn. Men hvem vilde ellers bebrejde Stedfaren, at han paa sin Side selvfølgelig ligeledes har syntes bedre om sine Sted-døtre, — naar det tilmed var to saa yndige, unge Piger som Marie og Christine Fribert, — sidstnævnte endog en Skønhed —

imod som nogle »noget vildt opgroede« og livlige Krabater som Stedsønnerne. Jo, det var nogle dejlige Fyre at have med at bestille; man kommer ved deres Overmaal af Livsglæde og Unoder næsten til at tænke paa de bekendte humoristiske Billeder af »Knold og Tots Uglspilstreger«. Som fødte Spiløpmagere drev Stedsønnerne det næsten til Virtuositet og præsterede adskillige ret imponerende Genistreger; et Minde derom havdes mange Aar efter i det gamle Taffelur, hvis Klokkespil de helt ødelagde ved at stikke Fjer og lign. ind i det. Ikke uden Jalousi og Rivalisering søgte den ene at animere og forcere den anden frem og at overgaa hinanden i Gavtyvestreger, og naar det gik galt var det naturligvis altid den yngste – Galfrands, som han kaldtes – der fik Skylden, og som derfor sommetider havde Grund til at ønske, at hans lille Popo havde været assureret. – Forøvrigt var Trojel saa optaget af sine forskellige Bestillinger, at han ikke havde Tid til at tage sig videre af Børnene, tilmed da han var et Friluftsmenneske, som paa Fridage yndede at søge ud med Venner, bl. a. paa Fisketure, som han nok især sværmede for.

Aaret efter, den 16de Februar 1816, forøgedes Familien, idet Fars Halvbror, den senere Prokurator, fødtes, foruden en lille Tvillingsøster, Hedevig Vibeke, men hun døde spæd og naaede kun at blive hjemmedøbt, hvorimod Broren, der til Minde om Morens første Mand, kom til at hedde Lorentz Friberg, fik sin Daab konfirmeret i Garnisons Kirken 17. Juli s. A. Imellem Fadderne træffer man den nærmeste Familie, saaledes Morfaren, Inspektør Trojel, dennes Datter, Susanne Sponneck, og hendes Mand, Kammerjunker S., samt Løjtnant Fr. L. Trojel, Kadet Hans Jac. Trojel og »Jfr. Trojel«, hvilket maa være Chr. Trojels yngste Søster Bertha Eleonore Trojel, som 1819 blev gift med Pastor Christensen paa Ærø. – I dette Bedstemors 2det Ægteskab fødtes ikke flere Børn. –

Efter denne Forøgelse af Familien bestod Fars Husfæller af ikke mindre end 11–12 Mennesker, nemlig: Stedfaren, Moren,

2 Søstre, 14–12 Aar gamle, 2 Brødre paa 10–8 Aar, han selv og hans lille Halvbror, en »Plejesøster«, to Tjenestepiger og en Karl, der dog næppe hørte til den faste Husstand.

Fars Plejesøster, som vi kun har hørt omtale under Navnet Jette Rambusch, hed Henriette Georgine Lykke Smith, og var dengang 17 Aar (født i København $\frac{14}{8}$ 1799); hun passede Børnene og bestyrede senere Husvæsenet. Allerede 6 Aar gammel havde hun mistet sin Mor (Theodore Charlotte Smith, født Boch), og Faren, Kaptajn Jørgen Stehr Smith, Tolder i Rørvig, var død 1811, hvorefter hun blev optaget i Huset hos Kaptajn Fribert. Denne Plejesøster, som Far altid senere besøgte i Korsør paa sine Københavns Rejser, kom nemlig ved sit senere Ægteskab (i 1838) med Amtsforvalter Etatsraad Rambusch til at bo der. Hun var hans 2den Kone, havde ikke selv Børn, men Stedbørn og døde i Korsør 30. Juni 1851.

Ikke alene den unge Dame, der bestyrede Husvæsenet, var altid samme Person, men Forholdet var, hvad angaar Tjenestepigerne, ligesaa patriarkalske, idet disse ogsaa altid var de samme; hvor forunderligt lyder det ikke i vore urolige Hastværkstider!

Den af Tjenestepigerne, der var ældst i Huse, var en Datter af Husfæster til Egeberggaard Niels Jensen og Hustru Margrethe Jakobsdatter, og var altsaa født paa samme Ejendoms Omraade som sin Madmor, og Pigen var ingen anden end den samme Ane Nielsdatter, der som 21-aaarig (hun var født $\frac{3}{12}$ 1788 og døbt 4 Dage efter) havde haft det foran omtalte burleske Elskovseventyr paa Egeberggaard i Foraaret 1810 – altsaa nu et 100 Aars Minde! – og som resulterede i Barnefødsel, uden at Moren vidste Farens Navn, fordi denne kom og igen forsvandt som en Komet. Da den arme Pige saaledes har haft en Klods om Benet ved ene at maatte forsørge sit Barn (der burde have hedt Cometdine), har dette vel gjort sit til, at hun ikke blev gift, men vedblev at tjene i denne Familie lige fra hun tiltraadte Pladsen 1. Maj 1806 og til efter Bedstemors Død, altsaa ialt 32 Aar. Chr. Trojel giver hende dette lakoniske

Skudsmaal: » . . . har opført sig tro, skikkelig og anstændig, som det egner et retskaffent Tyende«. Senere boede hun i mange Aar i sit Fødested, Egeberg Strandhuse, og Sønner og Svigersønner af det Hus, hun havde tjent, gav hende hver 10 Rbd. aarlig i Pension, hvilket forklarer Grunden til, at man i nogle af Fars gamle Regnskaber hvert Halvaar finder opført mellem Udgifterne »til Pigen Ane 5 Rbd.«

Den anden Tjenestepige hed Anne Sofie Bentzen og havde først tjent hos Inspektør Trojel i København fra 1. Maj 1811, og dernæst fra 1. April 1815 Datteren, efter at hun var flyttet til København. Pigen tjente til 1. November efter Chr. Trojels Død, altsaa ialt $16\frac{1}{2}$ Aar, i Familien, og da der saa ikke læn- gere var Brug for to Piger, fratraadte hun, hvorimod som nævnt Ane Nielsdatter fortsatte Tjenesten som Enepige hos Enken.

Da Husførelsen var saa forskellig dengang fra nu, var en Karl ogsaa ret nødvendig til mange Arbejder, som man nu ikke kender til, f. Ex. bære Vand op, rulle, hugge og save Brænde etc. etc., dog var det nok kun en, der gik tilhaande, og ingen fast Karl, der holdtes; han hed ellers Jakob Poulsen.

Denne ret talrige Skare Mennesker har Far altsaa daglig været omgivet af i sin Barndom; men skøndt han saaledes ikke har havt det ensomt, saa har han nok alligevel savnet lidt jævn- aldrende Selskab; thi det kneb det jo noget med paa Grund af de to Smaasøds kendes Død, og nogen Jævnaldrende i den nærmere Familie var der heller ikke; paa hans afdøde Faders Side var der overhovedet slet ingen Slægtninge; derimod var Familien paa Morens og Stedfarens Side talrig, men de var mest spredte omkring i Landet, saa stort andre end Morfaren og hans Familie var der ikke i København dengang.

F. V. Trojel kom til at nyde et 8-aarigt Otium i Hovedsta- den efter sin Embedsfratrædelse, deraf de 3 sidste Aar som Enkemand; hans Kone døde nemlig 29. April 1816, 53 Aar gammel, efter at have »været blind og meget svag i $2\frac{1}{2}$ Aar«.

(Hendes Blindhed arvedes af hendes Datter-Sønne-Datter; – det er netop Arvegangen: en mandlig Generation mellem to kvindelige – Vibeke Qvortrup, født Trojel, der i Fyrretyveaarsalderen blev blind). – F. V. Trojel, om hvem det i hans senere Leveaar hedder: »altid beskæftiget, altid fornøjet, altid ved godt Helbred«, døde i København 10. Oktober 1819, 73 $\frac{1}{2}$ Aar gl., og er ligesom sin Kone begravet paa Assistens Kirkegaard i Nærheden af Rasmus Rask's Grav; nu tilhører Gravstedet Gros-serer Søren Bangs Familie. – Forinden F. V. Trojels Død var hans Formue dog svundet meget ind, og svandt yderligere i Aarenes Løb ved de mange Fallitboer, hans Bo efterhaanden blev impliceret i (hans Søn Jacob Thomas Trojel til Vaar, hans to Svigersønner, F. Vilhelm Trojel til Kjeldgaard og Chr. B. Trojel samt Buchwald til Anneberggaard gik alle fallit); Skiftebehandling af F. V. Trojels Bo blev meget vidtløftig og stod paa i over en halv Snes Aar, og endte med det i disse ynkelige Tider selvfølgelig Resultat: at der ingen Arv blev tilovers, saa den Formue han havde tjent ved i den gode Tid, 1801–1810, at eje Anneberggaard, forsvandt sporløst igen.

Men der er ogsaa glædelige Begivenheder at melde om fra hine Dage; saaledes varede det ikke længe, før Christian B. Trojels to unge Steddøtre, Marie og Stine Fribert, fik deres Tilbedere; det var jo »dengang da der var Piger til« – som man husker fra et bekendt Refrain i Heibergs Vaudeviller. Et Pust fra disse »lykkelige Dage« er gaaet over i Litteraturen, idet Fru Heiberg ved i sine Erindringer at omtale den Furore hendes Stykke »En Søndag paa Amager« gjorde, kommer til at hentyde dertil; hun skriver nemlig: »saaledes mindes jeg den bekendte P. G. Bangs Henrykkelse, saa ofte han talte om nævnte Teaterstykke til mig: »Jeg bliver ung paany, sagde han; de lykkelige Dage da jeg sværmede for min Kone, staar atter levende for mig; jeg maa være i hvad Humør som helst, saa rykkes jeg ud af alt, naar jeg ser den velsignede Lisbeth og den ypperlige Jochum . . . « etc. – – Ja, Amor drev sit Spil

i dette Hjem i de Tider; thi omtrent samtidig med at P. G. Bang sværmede for sin Tilkommende, fulgte hans gode Ven (og ligeledes en af Guderne udvalgt lykkelig Dyrker af Themis) J. O. Hansen hans Exempel overfor den yngre Datter*); og dette resulterede i Bryllupper henholdsvis 4. Juni 1824 og 22. Juni 1826 (Roskilde Domkirke Sogn og Vor Frue Sogn i København, efter Kongebreve af 2. Juni 1824 og 28. April 1826).

Den Skole, Far sættes i, var den bekendte »Borgerdydsskole i København«; den var dengang Byens mest ansete Skole, hvilket den var oparbejdet til af dens dygtige Bestyrer, Professor Michael Nielsen, der forresten havde Ord for at være en streng Despot. Skolens Lokaler var i Klareboderne i den Gyldendalske Boghandels Gaard, der ejedes af Sekretær Deichmann. Bogladen var i Stuen, Skolen paa første og anden Sal. Der var dengang (omkr. 1820) over 300 Elever i Skolen, og disse var fordelt i syv Latin- og tre Realklasser og en Forberedelsesklasse — populært kaldet Forbryderklassen og Drengene deri Forbryderne. I Gennemsnit var der 15–20 Elever i hver Klasse.

Fars Brødre og senere Halvbroren gik i de studerende Klasser, hvorimod han gik i Realklasserne; antagelig har det da tidlig vist sig, at hans Evner og Lyst ikke gik i Retning af boglige Studier. Hans 3 Brødre var meget dygtige; Conrad, et lyst Hoved, der gav rige Løfter, blev, 17 Aar gammel, dimit-

*) Bang og Hansen sluttede sig allerede som unge Studenter nøje til hinanden og var næsten uadskillelige. Hansen introduceredes saaledes baade i Bangs Hjem i Roskilde og i hans Forlovedes Hjem. Begge Steder var der forlovelsesfærdige Ungmøer, og da Hansen, foruden at være højt begavet, var et rent Vidunder i Dyd og gode Sæder og desuden en smuk Mand (Se ogsaa »Biografisk Lexikon«), saa kan man let tænke sig til, hvorledes det gik Jomfruene Sofie Bang og Stine Fribert. Begge de unge Piger blev stærkt forelskede i Hansen! Og han? Ja, han vaklede en Tid og vidste tilsyneladende ikke bestemt, hvem af dem det skulde være. Sofie Bang havde vel nok mere Hjærne — den anden var smukkere, havde et ømmere Hjerte.

Hansen forhastede sig ikke, saa P. G. Bang gik i længere Tid i stærk Spænding og tænkte med Skræk paa, hvem af de to, der kom til at trække det korteste Straa. Dette blev altsaa hans Søsters Lod! Hun forblev ugift alle sine Levedage og døde over 80 Aar gammel.

teret 1824 med Laudabilis et publico enconio ornatus (af de ca. 150, der blev Studenter nævnte Aar, var den senere Biskop Laub og Conrad Fribert de to bedste), Lars dimitteredes næste Aar og Lorentz, 16 Aar gammel, 1832, begge med Laud.; – saa intet er mere sikkert, end at det ikke netop var Frantz, der var det største Fænomen af dem, og i sin Beskedenhed skulde han nok ogsaa selv have været den første til at indrømme de andre Fortrinet. Ikke destomindre fik han med sine jævnere Evner en blidere Skæbne i Livet, end der blev nogen af de andre til Del.

Konfirmeret blev Far i vor Frue Kirke d. 7. Oktober 1825 af den bekendte Mynster, der jo var Familien noget paarørende. – Men Fars Skolegang afsluttedes først i Juni næste Aar med Afgangsexamenen. Han overværede kort efter sin yngste Søsters Bryllup, og forlod saa Dagen derefter Hjemmet for at begynde sin nye Livsvirksomhed.

Fra Fa's Ungdom.

Det var jo noget af en Overgang at komme bort fra de vante, hjemlige Forhold, for i fremmede Omgivelser, og i en anden, langt mindre By at bøje sig ind under ny Livs- vilkaar – og det blev det, der nu fulgte. Ses der under Skole- tiden oftere hen til dens Afslutning med Længsel, saa er det dog kun undtagelsesvis, at der følger noget efter, der fuldt ud svarer til den Unges Forventninger og Forhaabninger, men ret- ter han sig efter Forholdene og slaar af paa Fordringerne, saa gaar det endda. Her blev det nu lidt i Retning af en Træde- mølle, der ventede Fa'r, noget, som forresten ikke forskrækkede ham, da han var alt andet end bange for at tage fat. Sure og bitre Sager var det da heller ikke altsammen, han fik at gøre med; selv noget saa delikat som Chokolade fandtes der ogsaa, det var nemlig – fald ikke bag over af Overraskelse! – et Apothek, han kom paa.

For dem, der ikke har særlige Gaver eller Lyst til at studere, er Farmacien et af de Fag, som oftere vælges; og saaledes gik det altsaa her for Fa's Vedkommende, idet han just ved Mid- sommertid, den 24. Juni 1826, blev Discipel hos Apotheker Schack Steenberg i Helsingør. »Det gamle Apothek«, senere kendt i Litteraturen gennem Schandorph, og berømt ved, at den bekendte Forfatter undertiden opholdt sig der hos sin digre Ven, Apotheker Rink.

Fuldt op af Arbejde var der, det var jo i Øresundtoldens Dage, da de mange Sejlere paa deres Langfart maatte stoppe op ved Byen, ca. 14000 toldklareredes aarlig, hvad der ogsaa medførte et ret stort kosmopolitisk Rykind paa Apoteket, saa det hele var Slid fra Morgen til Aften, og gik det ikke lidt villigt fra Haanden, var »en paa Kassen« nok ikke engang udelukket. Imidlertid, med lidt Resignation, gik det meget godt altsammen, og »Frantz var tilfreds i sin Stilling« – hedder det i et Brev fra 1830.

Principalen betegnes som »dygtig, myndig, med en stærk udpræget Vilje«. Han var en ung Mand dengang, og havde nylig overtaget Forretningen efter sin Far, der endnu levede, boede paa Apotheket og nok endnu deltog lidt i Arbejdet. Apothekeren var gift med en Justitsraaddatter, Charlotte Elisabeth Lavætz; de fik ikke mindre end elleve Børn ialt; men i Fars Tid var der dog kun født omkring Halvdelen. Personalet har altsaa ikke været uvant med Barselgilder hos Principalen; men om det i det hele profiterede ret meget ved Festlighederne, er et andet Spørgsmaal, thi Tiderne var sløje for alle og Steenberg sad ikke stort i det dengang. Havde endda Apothekerens Overflod af Børn tjent Far til Advarsel, saa havde han dog lukreret noget derved, men ikke engang saa meget fik han ud af det, idet han desværre selv senere hen i Tiden fulgte Exemplet.

Fra Aaret efter at Far kom til den livlige Sundby med de skønne Omgivelser, findes følgende Andragende fra ham – formentlig efter Impuls fra en af Brødrene, samtidig med Meddelelsen om Stedfarens Død:

Da Krigsassessor og første Fuldmægtig i det kgl. Generalitets- og Commissariats Collegies Bogholderkontor, samt Sekretær ved Vallø Stift Christian B. Trojel, der var Værge for Undertegnede, er afgaaet ved Døden, saa maa jeg herved give*) mig den Frihed ydmygst at ansøge den høje og velvise Magistrat om gunstigen at ville beskikke mig en Værge i hans Sted,

*) Dengang brugte man altid den Form; nu derimod tager man sig den Frihed.

og tillader jeg mig hertil at forslaa Dr. juris P. G. Bang, Assessor i den kgl. Landsoverret samt Hofret og Stadsret i Kjøbenhavn.

Helsingør, den 15. Juni 1827.

Til den

høje og velvise Magistrat i Kjøbenhavn.

Ydmygst

Frantz Vilhelm Trojel Fribert.

Dette Dokument, der er udfærdiget saa expedit – kun to Dage efter nævnte Dødsfald – var imidlertid givet en fejl Adresse, det skulde have været rettet til Magistraten paa hans Domicil (Bror Lars har nok glemt at give ham rigtig Besked, men han var forresten ogsaa kun et Aars stud. jur. dengang), hvorfor det tog næsten 10 Maaneder, inden efterstaaende Beskikkelse saa Dagens Lys: »Efter den derom gjorte Ansøgning bliver Hr. Landsoverrets-Assessor, Dr. juris Peter Georg Bang i Kjøbenhavn, herved beskikket til at være Kurator for Stud. pharmaciæ F. W. T. Fribert, til hvilket Kuratels Overtagelse han har erklæret sig villig. Og har bemeldte Kurator i saadan Egenkab, at efterkomme Lovgivningens Bud og paaagte den ham anbetroede Medarvings Tab paa bedste Maade.

Helsingør Raadstue, den 13. April 1828.«

Formodentlig med et lidt bittert Drag om Munden, har Far ved Gennemlæsningen af dette Aktstykke ikke kunnet lade være med at trække paa Smilebaandet ved Betegnelsen af »Medarving« – –; men det kaldes nu engang saaledes, selv om der er nok saa megen Supposition eller endog Vished for, at der ikke bliver andet at arve end – *Græmmelser*. Og det var netop *det*, der blev den eneste Arv her, og at der ikke vilde blive andet positivt Udbytte for »Arvingerne« – var givet paa Forhaand.

Om al den Skuffelse og Modgang af pekuniær Art, der blev Chr. Trojels Lod, og som navnlig i de senere Aar forbitrede ham Livet; – omsider førte til fuldstændig Ruin, hans egen Undergang, og over hvilke Tildragelser de nærmere Omstænd-

digheder Glemselens Slør saalænge har hvilet, skal nu her oplyses noget.

Et Jammersminde bliver det, og man maa sande, hvad Leonora Christine skriver i sit berømte ditto: »Sjælden kan forbigangne Tider uden Bedrøvelse ihukkommes«. Og endvidere kan samstemmes med hende angaaende Tvivlen om, hvorvidt man alt dette »udi Pennen skulde forfatte«; men naar dette alligevel forsøges her, ligger Grunden dels i, at Interessen for det ukendte nu engang har bevirket Materialets Tilvejebringelse, og dels i de Omstændigheder, at Ulykken er en god Læremester, og at en Jeremiade jo tillige kan tjene dem, det er gaaet ud over, til Reputation og være dem et Æresminde. Og dette menes at være Tilfældet her.

Det var ikke hæmmende Magter af mere almindelig Beskaffenhed, der fører til Sottesengen, som gjorde, at Fars Stedfar kun blev 46 Aar gammel — —.

Efter sit Ægteskab med Kaptajn Friberts Enke var Chr. Trojel pludselig kommen i en for Datiden saa sjælden Position som at være bleven Velhaver, og den Prestige og Nimbus, han der ved forlenedes med, gjorde jo, at han ligesom sin Forgænger i Ægteskabet blev rendt paa Dørene af alle mulige Trængende, ligesom det ogsaa oftere gik paa, at Venner og Bekendte henvendte sig til ham om Pengelaan. Exempelvis begynder en Anmodning i den Retning saaledes (dat. 1816): »Hvem skal man vel snarere henvende sig til end til dig, Du, som baade har Hjerte og er saa fuld med Penge«. Laansøgerne var saa fortvivlet situerede, at man ikke kan forundre sig over, at Trojel i mange Tilfælde efterkom deres Bønner. Hvad Resultatet blev, kan man let tænke sig til: bag efter kom Genvordighederne. Disse Udlaan havde dog ikke særligt at betyde for hans Budget, da det mest var mindre Summer, det drejede sig om; men tilsammenlagte blev det dog nogle smaa tusinde Rbd., der røg paa den Maade. — Meget værre og af en ganske anderledes Vægt var det, at der kun gik faa Aar efter, at Trojel

var bleven gift, før det viste sig, at af hele den Formue, hans Kone mentes at have tilført ham, lod der sig i disse økonomiske Dekadencetider kun en mindre Del inddrive; og det blev saaledes mere og mere aabenbart, at Størstedelen, ja næsten hele Kapitalen kun existerede nominelt, og desværre var et Blændværk – et Korthus, der efterhaanden styrtede sammen!

Først og fremmest var der Anneberggaard, hvis Salgssum med Besætning og Inventar var 60,000 Rbd. Sølvværdi og 30,000 Rbd. Navneværdi. Ifølge Købekontrakten skulde Sølvværdien blive staaende uopsagt paa den Maade og til den Tid, Forordningen 5. Januar 1813 tilholdt, samt endnu 13,000 Rdl., uopsagt til Juni 1821 paa 3. Prioritet. Af Navneværdien skulde de 15,000 Rdl. betales i forskellige Rater: $833\frac{1}{3}$ Rdl. ved Kontraktens Underskrift $\frac{23}{9}$ 1814, $4166\frac{2}{3}$ Rdl. til Decbr. Termin s. A., 10,000 Rdl. til 11. Juni Termin 1815, og endelig de øvrige 15,000 Rdl. til Juni 1816.

De tre første Udbetalinger, ialt 15,000 Rdl. N. V. blev præsteret, men de andre 15,000 Rdl., der altsaa forfaldt til Juni Termin 1816, vilde Buchwald ikke rykke ud med, og Forholdet blev derved spændt allerede fra Foraaret samme Aar. Nævnte Køber af Gaarden og hans Kautionist og Selvskyldner »Jochum Frideric Smith, Kiøb- og Handelsmand udi Fredericssund« gjorde sig skyldige i følgende Forhold:

Uagtet de altsaa næsten 2 Aar før, ifølge Kontrakten, vidste, at denne Udbetaling skulde præsteres, og ydermere gennem Korrespondance var blevet betydet, at Sælgerinden nødvendigvis maatte have disse Penge, da hun tilmed selv havde en endnu større Sum forfalden til Udbetaling til Terminen, og endelig havde faaet en lovformelig Opsigelse tilstillet, saa nægtede de dog at betale under Paaberaabelse af, at de havde faaet Opsigelsen, der var dateret København 9. Marts 1816, nogle Dage for sent, og Kautionisten afgiver derfor sin kategoriske Opfattelse af dette Forhold i disse Vendinger:

»Denne Opsigelse er mig undertegnede først den 18de Marty d. A. forevist, hvorføre jeg ikke kan anse den som lovlig Opsigelse, saasom jeg formener den burde have været vedkommende forevist i seneste forinden den 11. Marty d. A.

Frederikssund, 18. Marty 1816. Jochum Smith.«

Hr. von Buchwald insisterede samme Standpunkt og skriver: »Da Tilvebringelsen af de 15,000 Rdl. N. V., som jeg ifølge Købekontrakten skal betale til næstkomne 11. Juni Termin, kun ved den største Opofrelse vil blive mig mulig, saa ser jeg mig herved nødsaget til at erklære Deres Velbaarenhed, at jeg til næstkommende 11. Juni ikke vil kunne udbetale nogen Fordringer, da mig hverken denne Fordring eller nogen af de i Anneberggaard indestaende Penge er bleven *lovlig opsagt*. Hvorom jeg ikke skulde undlade herved at underrette Dem.

Anneberggaard, den 18. Marti 1816.

Ærb.

S. T.

F. Buchwald.

Hr. Inspektør F. V. Trojel i Kiøbenhavn.

Paa hvilken Slendrian-Maade Opsigelsen er bleven befordret fra København til Frederikssund er ikke godt at vide, siden det har taget 9 Dage! I hvert Tilfælde, de to Herrers noble Fremgangsmaade kan ikke andet end stærkt udfordre Kritiken; og de to andre Herrer, der havde underskrevet Opsigelsen, nemlig F. V. Trojel »paa egne og øvrige Samfrænders Vegne samt som afdøde Kaptain Friberts Børns Formynder« og Chr. B. Trojel »som nu i Ægteskab med Kaptain Friberts Enke« fik nu Øjnene op for, at det ikke var med de fineste Gentlemen, de havde at bestille.

Efter denne Handlemaade rykkede F. V. Trojel i Marken med sit Skyts, der, som man kan tænke sig, affyret af en Mand paa Støvets Alder, ikke var saa skarpt, som det formodentlig var blevet, hvis det havde været hans Svigersøn, Chr. Trojel, der skulde have besørget det. Nu kom det til at lyde (næsten for urbant) saaledes:

Kjøbenhavn den 29. Marts 1816.

Det gjør mig ondt, at jeg af Ders. Velbh. Skrivelse af 18. dennes, maa lære at kiende Dem fra en anden Side end jeg havde ønsket eller formodet, og som staar i saa stor Modsigelse imod Deres forrige Breve i denne Materie. Imidlertid giver jeg mig den Ære herved at underrette Dem om: at den dermed hensigtede Udflugt ligesaa lidt skal lykkes Dem, som Deres Sviærfefader med Paategningen paa den foreliggende Opsigelse, vi formedelst den lange Henstand med Svaret ansaa rettest at tilstille ham, og beder derfor Ders. Velbh. at være alvorligen betænkt paa Betalingen til 11te Juni, da vi ellers ufejlbarligen vil gjøre vores Ret gjældende ved Lands Lov og Ret.

Efter den af os i denne Sag brugte Omgang havde jeg allermindst forventet sliq Adfærd fra Deres Side og imod mig, i hvis Magt det staar at lovkyndige Dem en omtrent dobbelt saa stor Kapital til næste Termin, og hvem derfor Klogskab, om ikke anden Tænkemaade skulde lede.

Ærb.

F. V. Trojel.

S. T.

Hr. Lieut. Buchwald til Anneberggaard.«

De to genstridige Herrers Sindsligevægt forblev lige urokkelig; de lod sig ikke afficere af dette Brev. Angaaende de Trudslers Brevet indeholdt — Rettergang og eventuel Opsigelse af Prioritet — kunde den førstnævnte ikke forskrække de to Renitenter, thi de mente: naar Loven er med os, vi byder Fjenden Trods, — og Loven havde de nok strængt taget paa deres Side. Hvad det andet Skræmmemiddel angaar, har de heller ikke frygtet det, og mindre og mindre efterhaanden som Aaret rykkede frem, og ikke i mindste Maade de efterfølgende Aar; thi det var næsten som om Himlen selv gav dem Medhold i at undlade at betale noget, idet den i Aarene 1816—17—18 sendte Tørke over Landet, der gjorde, at Kreditorerne af de daarligst situerede Landmænd nødsagedes til at lade dem sidde i Ro og

Fred, og ikke forlange mere end 1. og 2. Prioritet forrentet, hvorimod Afbetalinger og Forrentning af lavere Prioriteter maatte udskydes til bedre Tider eller helt renonceres paa. Senere hen blev Høsten bedre, men Landmands=Produkter stod i saa lave Priser, saa Tiderne vedbleve at være kritiske lige til efter 1830.

For Chr. Trojel var Situationen, efter ovenomtalte Nægtelse af Udbetalingen af de 15,000 Rdl. N. V. ikke behagelig; han havde nemlig at indfri til Juni Termin 1816: Grevinde Rosenkrones fornyede Vexel=Obligation af $^{12}/_{12}$ 1812 paa 15,000 Rdl. Sedl., omskrevet til 5250 Rdl. Sølv, Sekretær og Fuldmægtig i Admiralitetet Emanuel Rafn (til »Rolighed«), hans ditto af $^{17}/_{12}$ 1812 paa 10,000 Rdl. Sedl., omskrevet til 2,500 Rdl. Sølv samt efter simpel Bevis af 1812 til Forvalter Richter paa Adlersborg paa hans Hustru Helene Birchs Vegne, stor 900 Rdl., omskrevet til 315 Rdl. Sølv; alle paahvilende Kaptajn Friberts Bo. Og hvorledes skulde Trojel klare dette, naar Buchwald nægtede at betale. Ja, det gik jo endda efter endel Bryderi og Fornylse af Vexel=Obligationerne, af hvilke førstnævnte altsaa iforvejen var fornyet.

Dette, at Buchwald saa subtilt slap over Juni Termin 1816, gjorde, at han paa Grund af Tørke og Misvæxt ogsaa kom over flere af de efterfølgende uden Molest fra Sælgerens Side; og han behøvede ikke at være bange for, at F. V. Trojel skulde opsigte sin Prioritet, hvilket han da heller ikke gjorde, saalidt som hans Bo forsøgte det; selv døde denne Hædersmand som nævnt 1819 som Familiens Nestor. Hverken han eller Sviger=sonnen værdigede, efter omtalte Konflikt, Buchwald et Ord, og ad Rettens Vej var der intet at gøre.

Forresten var det nok nærmest Smith, der støbte Kuglerne, og Løjtnanten, som skød dem ud, førstnævnte var Pengemanden, men vilde ikke ud med Pengene, hans Parole var, at han vilde have Gaarden til Svigersønnen for mindre end det mindst mulige. Buchwald ejede ikke noget — og var ikke til at faa noget ud af.

Lige til Chr. Trojels Død i 1827 var Buchwald ikke kommen længere end til alt i alt at betale de 30,000 Rdl. Navne Værdi af Købesummen; den resterende sidste Halvdel, de omtalte 15,000 Rdl. fra Juni Termin 1816, kom nemlig langt om længe lidt efter lidt drattende. I Sølvværdi blev disse 30,000 Rdl. N. V. kun til 11,216 $\frac{1}{2}$ Rbd. Kursen paa Købekontraktens Tid var nemlig 268), og dette var alt, hvad der blev betalt Sælgeren for Gaarden.

Buchwald havde været saa forsynlig at pantsætte Besætning og Inventar og havde paa denne Maade garderet sig; hvor intet er, har selv Kejseren tabt sin Ret. Om Buchwald havde gjort dette for at holde Ryggen fri for Repressalier eller mulig af øjeblikkelig Nøvendighed, kan naturligvis ikke siges her.

Kautionisten vidste at sno sig fra sine Forpligtelser, ejede ved sin Død tilsyneladende ikke nogetsomhelst; han havde, som Loven kalder det, betaget sig selv Midlerne til Fordel for sine Børn. Havde der været noget i Smiths Bo, eller Buchwald ikke bleven saa forarmet ved at pantsætte hele Besætningen o. s. v., saa havde meget været anderledes.

De 60,000 Rdl. rede Sølv af Købesummen havde det saaledes af gode Grunde ikke været mulig at erholde noget af, ligesom Buchwald heller ikke havde indfriet Pantegælden. Oprindeligt var denne som tidligere nævnt paa to Prioriteter, 40,000 og 36,000 Rdl. Sedler; men efter Statsbankerotten omskrevne, 1ste Prioritet efter 40 % til 16,000 Rdl. og 2den Prioritet, der var $\frac{1}{2}$ Aar ældre og derfor omskrevne efter 45 % til 16,200 Rdl.; Pantegælden var altsaa ialt 32,200 Rdl. rede Sølv, Hertil kom den førnævnte Revers paa 4,400 Rdl. S., der paahvilede Kaptain Friberts Bo.

Da Prioriteterne henstod uindløste endnu, saa havde Løjtnanten ikke kunnet faa Skøde paa Ejendommen udstedt. Saaledes stod Sagerne, vedkommende denne Gaard ved Chr. Trojels Død og Skifteretten tog fat, hvorom nærmere i det følgende.

Sælgerinden med Mand og Paarørende havde gennem en Aarrække kun havt Fortrædeligheder af alt fra den Kant, og det var derfor begrundet, naar denne Uvilje mod Køberen reagerede paa Gaarden og Egnen i det hele taget.

Hermed forlader vi midlertidig denne Egn og forlægger Skuepladsen helt over til Løgstør-Kanten, for at fortælle lidt om en anden stor Misère – ligesaa grufuld som den anden blev, om end af forholdsvis noget mindre pekuniær Omfang – hidrørende fra Herregaarden »Vaar«. Som tidligere nævnt havde afdøde L. Fribert ved Svogerens Køb af denne Gaard været ham et saa exorbitant Rygstød, at han havde laant ham over Halvdelen af Købesummen. Ved Bankerotforordningen blev disse 34,000 Rdl. (fra Januar 1810) omskrevet dels efter 50 og dels efter 45 %, Pantegælden til 14,700 Rdl. og simpel Gæld til 1500 Rdl., tilsammen 16,000 Rdl. rede Sølv.

Da denne 2den Prioritet var anbragt efter en 1ste Prioritet paa 13,333½ Mark Hamborg-Banco (1 Mark Hamb.-Banco = 64 Rigsbk. Mk.), havde den jo staaet ret sikkert under nogenlunde normale Forhold; men nu klikkede det og Resultatet blev et helt andet. Renterne af denne Gæld betalte Jacob Thomas Trojel nemlig kun indtil December Termin 1816, og kunde saa ikke længere (jydske Jorder taalte daarligere Tørken end sællandske); han gik nogle Aar efter fallit (Juni 1820); og den definitive Slutning paa det blev, at der aldrig indkom en Skilling enten af Kapital eller Renter: alt var totalt tabt. Selv første Prioritets-haver led Tab, saa galt gik det til! Jacob Trojel blev altsaa en meget dyr Svoger; saadan noget lignende som Agent, Grosserer, Kaptajn B. Madzen i forrige Generation.

Man ser af det anførte, at det ikke er meget overdrevet, naar man mener, at L. Fribert omtrent ligesaa godt kunde have ladet Bang'erne faa sin *hæle* som halve Mødreneary, thi selv beholdt han meget lidt, hvorimod det navnlig blev Jacob Trojel, Liebenberg (Litteratens Bedstefar), Wiborg etc., der fik de fleste af Pengene. Jacob Trojel fik altsaa foreløbig ikke megen Glæde

deraf, men da han efter sin Fallit fremdeles beholdt Gaarden – han købte den igen for en ringe Sum – kom Pengene ham alligevel paa denne Maade til Gode, da Gaarden atter kom i Pris. Han kom nemlig efterhaanden til Hægterne igen, da Tid-
derne blev bedre, saaledes at han som Ejer af »Vaar« endog endte som en Mand paa 50,000 Rdl. Men han havde god Brug for Pengene selv, idet han nemlig havde en lille Skare af 10 Børn – og ingen af Kaptajn Friberts Paarørende fik mindste Fornøjelse af hans Velhavenhed. Foruden Svogerskabet var han L. Friberts nærmeste Ven, de var omtrent Jævnaldrende, Jacob Trojel – »den unge Galning«, som Grundtvig et Sted spøgende kalder ham – var Student fra 1803, og han og Bedstefar nød jo oftere Livet sammen og gik paa Maskerade paa Hoftheatret etc. Men, som enhver, der har lidt Menneskekundskab, kan tænke, gik det store Offer, som Farfar bragte ham, helt i Glemme-
bogen. Skønt Fribert snart efter at have laant Svogeren disse Penge, selv maatte laane næsten 50,000 Rdl. rede Sølv, saa viste han Trojel *det store Hensyn*, at han ikke opsagde Prioriteten; han var altid sig selv lig til sin egen, eller rettere – paa Grund af hans tidlige Død – sine Efterlevendes Skade. – Christian Benzon Trojel udstedte 26. Juni 1820 notarial Fuldmagt for Grev Sponneck i Ringkøbing til at varetage afdøde Kaptajn Friberts Børns og hans eget Tarv paa Skiftet efter Jacob Trojel til »Vaar« o. s. v.; men han kunde godt have sparet sig Udgifter og Ulejlighed i den Retning.

L. Friberts tidligere nævnte Prioriteter i Knabstrup, Sandbygaard og Egeberggaard var indfriet inden Rædselstiderne kom; men forresten var det næsten ligemeget om de ikke havde været det, da rimeligvis alt var røget alligevel, saa om det blev det ene eller andet Sted var »eins Bier«. Knabstrup ejedes af den samme rige Familie som nu (Lunn), men dengang sad Ejeren elendigt i det som alle andre, og Kreditorerne lod ham blive hængende ved Gaarden, da de ikke kunde vente Prioriteterne dækkede ved Salg.

At faa noget Udbytte ud af Prioriteten i »Vaar« viste sig altsaa at være en Fiktion; og det var heller ikke noget, som bragte Penge i Kassen, at afdøde Fribert til Provst Engelbrecht havde for Major Bentzen indgaaet Kontra-Kaution for Gaarden Sortebrødres Forpagtnings Afgift. Det var ogsaa noget, der lignede ham: for at tjene andre udsatte han sig selv for Tab. Et Par Fordringer i Nicolai Jessens Fallitbo og i Otto Melchior Brolunds Konkursbo, begge paa Als, og ligeledes af L. Friberts Arvegods, tilsammen til Beløb 2064 Rdl. Slesvig Holstensk Kurant, lyder heller ikke opmuntrende; saa maaske har en Obligation, udstedt af Hieronimus Petersen i Nørrebirk, Vejle Amt, stor 500 Rdl. Slesvig Holstensk Kurant, været bedre end de andre to, skøndt den var mindre.

Det var ikke saa lige en Sag for Chr. Trojel at skaffe Gælden dækket ved Hjælp af slige Aktiver; og endnu paahvilede Kaptajn Friberts Bo, at udrede til Overformynderiet i Nykøbing for en Arve-Kapital, tilhørende Jfr. Sara Grønvold, omskr. til 1500 Rbd. rede Sølv; til Vallentin Bang i Holbæk ifølge Vexel-Obligation fra ¹²/₁₂ 1812, stor 2518 Rdl., omskr. til 755 Rbd. rede Sølv; samt Enkefru U. Friberts Obligation fra 1814 til Pastor Bang i Roskilde, stor 2,000 Rdl. Navne Værdi. Alle afgivende – i Forbindelse med tidligere anførte – oplysende Illustrationer af Efterveer fra Statsbankerotten.

I Odsherred var der navnlig flere Debitorer fra Friberts Tid, og Chr. Trojel havde her kgl. Godsforvalter, Overkrigskommisær Jens Petersen til at indkassere Fordringerne; men da Trojel kun vilde have det gennemført i den Aand, hvori Laanene var ydet, havde han givet denne Ordre, til *»aldrig at anvende de yderste Midler«*, og derfor indkom der kun ubetydeligt. – Flere andre mindre Fordringer af Chr. Trojels egne gik det ikke bedre med af inddrive, men da han derimod maatte betale ovennævnte Gældsposter, og da han og hans talrige Omgivelser jo ogsaa skulde leve, nødtes han til at optage Laan, hvilke efterhaanden løb op til c. 10,000 Rbd.

I Friberts Bo var en *personlig* Gæld paa ca. 12,000 Rbd. foruden paa Revers 4,400 Rbd., og alt hvad det lykkedes at bjerge i Land af hans Efterladenskaber beløb sig alt i alt kun til ubetydeligt over Gælden. Trojel fik saaledes i Virkeligheden ikke stort mer end et godt Indbo i Medgift, men maatte i Tilgift drages med Trakasserier og alle Slags Plager.

Lidt Plaster paa Saaret var dog Overformynderipengene; det blev omkr. 600 Rdl. aarlig; Administrations-Gebyret var $4\frac{1}{6}\%$ af Renten (af f. Ex. 5,000 Rbd. fik den umyndige saaledes $191\frac{2}{3}$ Rbd.), og desuden skulde af de aarlige Renter Professor F. L. Bang have 100 Rbd., 3 gamle Tyende tilsammen 120 Rbd. og Pastor Kruses Børn 24 Rbd.; efterhaanden indvandt en Del af disse Penge ved Dødsfald etc. — Den pekuniære Fordel havde Trojel ogsaa som Familieforsørger, at han var bleven Sekretær ved Vallø med 600 Rbd. aarlig, thi selvfølgelig havde han ikke som Ungkarl foruden sin Embedsstilling ogsaa faaet denne behagelige Bistilling ved det rige Stift.

Ved Chr. Trojels Død var der et ikke ringe Kaos at faa bragt endelig Afslutning paa under Skiftebehandlingen. Det var ikke alene et Skifte efter ham, men langt mere efter hans Formand i Ægteskabet, thi skøndt det nu var 13 Aar siden denne var død, havde det været vanskeligt at komme ret langt med Boets Behandling, end sige slutte Skiftet efter ham. Skiftekommissærerne, de tidligere nævnte 3 Samfrænder, F. V. Trojel, L. Bang og J. E. Bang, var allerede i 1815 kørt fast og havde opgivet Ævred foreløbig; nogle Aar efter var de alle døde, og Chr. Trojel maatte saa om Resten, en Opgave, der ikke var meget lettere end at gætte Sfinx'ens Gaade, og løstes den ikke, var Udsigten næsten den samme som i hint Tilfælde: at blive opædt.

Og saa naaedes til det Tidspunkt, da den celebre kgl. Lands- over- samt Hof- og Stadsrets Skiftekommission tog fat.

Begyndelsen lyder — noget forkortet — saaledes:

»Anno 1827 den 15. Juni indfandt Skifteretten sig i Huset Nr. 117 i St. Pederstræde for at foretage Skifte efter Krigs-

assessor Christian Benzon Trojel, der var 1ste Fuldmægtig i det kgl. etc., som den 13. d. M. ved Døden er afgaaet. Nærværende var den Afdødes Enkefrue, som tilkendegav, at hendes afd. Mand af Ægteskabet med hende efterlader en Søn Lorentz Fribert, 11 Aar gl., samt at hun forhen har været i Ægteskab med Kapitaine Lorentz von Fribert, som i Aaret 1814 er død, og som i Ægteskabet med hende efterlader 5 Børn; men at der, saa vidt hun ved, forinden hun i Aaret 1815 indlod sig i andet Ægteskab, skal være forfattet et Samfrændeskifte, hvilket Dokument hun dog ikke ved, hvor nu befindes. Saa var og tilstede Hr. Overrets-Assessor, Dr. juris. Bang, der er i Ægteskab med en Datter af Enken og hendes første Mand; videre var nærværende den Afdødes tvende Stedsønner, Studenterne Conrad og Lars Fribert; disse anviste Boets her til Brug havende Værelser og Effekter, der blev annoterede og forseglede saaledes etc. etc. De Nærværende vidste ej videre at opgive her paa Stedet, men de forment, at der i Generalcommissariatet kunde bero nogle Papirer eller andet. Til det her i Dag anførte, lovede Enkefruen at være ansvarlig, ligesom og at paase, at Rettens her anbragte Segl ej brydes. — Af Chatollet var, førend det blev forseglede, udtaget en mellem Fru U. E. Fribert og Premierlieutenant F. v. Buchwald indgangen Købekontrakt om Anneberg Hovedgaard, derved var lagt en Jordebog over bemeldte Gaard samt trede dertil hørende Bilage. Disse Dokumenter tog Retten i sin Bevaring. — Assessor Bang begærede sig udleveret nogle Regnskaber vedkommende Vemmetofte Kloster og Vallø Stift, samt forskellige Papirer, tilhørende bemeldte Stiftelser, for hvilket alt skreves Kvittering etc. etc. — Retten indfandt sig derefter i Bogholder Kontoret under Generalcommissariatet i Medfølge af Dr. juris Bang, og var der nærværende Secretær Schmidt, som anviste et Skab, hvorom han sagde, at hvad deri befindes var den Afdødes private Affære. Og forefandtes deri forskellige Pakker og Papirer etc. etc., som Skifteretten tog i sin Besiddelse«.

I Boet var i det hele taget et Virvar at tage fat i, som i sig selv kunde være malabarisk nok at finde ud af, men som Skifteprotokollens knudrede Sprog forøger mere end nødvendig. Af døde havde saaledes, foruden sine egne indfildrede Sager, ogsaa haft med flere Andres at gøre; nemlig noget Regnskabsvæsen for Grev Moltke Bregentved; Regnskabsmellemværende med Svogeren, Grev Sponneck; var Executor i Major Steffens Bo; Værgemaal for Hr. Laub etc., saa alene Revisionen af Boets Papirer kom til at koste 25 Rbd., skøndt Bang strax havde faaet en Del Boet uvedkommende Papirer udleveret.

I Løbet af godt et Aarstid lykkedes det Boets Kurator, Prokurator Petersen paa Vestergade, at faa indkasseret og indbetalt til Skifteretten 2100 Rbd.; men da de aller fleste af disse Penge skrev sig fra Auktionen over Boets Indbo, saa havde han heller ikke havt stort Held med at faa de udestaaende Fordringer inddrevne; Debitorerne var saa forarmede, at Rettergang ikke engang forsøgte.

Først næste Aar tog man fat paa Mellemværendet med Kaptain Buchwald. »Da dette Anliggende nu under nærværende Boes Behandling nødvendig maa bringes til Endskaab« – som det hedder –, saa havde Boets Kurator ved Skrivelse til Kaptainen, forlangt hans Erklæring om, paa hvad Maade, han saa sig istand til at afgøre den Gæld til Boet, som hidtil ikke havde været at erholde, nemlig de 60,000 Rbd. rede Sølv med Renter.

Kaptainen svarede herpaa ved tvende Skrivelser af 11. og 25. Febr. 1828, at han hverken kunde betale eller forrente denne Sum, men at han var villig til at *ophæve* Købekontrakten om Annebjerggaard og fratræde Gaarden til 1. Maj 1829 med Forbehold af Besætning, Avls- og Mejeriredskaber, som han havde maattet pantsættet, og vilde han indtil Fratrædelsen vedblive at forrente 1. Prioritet, og, saafremt Høsten ikke skulde falde uheldig ud eller anden Uheld ramme ham, ogsaa saavidt muligt, 2den Prioritet, samt endelig frafalde Regres for de paa Købe-

summen betalte 30,000 Rbd. Sedler, imod at Boet frafaldt alt personligt Krav paa ham.

Dette Forslag fik selvfølgelig ikke det blaa Stempel for alle Punktets Vedkommende, men efter at være bleven noget modificeret, akcepteredes det af de Paagældende, hvoraf forøvrigt kun de to sidstnævnte af de nedennævnte havde virkelig Interesse, da alle de andre ikke havde Udsigt til at faa noget, hvorledes de saa bar sig ad. Forslaget, med visse Ændringer, »antoges for antageligt« allerede 1. Marts s. A. af Dr. juris Bang paa egne og øvrige Arvingers samt paa 3 andre Mandaters Vegne (det var nogle Smaakreditorer, nemlig Greverne Moltke og Sponneck samt Postsekretær Reimer), Stiftsforvalter ved Vallø, Petersen, og nogle mindre Kreditorer. — 8. Marts s. A. antoges det af Joseph Meyer, som daværende Indehaver af Iste Prioritet, »da han ikke paatvivlede, at Ejendommen jo afgiver betryggende Sikkerhed nok for hans Fordring«. — Desværre kunde det samme ikke siges for 2den Prioritets Vedkommende — og det var F. V. Trojels Bo. 11. April s. A. »mødte Boets Kurator med Udskrift af, hvad der angaaende Anneberg Hovedgaard er passeret i afdøde Inspektør Trojels Bo« — hedder det: her havde man ogsaa indgaaet paa Forslaget; men vist ikke uden at give sine Følelser Udtryk; thi at Halvdelen af Prioriteten gik sig en Tur, maatte man være paa det rene med. — Endelig, efter grundig Overvejelse, indgik Generalkommissariatet paa Forslaget ifølge Skrivelse af 29. April s. A.; de var 2 Maaneder længere om det end Bang, men de havde ogsaa Interesse deri, det havde han derimod ikke Spor af, saaledt som de andre 10, han repræsenterede; men det var ikke derfor, Bang var hurtigere i Vendingen; derimod fordi ingen kendte bedre til Forholdene end han.

Og saaledes var nu alt rede til den 16. Maj s. A., da Kapitajn Buchwald mødte i Skifteretten, og blev med denne forenet om, at Købekontrakten fra 1814 mellem ham og Fru U. Fribert om Anneberggaard blev aldeles ophævet. Samtidig oprettedes

en ny Kontrakt, hvorved Kaptajn Buchwald frafaldt al Regres for, hvad han havde udbetalt paa Ejendommen, samt at Parterne gensidig frafaldt al Krav og Tiltale paa hinanden, hidrørende fra nævnte Kontrakt. Kaptajn Buchwald blev forpligtet til fra 1. Maj. 1829 at fratræde Gaarden, dog med Forbehold af Besætning, Avls- og Mejeriredskaber, der skulde blive hans særskilte Ejendom; fremdeles skulde han indtil den Tid betale Renter af 1ste og 2den Prioritet, samt Skatter og Afgifter og endelig vedligeholde Bygninger samt behandle og besaa Jorden forsvarlig etc. etc. Af Saa- og Fødekornd skulde han levere til Køberen 70 Tdr. Havre, 50 Tdr. Byg, 10 Tdr. Rug og 60 Tdr. Kartofler, forsaavidt det ikke til den Tid maatte være nedlagt i Jorden. — Til Sikkerhed for Opfyldelsen af denne Kontrakt deponerede Buchwalds Svoger, Overkrigskommissær og Inspektør ved Søkvæsthuset Lorentzen, et Beløb af 3000 Rdl.

Hvad der ellers fulgte efter ovennævnte Kontrakt, ses af dette Avertissement (her meddelt lidt forkortet):

»Onsdagen den 24. September førstkomende, om Middagen Kl. 12, bliver ved 4de og sidste Auktion opraabt, og uden flere Auktioners Holdelse, absolut bortsolgt til den Højstbydende — og hvilket tillige tjener Panthaverne til Efterretning ifølge Plakat af 22. April 1817 — Hovedgaarden Anneberggaard, beliggende ved Nykøbing i Sælland og som tilhører afdøde Krigsassessor Chr. Benzon Trojel og efterlevende Enkefrues Bo, efterat den Købekontrakt, hvorved Ejendommen var overdraget dens nuværende Besidder, Hr. Kaptajn v. Buchwald, ved en mindelig Overenskomst er ophævet. Auktionen afholdes paa Ejendommen, for hvilken ved 3de Auktion ikkun er buden 24,000 Rbd. Sølv.

Efter den Beskrivelse, der haves over Ejendommen, har den foruden en fordelagtig Beliggenhed ved Skov og Isefjorden, skønne, solide og særdeles velindrettede Bygninger, der er assurerede for 37,390 Rbd. Sølv. Gaarden staar for Hartkorn, Ager og Eng 54 Tdr. 4 Skpr. 3 Fjrk. $1^{13}/_{15}$ Album, tildels gam-

mel fri Hovedgaardstaxt, til hvilket Hartkorn ligger: 1. Under eet samlet ved Gaarden 10 Sæde-Kobler, hver paa 50 à 60 Tdr. Udsæd, bestaaende af gode, stærke og lerblandede Jorder. 2: En Eng med Tørveskær paa noget over 100 Tdr. Land. 3: Et med Stengærde indhegnet Skovindlukke, bestaaende af omtrent 8 Tdr. Land, bevokset med Eg, Bøg, Ask etc.; herforuden findes Skov i tvende andre af Gaardens Marker. 4: 21 Fæstehuse, assurede for 3810 Rbd. Sølv, med Jorder, af hvilke Huse, efter de ihændehavende Fæstebreve, svares 12 Ugedage, 344 Arbejdsdage og 102 Rbd. 12 Sk. aarlig. 5: Endelig har Gaarden flere udmærkede gode Frugt- og Køkkenhaver m. m.

Ejendommen med Tilhørende vil blive paavist af den nuværende Besidder, hos hvem, saavel som hos Hr. Amtmand Grev v. Sponneck i Skanderborg, Hr. Artilleri Premier-Løjtnant Trojel i Rendsborg og Hr. Prokurator Søren Hansen i Odense. Genpart af Auktionskonditionerne, Vurderingsforretningen m. fl. Dokumenter er til Eftersyn, ligesom de og, tilligemed Adkomst, findes til Eftersyn hos Boets Kurator, Prokurator Petersen, boende paa Vestergade 47 i København.«

Forinden der gaas videre i Texten, stoppes lidt her for at se, hvorledes en saadan Gaard dreves for omtrent 100 Aar siden i Friberts Tid; dette kan nemlig oplyses efter en Beregning over Indtægterne, dat. 1814, og man vil derefter faa et fyldigere Indtryk end efter det alt anførte.

Indkomsten af *Avlingen* ansloges saaledes:

1. Hvede kan saas 30 Tdr. i fed Brak à 8 Fold, er 240 Tdr.
2. Rug kan saas i 30 Tdr. mest i mager Sommerbrak, følgelig anslaaes kun 5 Fold, er 150 Tdr.
3. Byg kan saas 90 Tdr., Halvdelen 2de Halm efter Gødning og Halvdelen 2de Halm efter mager Brak, følgelig anslaaes kun til 6 Fold, er 540 Tdr.
4. Ærter kan saas 16 Tdr. à 6 Fold er 96 Tdr.
5. Havre kan saas 60 Tdr. til Udlæg, voxer altid skønndt paa disse lerede Jorder, følgelig à 6 Fold, er 360 Tdr.

6. »Kantufler« plejer at plantes paa 8 Tdr. □ Land i den Sort Brak, som iøvrigt besaas med Vike-Havre til Staldfodring, hvorefter som oftest avles 1000 Tdr.

Mejeriet: Køer kan holdes paa løs Græsning 120 Stkr., om tøjres 150 Stkr., og om Staldfodring indføres, i mindst 300 Stkr. (Den øvrige Besætning bestod af: 30 Arbejdsheste, 100 Stkr. gode Faar og Væddere af skøn Race, Grise, Svin og Orner etc.) Af *Tørv* kan uden mindste Afsavn og næsten uden Skade, for Bestandighed sælges aarligen, dels i Kopleerne, som alle i adskillige Mosehuller indeholder et uudtømmeligt Forraad, enten af Gaar eller Ælte Tørv og dels ved Ellinge, hvor næsten hele Engen bestaar af Tørv, for mindste Omkostning fradr. 1,700 Rdl.

Ved 4de Auktion over Gaarden, den 24. September 1828, solgtes hele Herligheden for – 24,000 Rbd. rede Sølv til Kap-tajn v. Buchwald; altsaa for akkurat *en Trediedel* af, hvad Købe-summen var fastsat til 1814. Dette var unægtelig et Røverkøb, eftersom alene Bygningernes Assurancesum var 41,200 Rbd. Sølv, og saa var der desuden hele Tilliggendet, der medfulgte ganske gratis. Boets Tab paa Gaarden blev 23,400 Rbd. rede Sølv, 13 Aars Renter og Rentes Renter, ialt c. 38,000 Rbd. rede Sølv, altsaa Tabet var $1\frac{1}{2}$ Gange saa stort som hele Købesummen, der nu blev givet. Desuden havde F. V. Trojels Bo et Tab af 12,600 Rbd. rede Sølv.

Talstørrelserne giver et mere end trist Billede af Landvæsenets Elendighed dengang; men det var netop ogsaa i de aller mørkeste Tider. Buchwald havde nu de sidste to Aar kun forrentet 1ste Prioritet; Renter af 2den Prioritet var helt ophørt – sidste Gang, han betalte disse var i December Termin 1826. Chr. Trojel maatte derimod stadig svare Renter af den Restsum, der stod paa Revers (nærmest at betagte som 3die Prioritet) til F. V. Trojels Bo – altsaa et urimeligt og uholdbart Forhold, der ikke kunde blive ved at gaa.

At Buchwald kunde købe Gaarden kom af, at to af hans Svogre var Kautionister, nemlig ovennævnte Lorentzen for et

Beløb af 3000 Rdl. r. S. og Købmand Smith i Holbæk for 5000 Rdl. r. S.

Det var unægtelig noget meget uheldige Købere, F. V. Trojel som Datterens Lavværg, havde faaet til Gaarden 1814, og mindst har han dengang tænkt paa, at det endog skulde komme til at svie til ham selv, eller rettere hans Bo. Saaledes kan det gaa selv de klogeste; men hæderlige Folk er ofte lidt naive, saa de tror, at andre er ligesaa ærlige som de selv.

Blandt Liebhaberne ved Auktionerne over Anneberggaard var F. V. Trojels Svigersøn, Amtmand Sponneck, men han var desværre ikke Pengemand, og var derfor noget betænkelig ved at købe, tilmed da hans Embede var saa langt derfra. Han havde senere god Grund til at fortryde det, thi han oplevede de Tider, da Gaarden var 7–8 Gange saa meget værd.

Og Buchwald kom da ogsaa efter denne fordelagtige Handel snart paa Fode, saa han nogle Aar efter kunde købe endnu en Herregaard, nemlig Estruplund i Jylland, som han senere overdrog til sin Søn, Artilleri-Prem.-Løjtn. Christian Jokum v. B.

Paa Anneberggaard fik Kapt. Buchwald Raad til at opføre en ny stor Hovedbygning, skøndt den anden saamænd ikke trængte til Afløsning. Efter hans Død arvedes Gaarden af to ugifte Døtre; en tredie Datter var gift med en von Holstein.

Og idet Aftensolen kaster sine Afskedsstraaler ind ad de aabentstaaende Altandøre paa »Slottet« – som det kaldes i Egnen – og hvor den nuværende Ejerinde, Frk. v. Buchwald og hendes Søster, Enkefru v. Holstein residerer (forresten tillige med flere andre; thi meget af den rummelige Bygning lejes ud), og hvor de til Havesiden har den dejligste Udsigt smilende sig imøde, tager vi vemodig Afsked med dem og Stedet.

Som det fremgaar af det meddelte, blev det et forbistret kostbart Hus at bebo for Farfar. Naar medregnes Svigerfarens Tab ogsaa, blev det en aarlig Husleje af ca. 13,000 Rdl. Men da Pengenes Værdi dengang var ca. 3 Gange saa meget som nu, og Huslejen $\frac{1}{3}$ mindre, saa bliver det omsat efter vore Forhold

– 70,000 Kroner! Havde Farfar dog bare faaet Lov til i Ro at bo paa Egeberggaard, hvilket han vist helst har villet selv, men sammenstødende Tilfældigheder gjorde, at han, eller rettere hans Efterlevende, nu kom ind i bundløse Forhold. Eller blot han var bleven paa Kværkebygaard, tænk, hvor godt det ogsaa havde passet, om Far var kommen til Verden paa Rosengard, som den almindelig kaldes, og som ogsaa lyder bedre. Ja, selv om Farfar allerede var død 28 Aar gl. – og altsaa var sluppet for at komme ind i hele denne Suppedas med Anneberg, skulde man synes det havde været bedre for hans Efterladte, ialtfald. Men det skulde nu heller ikke saa være.

Men naar vi nu atter vender tilbage til Skiftebehandlingen, vil der dog præsentere sig noget af ret sjælden Slags, og heldigvis af opløftende Natur for os.

Der var en Mængde udestaaende Fordringer, som Boets Kurator ikke formaaede at faa inddrevet. En Oversigt herover vil vise, hvilke Fataliteter, Chr. Trojel havde havt at kæmpe med, og som han, i Modsætning til alt det andet, tildels havde sig selv at takke for: hans gode Hjærte var løbet vel meget af med ham.

Af Skyldnerne fra L. Fribergs Tid var selvfølgelig adskillige gaaet fallit, og af Resten var det ikke lykkedes Trojel at faa ret mange til at betale, saa der var endnu en Del tilbage, nemlig følgende (de to førstnævnte var dog nu saa forældede, at de var gaaet over til at være Kuriosum): 1. Regimentskvartermester (3: Intendant) Lyng havde en Gæld fra 1804 (?), der 1813 var omskrevet til 60 Rbd. – Boets Kurator bemærker hertil: »Debitor er aldeles ubekendt og Forskrivningen er derhos over 20 Aar gammel«. 2. Major von Køppen skyldte til Rest 92 Rdl. efter Forskrivninger fra 1807 og 1808; den første var altsaa forældet, og ellers hedder det: »Debitor aldeles ubekendt og formodes at være død«. Altsaa ikke nok med, at L. Friberg ingen Gage fik ved Landeværnet, men Officererne gik og hjalp ham af med Pengene, endog Bataillonschefen. Det var altsaa den Mand,

der udførte Monumentet paa Oddens Kirkegaard. Han døde som Enkemand 3. Januar 1816, 62 Aar gl. *) og anede mindst, at hans Brordatter, dengang 1 Aar gl., skulde komme til at eje 8½ Mill. Kroner, og endnu mindre, at hun skulde blive gift med Kongen af Danmark. Majoren var nemlig Bror til den Mægler Køppen, af hvem Grevinde Danner var en naturlig Datter. Mon hun havde villet betale denne gamle Gæld med Renter? I vore Tider kunde Summen løbe op til over 2000 Kr.; da Rigsdalerne fra de Tider var saa store, at de var nærmere ved at være Specier end Rigsbankdaler. Da Grevindens Farbror altsaa har været Billedhugger con amore, kommer man til at tænke paa Forbindelsen mellem Skulptur, Plastik og Ballet — der har altsaa været noget kunstnerisk Blod i hende, ligesom hun jo ogsaa var godt begavet.

3. Sadelmager Jens Lind i Staarup havde 1811 laant 300 Rdl., omskrevet til 105 Rbd. i 1813; der skyldes endnu herpaa til Rest 27 Rbd., der betaltes af Enken.

4. Husmand Hans Larsen i Mosbyhuset nær Anneberggaard havde 1813 faaet et Laan paa 192 Rbd., 48 Sk., og havde slet intet afdraget, »var fremdeles saa fattig, at han intet kan betale«.

5. Skolelærer Kirckhoff i Nykøbing skyldte til Rest paa et Laan fra 1813 46 Rbd. 64 Sk.; her bemærkes: »Debitor er meget fattig, saa at Betaling ej kan ventes«. — I 15 Aar havde han kun kunnet afbetale 20 Rdl. af dette oprindelige Laan, der var paa 66 Rdl. 4 Sk.

6. Smed Peter Bentzen og Købmand Schou i Nykøbing skyldte siden 1810 for et Laan 450 Rdl. og ifølge et ditto fra 1813, 25 Rbd.; her noteres: »ere aldeles insolvente og deres Ejendele realiserede«.

7. Endelig var der den Debitor, der næst Buchwald var den største af dem alle, nemlig Jacob Trojel til »Vaar« for skyldige 16,200 Rbd.; her bemærker Boets Kurator: »Den pantsatte Ejendele

*) Han skød sig paa Grund af Fattigdom. — Var bekendt for sin smukke Sangstemme.

dom er 1820 solgt ved Auktion endog uden at 1ste Prioritets-
haver har erholdt fuld Betaling. Debitor skal ikke være istand
til at betale noget.«

8. Gaardmand Hans Petersen i Overrød havde en Obligations-
gæld paa 936 Rbd., der indkom kun 516 Rbd. 2 Sk.

9. Pastor Ahrends i Nykøbing skyldte ifølge et Laan fra
1810, 300 Rdl., deraf var afbetalt 100 Rdl. og Resten blev 1813
omskrevet til 80 Rbd.; efter den Tid kunde han kun betale
Renterne, og betalte nu først til Boet hele Beløbet med nogle
Renter, tilsammen 83 Rbd. 2 Mk. 9 Sk.

Derefter kommer vi til Christian Trojels Debitorer, der tager
sig saaledes ud:

1. Kasserer Linckmeier skyldte siden 1816 for et Laan paa
100 Rbd.; her hedder det: »efterat være indkaldt for Gælds-
kommissionen, erklærede han paa Grund af sin Fattigdom intet
at kunne betale«.

2. Dr. Gustav Ludvig Baden havde 1816 erholdt et Laan til
Beløb af 300 Rbd. »Debitors Ejendele ere forlængst solgte ved
Auktion, og han kan nu intet betale« — hedder det ligesaa
trøstesløst her. Denne Mand med det bekendte Navn maa være
identisk med Historikeren.

3. Fogh skyldte 100 Rbd. for et modtaget Laan i 1817; »De-
bitor er ubekendt og har ej været til at opspørge«.

4. Klædekræmmer Dorchæus skyldte til Rest 518 Rbd. paa
en Gæld fra 1818, stor omtrent 1000 Rbd.; blev betalt til Boet.

5. Reenberg skyldte for et Laan paa 28½ Rbd. siden 1818;
»Debitor er ubekendt og ikke til at opspørge«.

6. Agent Dybvad erholdt 1819 et Laan paa 125 Rbd.; havde
betalt 5 Rbd. tilbage og 2 Læs Tørv, men det var alt, thi »Agen-
ten er saa yderlig fattig, at han intet kan betale«, hedder det nu.

7. Student W. Ericksen skyldte for et Laan paa 100 Rbd.
siden 1819; »Debitor er krævet, men kan for Tiden ikke betale«.

8. Brock skyldig til Rest 14 Rbd. for et Laan; »er ubekendt
og ej at opspørge«.

9. Student G. Lind skyldte for et Laan paa 80 Rbd.; »er maaske betalt.«

10. H. Christensen (senere Adjunkt i Roskilde) havde laant 500 Rbd. i 1819; han erklærer paa Grund af Fattigdom intet at kunne betale, hvilket ogsaa skal forholde sig rigtigt«.

11. Justitsraad Kierulf skyldte til Rest 55 Rbd. siden 1819; »han nægter Gælden, og er derhos fattig«. Chr. Trojel skriver selv i nogle Noter (noget Regnskab angaaende sine egne Sager lader det ikke til, at han har ført): »som jeg megen Umage uagtet ej har kunnet erholde hos denne Bedrager«.

12. Kammermusikus Lemming fik Laan 1820, stort 200 Rbd.; »intet kan ventes af Gælden, da hans økonomiske Forfatning er særdeles slet«.

13. Samme laante endnu 30 Rbd. i 1826; »ej at erholde«.

14. Præsten Edsberg skylder 20 Rbd.; blev betalt til Boet.

15. Overkrigskommissær Rist til Rudegaard skyldte 50 Rbd. fra 1822; »han kan ikke betale, skal være i daarlig Forfatning«. (Formodentlig er han identisk med den Løjtnant R., der saaredes i Køgeslaget, omtalt her foran.)

16. En Tilstaaelse fra Bay, 1826, for et Laan af 16 Rbd.; betalte til Boet 10 Rbd.; »men videre har ej været at erholde«.

17. Henrik Prosch skyldte 19 Rbd. siden 1826; »Debitor er ikke at opsørge«.

18. Brygger Mørchs Gæld beløb sig til 624 Rbd.; »Debitor kan ikke betale«; Chr. Trojel skriver selv: »som han aabenbart har bedraget mig for«.

De fleste af Gældsbrevene var unægtelig mere gamle end gode, og ofte resterede mange Aars Renter fra disse stakkels fattige Djævle, hvoriblandt der altsaa ogsaa var nogle af mindre agreabel Kaliber; men Dokumenterne vidne smukt om, at de tvende Kreditorer, Fribert og Trojel, har været gennemtrængt af Offervillighed overfor »Armodens Sønner«: i den Retning lignede de paafaldende hinanden. Og af den Glands, der af den Grund falder over dem, tilfalder Ægtefællen ogsaa sin Andel;

thi man mærker aldrig noget til, at hun har holdt nogen af dem tilbage, og i det 2det Ægteskab var det endda hende, der tilførte Pengene.

Hvad der indkom paa ovennævnte Gældsposter skulde altså ikke øge Boets Aktiver ret meget; men endnu mindre forøgedes de dog ved: en Lotteriseddel, 3 Hundrede-Rigsdaler Sedler og 1 En-Rigsdaler Seddel; thi paa førstnævnte faldt ingen Gevinst, og de 4 Pengesedler var saa gamle, nemlig fra før 1813, saa de var værdiløse. Det var Reminiscenser fra Papirpengenes vilde Revolutions-Periode; de havde engang tilhørt L. Fribert, og nu vidnede de om, hvor flot man – eller ialtfald han – omgikkes Hundreddalersedlerne dengang, saa man end ikke passede paa at faa dem indløste; godt og vel et Par Specier havde de dog altid været værd, da de stod aller lavest i Kurs.

Følgende Rariteter, der ogsaa fandtes i Boet, hjalp heller ikke til at forbedre Status: 1) 1,200 Rbd. Sølv i kgl. Obligationer; 2) et konsignabelt Bankhæftelsesbevis lydende paa 23 Specier af Dato $\frac{28}{5}$ 1810; 3) en Husejer Kreditkasse Obligation, dat. $\frac{11}{6}$ 1809, stor 300 Rdl.; 4) et fransk Genpart Bevis »sur la delle publique perpétuelle consolide à Paris«, hvorefter udbetales halvaarlig 150 Francs; 5–6) tvende af Direktionen for Statsgælden og det synkende Fond udstedte Obligationer Nr. 416, stor 1,100 Rbd. Sedler, Nr. 453, stor 2.300 Rbd. Sedler (disse to gav en aarlig Rente af 119 Rbd., altsaa $3\frac{1}{2}\%$); 7) en Sparekassebog etc. – Det var imidlertid det kedelige ved dette Liggendefæ, at Nr. 1 og 2 udleveredes til Dr. juris Bang, idet de henholdsvis tilhørte Grev Sponneck og Prokurator og Amtsfuldmægtig Melby. Nr. 3 og 4 tilhørte Jfr. Johanne Justine Laub (Kurator var Sognepræst Jeronimus Laub i Frørup), og udleveredes til stud. theol. H. O. C. Laub (den senere Biskop); Nr. 5 og 6 fandtes forresten ikke i Boet, men var kun de af Boets Kurator efterhaanden indkasserede Penge, der af Skifteretten paa denne Maade var anbragt i Statsgælds-

kassen til Forrentning;*) endelig Nr. 7: tilhørte ikke Boet, nærmere om den i det følgende.

Afdøde Trojel havde indgaaet Kaution for »det forenede Understøttelsesselskab«; men $\frac{3}{3}$ 1828 mødte Exam. juris. Torm og erklærede, at nævnte Selskab frafaldt Krav paa Boet i Anledning af den i samme anmeldte af den Afdøde indgangne Kaution.

Boets Indtægt blev: Anneberggaards Salgssum 24,000 Rbd. rede Sølv eller 24,750 Rbd. Sedler; Boets Møbler og Effekter, solgt ved Auktion, som indbragte 1377 Rbd. (Omkostninger fradragne); Enkefruen havde forinden udtaget for 329 Rbd.; Buchwald indbetalte nogle resterende Renter med 554 Rbd.; et afdøde Chr. Trojel tilkommende Salær for Behandlingen af afdøde Major J. H. Steffens Bo udgjorde 350 Rbd.; – indkommen ved de 27 foranførte Gældsfordringer samt diverse etc. blev ca. 1300 Rbd.

Tilsammen: *24 Rbd. 3 Mk. 5 Sk. rede Sølv og 28,660 Rbd. 1 Mk. 5 Sk. Sedler og Tegn.*

Udgiften blev; Boets Kurator for sin Umage og for Udgifter ved Behandlingen 1031 Rbd. 4 Mk.; – Joseph Mejers 1ste Prioritet i Anneberggaard var 16,000 Rbd. rede Sølv eller 16,500 Rbd. Sedler; afdøde Inspektør F. V. Trojels 2den Prioritet var efter Auktionen over Anneberggaard svunden ind til 8184 Rbd. 3 Mk. 12 Sk. Sedler og Tegn.

Summa Udgift *25,715 Rbd. 1 Mk. 12 Sk. Sedler og Tegn,* altsaa til Rest i Beholdning: 24 Rbd. 3 Mk. 5 Sk. rede Sølv og 2944 Rbd. 5 Mk. og 9 Sk. Sedler og Tegn. Regnskabet, dateret 22. Marts 1830, og fremlagt i Skifteretten 17. April s. A.

*) Saaledes brugte man det i de Tider. Som Følge heraf er der i Skifteprotokollen ogsaa Poster, der lyder f. Eks. saaledes: Skifteretten bemærkede at have bortsolgt af Statens Penge Beholdning 1436 Rbd. rede Sølv til Kurs 201 % ved Mægler Bützou til Dhr. Hambro & Søn for hvilke 1436 Rbd. nu er mødt Kautionist Beitgaard, efter Afdrag af Mægler Kurtage 1 Rbd. 2 Mk. 8 Sk. indbetalt 1484 Rbd. 4 Mk. 11 Sk., hvorimod igen til ham blev udbetalt 1436 Rbd. rede Sølv, for hvilke han meddelte Kvittering ved Underskrivelse i Protokollen.« (Dat. $\frac{23}{7}$ 1829).

Af Boets Beholdning fragik en Del Udgifter til Skifte og Skriver-Salær etc. etc., tilbage blev 2251 Rbd. 5 Sk. Sedler og Tegn samt 24 Rbd. 3 Mk. 5 Sk. rede Sølv, som blev udlagt til det kgl. General-Commissariats Collegium til Afdrag paa en af afdøde Chr. Trojel til (den ulykkelige!) Etatsraad Johan Splittoft udstedt og fra dennes Bo til nævnte Collegium 1826 udlagt Panteobligation, dat. 18. Juni 1822 (læst $\frac{9}{1}$ 24), stor 900 Rbd. rede Sølv og 5500 Rbd. Sedler. Ligeledes udlagdes til nævnte Collegium til yderligere Afdrag paa denne dets Fordring, samtlige Boets resterende Fordringer, imod at Kollegiet her til Boet indbetaler, hvad der af disse Fordringer i Tiden maatte komme mere, end hvad Kollegiet i Kapital og Rente maatte tilkomme.

Da imidlertid 14 Stkr. af disse Fordringer – eller som Skiftestretten benævner dem, Generalforskrivninger – var skrevne paa ustempet Papir, saa vedtog Skiftekommissionen at indsende nævnte Dokumenter til det kgl. Rentekammer med Indstilling om, at de sammesteds uden Stempling maatte forblive henliggende indtil det kgl. General-Commissariats Collegium maatte begære dem stemplede.

I disse to kgl. Institutioner hviler uforstyrret disse mange Vidner om, at Fribert og Trojel ikke just var af dem, der gik 12 paa Dusinet af; thi Papirerne blev selvfølgelig aldrig begæret stemplede: der var ikke noget pekuniært at faa ud af dem, ligesom Boet heller ikke optoges til Reassumption. Men derimod kan man jo nok mene, at *Mindet* om disse Dokumenter paa Grund af den Psykologi, de indeholder, kan være af blivende Værdi for vor Familie; – og naar man engang har læst Fortegnelsen over Debitorerne igennem, glemmer man ikke let dette kun lidt varierende Omkvæd, der gaar ud paa: »saa fattig, at han intet kan betale«, og hvor ilde disse Ord ellers i sig selv klinge, saa kan de ikke andet end lyde godt nu i vore Øren, fordi de viser, at nævnte to Mænd havde ualmindelig aabne Hjerter for dem, der led ilde.

Generalkommissariatet, der altsaa havde Panteret, blev som anført eneste Kreditor, som fik noget (fraset de privilegerede Fordringer som Husleje, Tyendeløn etc.). »Til de øvrige i Boet anmeldte Fordringer bliver saaledes ingen Betaling« – med denne ikke ualmindelige Dødsdom sluttedes Boet 8. Maj 1830. Ingen Panik, ingen havde gjort sig Illusioner om at faa noget, og ingen Kreditor var mødt »uagtet Klokken nu var 2¹/₂« – hedder det i Skifteprotokollen. »Da saaledes intet videre var at foretage, blev Behandlingen af dette Bo hermed sluttet.«

De Kreditorer, *der ikke fik noget*, var: F. V. Trojels Bo 12,600 Rbd. r. S. + lidt Renter (nemlig den udslettede Prioritet i Anneberg 8200 Rbd. og Revers 4400 Rbd.); Generalkommissariatet en Restgæld paa ca. 4050 Rbd. Sedler foruden en Del Renter: Stiftsforvalter Petersen paa Billesborg ved Vallø en Obligationsgæld med Renter 3694 Rbd. 1 Mk. 3 Sk. Sedler og Tegn; Postsekretær Reimer 200 Rbd. Sedler; Grev Sponneck 116 Rbd. 2 Mk. 8 Sk. Sedler og Tegn; Grev Moltke Bregentz ved 108 Rbd. Sedler; Præsten Harpøth 100 Rbd. Sedler med Renter fra 1825; Agent Kieler 26 Rbd. Sedler; Urtekræmmer Friborg 17 Rbd. Sedler; Skrædermester Kock 11 Rbd. Sedler.

Ialt blev det altsaa en Gæld paa ca. 20.000 Rbd., der ikke blev dækket.

Disse Kreditorer tager sig pænt uskyldige ud for Trojel, ikke mindst den første og største, som han var saa skyldfri i som et nyfødt Barn. Og selv om Kielers Fordring formodentlig hidrører fra Forbrug af Vin – Agent Kielers Vinstue var bekendt dengang, den hed »Kieler Omslag« og navnlig Skuespillere var Stamgæster – saa »den, som aldrig turde drikke, turde aldrig noget stort«, som Digteren siger, og Sindet kunde trænge til lidt Opmuntring i disse »hard times«.

Det *Helhedsbillede*, som disse reelle og nøgterne Enkeltheder tilsammen giver, bliver en Kæde af monstrøs Modgang, utalte Genvordigheder og Trivialiteter for Trojel; altsammen noget, han mindst har anet, da han i sin Tid under gunstige Auspicier

indtraadte i Ægtestanden, og som formodet Velhaver flot laante Penge ud til trængende Venner og Bekendte. Han tog ingen Varsel af 1. April – hans Bryllupsdato – og blev til Gavns narret April! Dengang mentes hans Kone, som tidligere anførte, at medføre Værdier, der ansloges næsten at ækvivalere med Anneberggaards Salgssum, og nu 13 Aar efter blev Resultatet, at ikke alene alt var tabt, men Gælden ækvivalerede endog op mod Gaardens Værdi ved den Tid (1828); og saa tilmed dette Kunststykke præsteret uden nogetsomhelst Ødelanderi eller *Leben und leben lassen* etc. Unægtelig, man stejler over dette højst forbløffende Facit, men Hovedgrunden var dog selvfølgelig ellers ikke mere gaadefuld eller formummende, end at det var de haardnakkede og diabolsk nederdrægtige Tider, der bar Skylden.

At hele denne Affære og den lignende, men noget hurtigere forløbende med Gaarden »Vaar«, og de andre ophobede, miserable Forhold efterhaanden kunde frembringe Bitterhed, Lede og virke deprimerende paa Trojel, samt at Mismod og Fortvivelse gjorde Tilværelsen pinagtig og næsten utaalelig for ham, saa han afslappedes og trættedes i den haabløse Kamp – bliver saaledes forstaaelig, og man maa vel snarere beundre, at han saa længe han kunnet holde hele dette Overmaal af Bedrøvelse og Tortur ud. Desuden var der ingen Mangel paa Vrøvl og Ærgrelser ogsaa fra andre Sider, eksempelvis blev han, som i Virkeligheden kun led Tab paa Tab, sat i Skat, som om han havde »Guld og grønne Skove«!

Nok sagt: Udsigterne blev istedetfor bedre – stadig mørkere; i Juni 1827 forrentede Buchwald – altsaa af en Gaard paa 54½ Tdr. Hartkorn – kun 1ste Prioritet paa 16,000 Rbd. (det blev 320 Rbd.); Trojel vidste, at hele Kapitalen i denne Gaard ogsaa var tabt, foruden det meste af 2den Prioritet etc.; han var ude af Stand til at opfylde sine Forpligtelser i Terminen: Menuen stod paa Knald og Fald og Krach'et var uundgaelig. Situationen var vel ikke haabløs fortvivlet – han havde

jo sin Embedsstilling — men han tabte Taalmodigheden; for-
tumlet og overnervøs som han var mod Slutningen — vist og
saa noget af Arbejde og Slid — besluttede han resolut i sin
Irritabilitet og Desperation at gøre en Ende paa det hele ved
at udslette sig af de Levendes Tal.

Af sin Maanedsgage havde han 25 Rbd. tilbage, dem ind-
satte han i »Sparekassen for København og Omegn«^{*)} paa en
ny Kontrabog paa sin Søn Lorentz Fribert Trojels Navn; og
efter at have lagt Bogen mellem sine Papirer i Hjemmet, gik
han i sin enerverede og feberagtig ophidsede Sindsstemning,
om Aftenen den 12. Juni 1827, ud ad Vesterport. Maalet var
Kongens Enghave, hvor han havde bestemt at ville realisere sin
overilede Beslutning, som dog altsaa ikke var et Øjebliks Ex-
tase, men planlagt mindst flere Timer forud; og som det en
heroisk, virkelig Krigsassessor anstod, der havde været i virkelig
Krig og tre Gange i Kugleregn — skød han sig med Præcision
en Kugle for Panden — og var i samme Øjeblik udfriet fra
alle Plager. — Det var omtrent ved Midnatstid, saa det vides
ikke om det var den 12. eller 13. han døde. Kirkebogen angiv-
er førstnævnte Dato, Dødsannoncen i Avisen sidstnævnte.

Far talte vist aldrig til nogen om denne triste Afslutning
paa hans Stedfars Liv; men nu saa længe efter er der ingen
Grund til Fortielse: den afdøde taber ikke noget ved, at den
usminkede Sandhed kommer for Dagen — tværtimod, der er
kun Grund til Medfølelse, tilmed af potenseret Grad.

Far er ved den skriftlige Underretning derom bleven saa
perplex, at han i det her foran anførte Andragende er kommen
til at skrive »Krigsassor« istedetfor Krigsassessor, og har ikke
bag efter opdaget Fejlen, som aldrig blev rettet; hans Hjærne
er ligefrem blevet momentant lammet af Overraskelse, Sorg og
Skræk.

For Hustruen blev den gribende og forfærdende Begivenhed

---

^{*)} Havde dengang Kontor paa Raad- og Domhuset; den holdtes kun aaben
Mandag og Onsdag fra Kl. 8—10 Formiddag.

– Bitterhedens Kalk til Bunden – et overvældende smerteligt Choc, som hun aldrig forvandt – – – og der gik lang Tid inden hun igen vaagnede til Livet og rigtig fattede, at det hele ikke var en Drøm, men en uudslettelig Mærkepæl paa hendes noget tornebestrøede Vej.

Allerede den 16. samme Maaned blev Afdøde begravet paa Garnisons Kirkegaard og Kirkebogen angiver som Dødsaarsag »Sindssvaghed«.

Først *Dagen efter Begravelsen* læser man i Avisen Bekendtgørelse fra Enken om, at hendes elskede Mand efter en Maanedes tiltagende Sygelighed ved en pludselig Død var bortkaldt til et bedre Liv.

Ja, »et bedre« – kunde nok tiltrænges, ialtfald! – – –

Enkefruen tilkendegav saaledes Skifteretten, at den Afdøde aldeles intet havde efterladt sig i Hjemmet af kontante Penge, hun havde kun af ham kort før hans Død modtaget nogle faa Rigsdaler til ugentlig Husholdningspenge; hans Maanedsgage var hævet og angaaende hans Gage fra Vallø Stift oplystes det senere, at Stiftsforvalteren nægtede at udbetale den, da han mente, at hans Gældsfordring paa Afdøde hjemlede ham Ret til at indeholde Gagen quæstionus. Enken maatte derfor anmode den ærede Skifteret om, indtil Boets Ejendele kunde blive realiserede, at forstrække hende med det nødvendige, for at hun deraf kunde bestride Begravelsesomkostninger samt de nødvendige Udgifter til Husholdningens Fortsættelse indtil Fardag, i hvilken Anledning hun bemærkede at have to Piger i Tjeneste; og skulde der iøvrigt i sin Tid blive aflagt nøjagtigt Regnskab.

Husværten, Bagermester Brockmeyer mødte og anmeldte, at han var akkorderet i aarlig Leje 220 Rdb. Sølv, Skatterne iberegnet, og denne Leje har han tilgode for et Aar til næste Oktober Flyttedag, og samme paastod han sig forlods af Boet udbetalt, samt vedtog han nu, Opsigelsen til samme Tid, da

Værelserne skal blive ham overdragede. Enkefruen sagde, at Brockmeyers Udsigelse forholdt sig rigtig. —

Med disse Forhold for Øje, behøvede afdøde Trojel altsaa ikke just at have været »sindssvag« for paa ovenomtalte probate Maade at foretrække at sige Verden Farvel, men havde han været i mindre febrilsk og exalteret Stemning, og været istand til koldblodigere at overveje Stillingen, havde en Fallit vel nok været mere nærliggende at vælge; dog derved slap han jo ikke fra sin Gæld, som han alligevel personlig heftede for, saa f. Ex. nogen Gage fra Vallø havde han næppe Udsigt til at faa i mange Aar. Nej, selv efter Konkurs vilde han have meget at trækkes med.

Trojel var en mishandlet Mand, som Skæbnen havde været eminent ond imod, og uden Barmhjærtighed og Naade, udset til at blive devoveret. Forøvrigt vist ellers en fortræffelig Mand (som han kaldes i Brevet herforan), en værdig Stedfortræder for hans Formand i Ægteskabet — nogen højere Lov kan man da ikke give ham! — derfor skal det ogsaa være Hustruen tilgivet, at hun blev forelsket i ham — kun var det jo lidt for hurtigt efter hendes første Mands Død, synes vi —; en dygtig Mand var han, og havde i Tilgift bl. a. ogsaa et tiltalende Ydre; han lignede Sønnen, og var ligesom denne — i god Betydning — alle smaa Pigers Ven. Hans Navn kunde bæres med Ære; og at hans Steddøtre og deres respektive Mænd mente det samme, derom vidne Navnene paa tvende af deres Sønner, nemlig Hans Lorentz Christian Hansen, født 1827 († ²⁶/₉, 1842), og Lorentz Christian Benzon Bang, født 1831 († ⁹/₂, 1906. — Derimod gik Navnet Christian ikke igen paa nogen af Stedsønnernes Sønner; Lars opkaldte sin anden Søn efter sin Morbror, Frederik Ludvig Trojel, hvis Navne altsaa skrev sig fra Dr. Fr. Lud. Bang.

Hvorfor Trojel ikke forlængst havde faaet Buchwaldt erklæret fallit, kom selvfølgelig af, at han har haabet paa, ved eventuelle opadgaende Konjunkturer, at erholde nogle af Pengene, der

stod i Anneberg, eller dog ialtfald faa 2den Prioritet dækket, hvori han under heldigere Omstændigheder havde Interesse, da den jo tilhørte Svigerfa'rens Bo. Og det var maaske noget dette, der, eftersom Forholdene udviklede sig, var det mindre heldige af det; thi havde Prioritetshaveren været en Uvedkommende, og Trojel altsaa ingen Interesse havt i, at Købesummen oversteg Prioriteterne — kunde denne Sag været afsluttet flere Aar før — og Enden falden anderledes ud. —

Trojel stod nærmest til at blive Kontorchef, og havde saaledes havt Udsigt til at faa flere Bestallinger med »og skal han fremdeles være Os huld og tro . . . Skade og Fordærv afværge«; nu derimod, havde han ikke formaaet at afværge sin egen Skade og Fordærv, endsige Kongens og Landets, som altsammen var lige graat i graat, men Chr. Trojels var dog ved sin tragiske Slutning blandt de sørgeligste og vemodigste fra denne jammerfulde Tidsalder.

Af de Møbler og Effekter, som var udtaget af Boet før Auktionen, beholdt Enken selv for 251 Rbd., samt købte ved Auktionen (et Mahognihjørneskab med Glasdøre) for 12 Rbd.; Børnene udtog tilsammen kun for 78 Rbd.) deraf fik Lars et Mahognilinnedskab og Bord til 23 Rbd.), men har vist købt en Del mere paa Auktionen. Det eneste, Far kom i Besiddelse af, var hans Fars Brystnaal, som endnu haves og opbevares som en Relikvi, han gav 5 Rbd. for den, knap og nap; thi alle Rigsdalerne, her er nævnt, var i Sedler, hvis Kurs dengang (ultimo 1827) var 100 Rbd. Sølv = 109 Rbd. Sedler.

Men fik Far og hans Sødskende saaledes ingen Arv, var det saa meget heldigere for dem, at de havde Kapital i Overformyndieret. Da denne ifølge Plakat $\frac{8}{3}$ 1814 var blevet rabatteret, istedetfor at tilsvares Daler for Daler efter Forordn. $\frac{5}{1}$, 1813, ankede F. V. Trojel herover i et Andragende »til Kongen«, dat. 10. Juni 1815, men der kom først længe efter noget ud af alt Skriveriet. — Efter Chr. Trojels Død blev P. G. Bang af Magistraten beskikket til Executor af Majorinde Bangs Testa-

mente fra 1807, »dog uden Ret til at erholde det i Testamentet bestemte Vederlag« — hedder det i Udnævnelserne, thi Bang havde selvfølgelig, ligesom afdøde Trojel tidligere, tilbudt uden Vederlag at tage sig deraf; Dr. F. L. Bang havde i sin Tid ladet sig beneficere vel rigeligt ved dette Testamente.

De gamle Tyende, der skulde nyde nogle af Renterne af nævnte Kapital, gik Statsbankerotten relativt haardt ud over, idet de istedetfor 40 Rdl. Kurant, som var legeret dem aarlig, kun fik 40 Rigsbankdaler efter Aaret 1813; men dette var ikke mere end $\frac{5}{8}$ eller 25 Rdl. Kurant. Saaledes gik de bandsatte Tider ogsaa ud over dem, saa de mistede $\frac{3}{8}$ af deres Indtægt. Den ene af dem, Jfr. Anne Ingeborg Jelstrup (en Præstedatter), kunde det endda gaa med, thi hun var ogsaa af Garver Neubränner og Hustru Gørrel Marie Fribert ved deres Testamente af $\frac{28}{3}$ 1795 legeret de aarlige Renter af 1000 Rdl. K. (hvilken Kapital efter hendes Død skulde tilfalde Trinitatis Sogns Fattige); men den anden, »den fordums saa stræbsomme« gamle Jomfru, Ane Thausen, der for mange Aar siden havde styret Huset for Agent og Grosserer Madtzen, havde ikke andet end disse 40 Rbd. at leve af og havde det derfor »kummerligt ude i Farum«, hvor hun endnu boede. Det tredje fhv. Tyende, Sidse Marie Rimann, var død som Styrmandsenke for flere Aar siden, hvorimod de to andre døde i »meget høj Alder«, førstnævnte 1827 og sidstnævnte i 1829; formodentlig paa Grund af sin lille Indtægt, var hun den mest sejlivede af dem.

For Far og hans Brødre indtraadte derfor først den fulde Rentenydelse fra Aaret 1830; det blev 120 Rbd. til hver aarlig. Søstrene havde derimod faaet deres Andele udbetalt ved deres Ægteskab. Chr. Trojel skriver saaledes i en »Ærbødigt Pro Memoria« til Københavns Magistrat, dat. $\frac{26}{2}$ 1824: »Da afdøde Kapitain Friberts ældste Datter, Marie Caroline Fribert, strax efter Paaske Flyttetid d. A. vil blive gift, tilkommer hendes Mand udbetalt hendes Andel i Majorinde Bangs Legat, nemlig 3154 Rbd. Sølv i kgl. Obligationer og 846 Rbd. Sølv i Kontant,

hvorfor jeg herved tillader mig ærbødigst at anholde om, at dette vorder mig udbetalt til førstkommende 11. Juni Termin, inden hvilken Tid jeg, om befales, skal producere behørig Vielses Attest«. — At $\frac{1}{5}$ altsaa blev 4000 Rbd. Sølv kom af, at Overformynderiet endelig efter indgaaende Undersøgelser var naaet til det Resultat, at Kapitalen burde omskrives Daler for Daler. — Paa disse 4000 Rbd. hvilede dog altsaa endnu nogle Aar at udrede $\frac{1}{5}$ af Legaterne til nævnte Tyende, altsaa 16 Rbd. i 3 Aar og 8 Rbd. i 2 Aar, ialt 64 Rbd. (desuden selvfølgelig Udskrivningspengene fra Overformynderiet).

Imidlertid varede det jo kun 8 Aar, før der igen var en gammel Tjenestepige at udrede Pension til, nemlig som anført Ane Nielsdatter, saa den næste Generation fulgte hurtigt efter den foregaaende; Far har kun været fri for disse Udgifter i godt $\frac{1}{5}$ af sin Levetid.

Fars Halvbroder, den lille Lorentz, havde selvfølgelig ingen Andel i Overformynderipengene; han var nærmest Proletar ved Siden af de andre Sødskende, idet han kun ejede den Sparekassebog, paa hvilken hans Far den sidste Dag, han levede, havde indsat sine sidste 25 Rbd. Da Kontrabogen fandtes i Hjemmet efter Trojels Død, troede man, at den tilhørte Jfr. Laub, som Afdøde havde været Værge for; og overraskede og rørte blev man, da Sammenhængen oplystes, og Skifteretten ^{21/3} 1828 udleverede den »med oplagte Renter 1 Rbd. 52 Sk.«

I de senere Aar havde Trojels boet i Teglgaaardsstræde 117; Familiens Medlemmer svandt jo efterhaanden ind, saa Lejligheden var rigelig for dem, der var tilbage, og forøvrigt komfortabel, i vor Tid koster den formodentlig ca. 1200 Kr. (maaske noget mere). Der er endnu Bageri deri (Sophus Olsens) det er nemlig Nr. 29, tæt ved Teglgaaardsstræde, uden Genboer endog med Have overfor; det hele er akkurat som dengang.

Ved November Flyttedag opløstes Hjemmet, og de to ældste Sønner, Conrad og Lars, lejede af Oberst i Borgerne Sihm, i dennes Ejendom paa Vandkunsten, en Stue paa to Fag og et

Kvistkammer i Sidehuset med Møbler, Seng og Sengklæder. Man fik noget for Pengene dengang, thi det hele kostede kun 18 Rbd. Sedler Kvartalet, og saa var der endda Brændekammer dertil, og de to Studenter betingede sig rene Lagner hver Maaned og Haandklæde hver Uge. — Naar de havde betalt Huslejen var der 68 Rbd. til Føde, Klæder etc., og efter Ane Thausens Død hele 76 Rbd. aarlig til hver, saa de var ligefrem Partikuliers, thi Pengene var der Forslag i dengang; men forresten havde de jo Kapitalen, 4000 Rbd. hver, at bruge af.

I samme Hus boede ogsaa Svogeren, Overretsassessor P. G. Bang, som gav 250 Rbd. i aarlig Husleje, altsaa 30 Rbd. mere, end afdøde Trojels Bopæl kostede.

Enkefruen, hendes yngste Søn og Pigen Ane, kom til at bo i Teglgaaardsstræde Mtk. Nr. 143; og Flytningen har været ulige billigere og lettere end den, hun foretog i 1815, thi det var lige i Nærheden, og hun havde kun faa Møbler at flytte med. Lejligheden har sagtens kostet ca. 100 Rbd., thi hun havde nu 460 Rbd. at leve for aarlig. Hendes Indtægt var nemlig: fra den almindelige Enkekasse 80 Rbd., fra den almindelige Pensionskasse 100 Rbd., fra Vallø Stiftskasse 200 Rbd. og fra Vemmetofte Kloster 80 Rbd., alt i rede Sølv. Men det var alligevel Penge i de Tider, saa tre Mennesker levede deraf — og endda vist forholdsvis godt. De Penge, Mellemandelen nu tager, undgik man for en stor Del dengang, selv i en saa lille Husførelse som denne tog man Varerne i større Partier; saaledes fik de f. Ex. 1 Otting Smør ad Gangen fra Bregentved, den kostede 8 Rbd. Sedler i Decbr. 1827; 2 Favne Brænde med Dampskib kostede inclusive Fragt 8 Rbd. Sedler, og for at faa det savet og hugget, 2 Rbd. 40 Sk. etc. etc. Det er ogsaa bekendt, at man dengang for et Par Sk. fik saa meget Hvedebrød, at man kunde spise sig mæt i det. Regner man, at Pengene havde 3 Gange saa megen Købeevne som nu, saa blev hendes Indkomst 2760 Kr., det lyder unægtelig af noget mere end det andet.

Rikke Trojel skriver i et Brev, dat. 23. Marts 1830, til Søsteren Lise (efter først at have omtalt det glædelige i, at Svigersønnen P. G. Bang var bleven Prof. jur., hedder det videre): » . . . det andet glædelige er, at Lars fik sin Examen med saa megen Udmærkelse, da han var oppe i Efteraaret, og var den bedste af de 22, der var oppe, saa har de fleste og bedste af Bangs Manucenter valgt ham til Manuctør, og han tjener derved 70 Rbd. om Maaneden fra 1. April; Conrad er ogsaa flittig og gaar vist op i Sommer; Lorentz er den samme flittige Dreng som altid; Frantz skikker sig ogsaa godt og er tilfreds i sin Stilling; Stine og Marie er jo lykkelig gifte, saa jeg kan med Sandhed kalde mig en lykkelig Moder! Men derfor skal jeg dog have min Plage med mit Hoved, fordi ingen Lykke skal være fuldkommen paa Jorden, og derfor maatte jeg prøves saa haardt med saa mange tunge Tab. Dersom jeg skal leve længe paa denne Klode, da give Gud, at jeg ikke maa overleve flere af mine Kære, thi det sidste Tab har rystet min hele Vanebygning, saa den aldrig mere kan komme til sin forrige Styrke igen.«

Ligesom af alle de i Brevet nævnte Personer, faar man tilige her et umiddelbart gunstigt Indtryk af Brevskriverinden selv. Glands var der dog bleven tilbage i Familien endnu efter Katastrofen og Forliset: Milieuet holdtes oppe ved Intelligenzen, som ikke samtidig med Pengene var gaaet rabundus. Desværre varede det ikke længe, saa svandt den Glands ogsaa, og Forliset blev totalt: Skuden gik under med Mand og Mus – eller, for ikke at fornærme nogen, vil vi hellere sætte: at enkelte Lys blev tilbage.

Farmor tilhørte en Kulturslægt, til hvis Særkende Tale- og Skrivefærdighed hørte; det var jo især en Præsteslægt, og ved Siden deraf havde dens Medlemmer oftere lidt at skulle have sagt paa Tryk, saa det er ikke faa af Navnet Trojel, man træffer paa i Forfatterlexika.

Forøvrigt kan her ellers noteres, at man træffer paa en

Herman Trojel i Nyborg 1585*) Thomas Trojel, Borgmester samme Sted, † 1613; hans Søn, Frantz T., Borgmester og Købmand samme Sted, † 1640; hans Søn var Peder T., Borgmester i Bergen (hvis Navn ogsaa er kendt fra Holbergs »Niels Klim«), af ham var Admiral Frantz T. en Søn.

Angaaende Trojlernes Oprindelse maa man imidlertid gaa meget længere tilbage end til 1585. Flere Steder finder man det nævnt, at den danske Slægt er indvandret fra Pommern**) og derigennem stammer fra den der kendte ældgamle Slægt Troye.

I Norge findes i vor Tid en Familie, hvis Medlemmer alle nævnes som Descendenter af denne Stamme***), de skriver imidlertid ikke deres Navn efter dennes Form, Trojel, men skriver derimod, mærkelig nok, Troye.

Nævnes bør det, at Rikke Trojels Far var en Søstersøn af en Berømthed, der fik en saadan Gravskrift (forøvrigt højst pretentiøs):

»Her giemmes Danmarks største Lovkyndige, Peder Kofod Ancher, Konferenceraad og Senior ved Kbhvns Universitet etc. Hans Samtidige skal vidne, at han var en oprigtig Ven, en øm og en kierlig Ægtefælle og retskaffen, redelig, beskeden og gudfrygtig Mand, en fortræffelig Lærer, de Studerendes Ven og en utrættelig Embedsmand, ikke mindre stor Philolog og Historiker, end god Theolog. Hans Iver for sit Fædreland og Kiærlighed til sine Landsmænd skal Danmarks Aarbøger med Roes forkynde for de sildigste Slægter, og, saalænge Danmark har Love, vil hans Skrifter, de ypperligste vi over dem nogensinde har eiet, bekendtgjøre hans Værd, og sikre hans Minde mod Forglemmelse. Vi maa imidlertid begræde hans Tab og beklage, at end ikke denne Mand har kunnet undgaa Dødelighedens Lov« etc.

At nævnte Anchers Blod kom ind i Slægten Trojel gav jo et Plus, der sporedes ved Dygtighederne, Dr. juris Peder Kofod Trojel, Auditor Peter Magnus Trojel, disse to var som be-

*) Samlinger til Fyens Hist. og Topog. 7. B. Side 287.

**) Prof., Dr. Kneschke, Bind IX, Side 273. Gauhe Bind 2, Side 1189.

***) J. H. S. Campbell: Stamtavler Side 65.

kendt tillige Digttere, Overretsprokurator, cand. theol. Hans Jørgen Trojel, der besad »fortrinlig Duelighed som Jurist«, cand. theol. Frantz Vilhelm Trojel, fremragende Landøkonom, Jacob Kofod Trojel, Provst, Christian Trojel, Landinspektør, allesammen Sønner af Elisabeth Ancher, † 1793, og Thomas Trojel, Præst, † 1769, 67 Aar gammel.

Og at der ogsaa var noget af dette Blod i flere af de i anførte Brev nævnte Personer, Conrad og Lars Fribert samt Lorenz Trojel, er indlysende; ligesom det forresten heller ikke er at tvivle paa, at cand. juris Oscar Fribert har arvet lidt af det samme gennem sin Farfar og Farmor, hvoraf førstnævnte altsaa stammede fra en Søster til Kofod Ancher, og sidstnævnte fra en Søster til Henrik Stampe, Danmarks to største Jurister i det 18de Aarhundrede. – Kunde de ikke – tilmed forenede – virke i 5te Generation? Magelig – meget længere! Alle vore Egenskaber er nedarvede, som Darwin skriver, og de gaar gennem mangfoldige Generationer; men er nogen rigt udstyret med Evner, er der andre i Familien, der maa bøde for det ved Degeneration: Naturen søger altid Ligevægt. Derfor fremstaar Genierne ogsaa kun undtagelsesvis i Rækkefølge, ja, allerede tre paa Rad er saa sjældent, at det hertillands nok kun er præstetret i Bartholinernes berømte Slægt. – Og i den Ancherske Slægt kom den næste Berømthed først i vore Dage, nemlig Maleren Michael Ancher. – Nævnte Elisabeth Anchers Farfar var den fra Historien bekendte Poul Ancher, der sammen med Jens Kofod ledede Bornholmernes Opstand mod de svenske 1658. – Og hvis nogen kommer til Østmarie Kirke paa Bornholm, saa vil de der finde en Gravsten over Peder Kofod til Kofodgaard, f. 1548, † 1616, og han har ogsaa lidt Del i vor Existens, idet han er Elisabeth Anchers Morfars Farfar. Mellem ham og os ligger (naar hans Generation regnes med) otte Slægtled; paa det Stadium har man 256 Aner alene i hin Generation, og i det hele over 500 – og næsten alles Navne er ukendte for os; thi alt Kød er Hø og »gemene Folckis Naffne fallder

met deris legemer udi graffuen« — som en gammel Forfatter skrev for nogle hundrede Aar siden.

Angaaende den, ovenstaaende Brev er rettet til, Søsteren Lise, saa havde hun ogsaa haardt prøvet Livets Omskiftelser, idet hendes Mand, cand. theol. F. Vilhelm Trojel (altsaa Bror til afdøde Chr. Trojel), var bleven ruineret som Herremand, og senere var bleven Præst. 1812 havde han købt Kjeldgaard i Selde Sogn i Nord-Salling for 120,000 Rdl. Sedler, altsaa formodentlig 35,000 Rbd. Sølv. Nationalbanken havde 20,000 Rbd. paa 1ste Prioritet og Svigerfaren omtrent en lignende Sum paa 2den do.; men da der i adskillige Aar ingen Renter blev betalt, blev nævnte Banks Prioritets-Obligation solgt paa Københavns Børs for ca. 1,500 Rbd., hvorpaa Gaarden 1826 solgtes for — 4,000 Rbd.; nogle Omkostninger var der selvfølgelig ogsaa, ligesom Bankhæftelser etc.; i 1838 solgte Køberen igen Gaarden for 33,000 Rbd.

Den Plage med sit Hoved, som Rikke Trojel omtaler i Brevet, var en stærk nervøs Hovedpine, hvorefter hun jævnlig led; den arvedes af Far og Laura Friberg — men ellers heldigvis ikke af andre — i højere Grad ialtfald — og Nanny Friberg og Margrethe Kjeldsen i mildere Grad; ligeledes Fanny og Frederick Friberg. Det Ønske, der udtales i Brevet angaaende Dødsfald, gik ikke i Opfyldelse, idet den ældste Søn, Johan Conrad, efter flere Aars Svagelighed og nogle Maaneders Sygeleje »bortkaldtes til et bedre Liv, næsten 27 Aar gammel« — som det hedder i Morens Bekendtgørelse i Avisen — »14. December 1833 i Kornum Præstegaard i Jylland.« Han havde ogsaa Udmærkelse til Filosofikum, og havde studeret baade Medicin og Theologi, men maatte afbryde Studeringerne, da han trængte til Landophold, og var saa bleven Huslærer hos sin Dobbelt-Onkel F. Vilhelm Trojel. — I Morens Dødsannonce, dat. 24. December, kaldes han stud. theol.; i Kornum Kirkebog derimod *studiocis medicinæ*. — I Universitets-Matriklen staar: »Johannes Conradus Friberg, ex. 17, im. 20. Oktober 1824, e. sch. priv.

Havn. Laud. e. p. e. o.,*) Priv. precept. Univ. Rector Ole Bang.«
Samt: for samme Maaned 1825, »Laurentius Jacobus Fribert,
ex. 17, e. sch. priv. Havn. Laud., Privatpræcept Ole Bang.«

Conrad var den, der havde havt de rigeste Evner i denne Slægt; men de kom aldrig til Udfoldelse, saa til hvad Nytte fik han dem? Hans Liv blev just saa meningsløst, som saa mangfoldige andres. Og ganske det samme kan siges om hans Farbror Lars Jacob, der ogsaa havde gode Evner til ingen Nytte, da han kun blev 20 Aar gammel.

I Berlingske Tidende for 26. Marts 1838 læses denne Annonce:

»At vor inderlig elskede Moder og Svigermoder, Fru Ulrikke Eleonore Svane Trojel, forhen gift Fribert, fød Trojel, ved en pludselig Død blev os berøvet Tirsdagen den 20de dennes i sit 55 Aar, bekiendtgjøres herved for fraværende Slægt og Venner af hendes dybtsørgende Efterladte.«

Da dette publiceredes i Avisen, var afdøde begravet endog to Dage før, saa det er altsaa en nedarvet Vane i Familien, at man ved en saadan Lejlighed ikke ønsker andre end de aller Nærmestes Tilstedeværelse; et følgeværdigt Exempel! Ifølge Garnisonskirkens Ministerialbog jordedes hun 24. Marts i samme Grav som hendes anden Mand; Dødsarsag: »Apoplexi«. — Da Arvegangen ved denne Sygdom overføres navnlig til Datter-Søn, ser man, at dette netop ogsaa passer her: Theodor og Chr. Bang fik samme Død som deres Mormor, og førstnævnte tilmed i lignende Alder (han blev 53; samme Alder som desuden ogsaa hans Mors Farfar fik). — Major C. W. Bang døde pludselig, 51 Aar gammel, vist af samme Svaghed, som altsaa rimeligvis var arvet fra hans Mormor, som var Vibeke Marg. Welding paa Anneberggaard; hun døde 53 Aar gammel — maaske paa samme Maade. Laura Friberts pludselige Død staar vel ogsaa i Forbindelse hermed; hun havde jo, som omtalt, andet udpræget Arvegods fra sin Farmor, og kan derfor ogsaa

*) Betyder som bekendt: Laudab. et publ. enconio ornatus.

have havt særlig Disposition til mere ogsaa i anden Retning. Skulde Rikke Trojel have arvet Sygdommen fra sin Mormors Mor, Vibeke M. Welding, blev det altsaa gennem lutter Kvinder, hvilket er mindre rimeligt. — Da over en Snes af Farmors Efterkommere i 1ste og 2den Generation døde uden at have opnaaet hendes, endsige en højere Alder, havde den samme Dødsmaade jo nok været forbeholdt adskillig flere, om de var blevet ældre, f. Ex. Far, som maaske var særlig disponeret gennem det andet omtalte fæle Arvegods (Hovedpine). Imidlertid, fra hans Mors pludselige Dødsmaade, spores tydelig Efterdønningerne, og formodentlig bliver det ikke derved, men flere vil følge efter, ogsaa ned til langt senere Generationer: qui vivra, verra!*)

Anno 1838 den 26. Marti indfandt Skifteretten etc. sig i Huset Nr. 143 i Teglgaardsstræde for at foretage Skifte efter Krigsassessor C. B. Trojels Enkefrue, U. E. S. Trojel, som her den 20de d. M. er død.

Ved Forretningen var tilstede den Afdødes Søn af første Ægteskab, Cancellisekretær Lars Jacob Fribert, som forklarede, at den Afdøde af dette Ægteskab foruden Comparenten har en Søn Frantz, myndig, og en Datter Marie, i Ægteskab med Professor juris P. G. Bang, og en ditto Christine, i Ægteskab med Etatsraad og Deputeret J. O. Hansen; samt af Ægteskabet med førnævnte C. B. Trojel, har en Søn Lorentz Fribert Trojel, 22 Aar gammel. — Comparenten anviste derpaa Boets Effekter, hvilke blev vurderet til 199 Rbd.

Session i Boet foretaget 21. April s. A.

Den afdødes Søn Sekretær Lars Jacob Fribert, Raadhusstræde Nr. 120, mødte og fremlagde en Regning med 3 Bilag over Udgifter ved den Afdødes Begravelse etc., hvilke han dels har udredet og dels paatager sig at tilsvare, hvorhos han til nogen Erstatning for disse Udgifters samlede Beløb 389 Rbd. 40 Sk. Sedler og Tegn, begærede sig Boets for 199 Rbd. vurde-

*) Fremtiden vil vise det.

rede Effekter udlagte, samt sig derhos kendt berettiget til at hæve de den Afdøde tilkommende Pensioner, forsaavidt de ikke overstige et Beløb af 123 Rbd. — Husværten samtykkede i Udlægget, ligeledes Afdødes Tjenestepige Ane Nielsdatter etc.

I Skifte Gebyr erlagdes af Boets Masse beregnet til 350 Rbd. Sølv: 4 Rbd. 26 Sk. samt 20° „ Afgift heraf 5 Mk. 13 Sk. tilsammen 5 Rbd. 39 Sk. Sølv. Dermed sluttedes Boet uden Gæld.

Hvilket Held var det i Grunden ikke for den »lykkelige Moder« at dø ved den Tid? Hun forskaanedes derved fra at opleve en dyb Sorg allerede det følgende Aar, nemlig den yngste Datters Død. — Og blot 5 Aar endnu, og hun havde oplevet, at alt ramlede sammen for Lars; thi i 1843 gik »Dagen«, for hvilket han var Redaktør, ind, og han drog til Nordamerika — herom senere.

I »Berl. Tid.« læses følgende:

»Min inderlig elskede Hustrue, mine fire Børns fromme og kjærlige Moder, Christine Vilhelmine, født Fribert, bortkaldtes ved en blid og rolig Død, Søndagen den 13de dennes, i hendes 35te Aar.

Vort Tab er uerstatteligt, men ved den ædle Selvopoffrelse, hvormed den Bortgangne her levede for os, ved det Taalmod, hvormed hun bar langvarige Lidelser, ved den faste Hengivenhed i Guds Villie, hvormed hun overvandt selv Dødens og Skilsmisens Bitterhed, efterlod hun os et Minde, som med Guds Bistand vil skjænke Trøst i Sorgen og styrke Haabet om Gjenforeningens Salighed.

Kjøbenhavn, den 19. October 1839.

J. O. Hansen,
Medlem af Universitets-Direktionen
& Committeret i Rentekammeret.

Som man ser, forhastede man sig ikke med at bekendtgøre Dødsfald i denne Kreds ialtfald; ifølge Kirkebogen begravedes nemlig Etatsraadinde Christine Hansen, født Fribert, den 19.

s. M., altsaa Dagen før ovenstaaende Annonce læstes i Avisen*). Dødsarsagen var »Tæring«; og hun jordedes ved Morens Side paa Garnisons Kirkegaard, i Udkanten ud mod Øster-*Alle*, Lit. A Nr. 21 b. — En stor, flad Sten dækker omtrent Graven, og Indskriften lyder: »Conferensraad Jens Olaus Hansens Gravsted«.

Far var altsaa i Helsingør under det sørgelige Drama med Stedfaren og efterfølgende 3-aarige Skiftebehandling af hans Bo, saa han havde Begivenhederne med Anneberggaards Salg etc. paa Afstand. — Imidlertid læger *Tiden* jo helt eller delvis, og naar han senere hen i sit Liv ved en eller anden Lejlighed kom til at tale om Tabet af nævnte Gaard, skete det vel ikke uden lidt Bitterhed, men ogsaa med Humor.

Hvad Fa'rs Virksomhed i Helsingør ellers angaar, saa har vi jo endnu et Minde om, at han udførte den til sin Principals fulde Tilfredshed, idet denne, da han tog derfra, forærede ham et Sølvcigarfuttural med et indgraveret »Souvenir«. — Godt et Aar før den Tid havde han absolveret Medhjælperprøven, efter hvilken han erholdt følgende Attest:

»Aar 1831 den 15de Marts fremstillede sig for undertegnede Landphysicus Frantz Vilhelm Trojel Fribert, som i 5 Aar har været Herr Apotheker Schack Steenbergs Discipel paa Helsingørs Apothek, for at underkaste sig den allernaadigst anordnede Prøve for Pharmaceuter, hvorved han lagde saadanne Kundskaber i de til Pharmacien henhørende theoretisk-praktiske Videnskaber for Dagen, at jeg herved erklærer ham meget duelig til at fungere som Medhjælper paa et Apothek.

Holbæk, den 15. Marts 1831.

Chr. Arentz,

Landphysicus for det nordlige Sjælland«.

Fra sin Læretid fik han næste Aar følgende anbefaling:

»Herr Frantz Vilhelm Trojel Fribert har disciplineret i mit Apothek i 5 Aar, nemlig fra den 24. Juni 1826 til den 15. Marts

*) Den ældste Søn, Student Vilhelm Hansen, døde $\frac{5}{8}$ 1847 (19 Aar gl.), blev begravet d. 10. s. M., men Dødsfaldet stod først Dagen efter (d. 11.) i Avisen.

1831 og har han i den Tid viist særdeles megen Fliid og Nøjagtighed i de ham betroede Forretninger; deeltaget i de i Apothek og Laboratorio forekommende Arbejder med Fliid og Lyst, og efter at have underkastet sig den allernaadigst anordnede Prøve for Pharmaceuter ydermere søgt at uddanne sig i sit Fag, hvorfor jeg paa bedste Maade tør anbefale ham som et paa lideligt og dueligt Menneske.

Helsingør, den 1. April 1832.

Schack A. Steenberg.

Derefter tog Far til København for at læse til Examen, og maa vel, saa længe det stod paa, have boet hos Moren. — Ved Juni Termin 1828 — da han altsaa blev myndig — havde han faaet sine Midler i Overformynderiet udbetalt med en kgl. Obligation paa 3,150 Rbd. Sølv og 630 Rbd. 85 Sk. Sedler og Tegn samt 63 Rbd. 8 Sk. rede Sølv i Renter; Omkostninger over 33 Rbd. — Disse 4000 Rbd. udlaante han til sin Svoger Bang, som ved samme Tid købte Stedet Nr. 216 i Aabenraa for 10,560 Rbd., og her stod Pengene til 4°/₁₀, til Far købte Apothek.

Examens Beviset lyder saaledes:

Vi Undertegnede gjøre herved vitterligt: At for os har indstillet sig til pharmaceutisk Examen Frantz Vilhelm Trojel Fribert, født Aar 1810 i København*), af Forældre Lorentz Fribert, Capitain, og Ulrikke, født Trojel. Blev Aar 1826 Lærling hos Hr. Apotheker Steenberg i Helsingør, har Aar 1831 underkastet sig hos Hr. Landphysicus Arentz den befalede Examen for at kunde blive Medhjælper, og har som saadan opholdt sig hos Hr. Apotheker Steenberg i et Aar. — Candidaten har for os aflagt en saadan praktisk og theoretisk Prøve, at vi have tilkiendt ham Karakteren Haud illaudabilis.

Commissionen for den pharmaceutiske Examen.

København, den 21. Oktober 1832.

J. Møller, Formand i Commissionen. Ørsted. Hornemann. Saxtorp. Leise.

*) Ifølge Side 9 var Fribert født paa Egeberggaard.

Efter at dette var overstaet, fik Far Ansættelse ved det kgl. Frederiks Hospitals Apothek i København. Hvad var Lønnen vel i de Tider? Foruden fri Station formodentlig omtrent 150 Rbd. aarlig, og som Discipel vist 20–30 Rbd.

Noget af det Far satte mest Pris paa af Byens Adspredelser var det kgl. Teater, akkurat ligesom i sin Tid hans Far. Naar han i sin sparsomme Fritid besøgte sin Slægt – han havde jo sin Mor, 2 Brødre og 2 Svogre, foruden fjernere Familie –, saa kunde det hænde, at han – før han slog sig til Ro hos dem – først spurgte om, hvad de havde til Middag; og faldt det ikke i hans Smag, forsvandt han igen, i Haab om at andre Medlemmer af Familien maatte have noget bedre at byde paa. Det hele var dog kun Spøg, thi han var saamænd ikke Gourmand, og lignede i det Stykke nok mere sin Mor end Far, om hvem det fortælles, at han var noget lukullisk anlagt og nok kunde lide fin Mad, hvorimod hans Kone satte mindre Pris derpaa; hun mente: hvortil al den Ulejlighed med Tillavning etc., »det ender dog altsammen bagefter paa det samme Sted« – som hun noget drastisk udtrykte sig.

De Midler, Far havde, forsløg jo ikke meget til Køb af Apothek, og det var vel den Omstændighed, der gjorde, at han ansøgte – eller tænkte paa at ansøge – om Privilegium paa et nyt Apotheks Oprettelse i Helsingør.

Af sin Principal fik han i den Anledning en særdeles rosende anbefaling, som med Glæde nu vil læses af hans Efterkommere og andre Paarørende:

»Da Hr. cand. pharm. F. V. T. Fribert har yttret at ville ansøge Hans Majestæt Kongen om Tilladelse til at etablere sig som Apotheker i Helsingør, har han tillige anmodet mig at anbefale sin derom indgivne Ansøgning.

I den Anledning undlader jeg ikke at bemærke, at Hr. Fribert i 5 Aar har været hos mig som Medhjælper ved det kgl. Frederiks Hospitals Apothek, og i denne Stilling, med en særdeles, stadig Flid ved enhver given Leilighed, vidst at erhverve sig

saadanne Kundskaber ved fortsat Studium i sit Fag, at han i flere vanskelige Tilfælde, hans Stilling til Hospitalet medfører, har aflagt Prøver paa særdeles saavel theoretiske som praktiske Kundskaber. Da Hr. Fribert i Forbindelse med denne fortrinlige Duelighed, i sit Forhold stedse har viist en saare roesværdig Adfærd ved klog Sindighed i Tænkemaade og stræng Samvittighedsfuldhed i Opfyldelsen af sine Pligter, føler jeg mig opfordret til at aflægge ham min Tak, og anseer det for Pligt at anbefale ham som en Mand, der i et saa vigtigt Hverv vilde være det Offentlige til fortrinlig Gavn, og i nærværende Tilfælde være særdeles skikket til at opfylde de Fordringer, Staten kunde vente, dersom denne hans allerunderdanigste Ansøgning til Hans Majestæt Kongen maatte lykkes ham, hvortil jeg af Hjerter og Overbevisning ønsker ham al mulig Held og Lykke.

Kgl. Frederiks Hospitals Apothek, den 26. Oktober 1837.

C. V. Holm, Apotheker.«

Den 91aarige Etatsraad Emil Holm til Lerchenborg, der i sin Tid har været Apotheker i Nyborg, meddeler følgende om F. V. T. Fribert:

Holm kom 16 Aar gammel til Frederiks Hospitals Apothek som Discipel. Apothekeren viste ham ind i Apotheket og gik derefter sin Vej.

Der stod Holm midt paa Gulvet, upaaagtet af alle de andre i Apotheket, der forblev ved deres Arbejde. Endelig kom en af Kandidaterne – det var Fribert – hen til ham og spurgte brysk: »Hvad hedder du?«. »Holm«, lød Svaret. »Det spørger jeg ikke om«, sagde Fribert. »Hvad er dit Fornavn?« »Emil«, svarede Holm slukøret. »Godt«, sagde Fribert »saa hedder du Emil«. Den forvænte Grosserersøn, som Holm var, vidste ikke, at Disciplene blev kaldt ved Fornavn, og han havde ikke ventet en saa ublid Modtagelse. Men han lærte snart Fribert at kende som en hjælpsom Foresat, der altid var parat med Vejledning, og som blev anset for dygtig til sit Arbejde. Fribert var den af Kandidaterne, som Holm satte mest Pris

paa. Disciplenes Stilling var ellers ikke den behageligste; der kunde nok vanke en Ørefigen, naar f. Ex. en Lampe ikke blev befunden gjort tilstrækkelig ren, og Holm maatte engang overfor en Kandidat Madsen værges sig ved at gribe en Morterstang. Men han mindes ikke, at have faaet Grovheder af Fribert, der altid var hensynsfuld. Fribert kunde ellers godt blive vred og bide fra sig, naar der var nogen, der traadte ham for nær. Her er en lille Historie: Engang havde nogle af Apothekets Medhjælpere og Kandidater, derimellem Fribert, indgaet et Væddemaal; den, der tabte, skulde give Aftensmad paa en af Datidens finere Restaurationer paa Kongens Nytorv. Den førnævnte Kandidat Madsen tabte, og efter Aftale gik han den Aften, de skulde i Restaurationen, lidt før Apothekets Lukketid — der var Kl. 11 — afsted for at bestille Maden. De andre gik saa efter Lukketid hen i Restaurationen, men der fandtes ingen Madsen og ingen bestilt Aftensmad. Navnlig Fribert blev rasende og svor Hævn. De spiste nu, hvad de kunde faa, betalte hver sit og ilede tilbage til Apotheket, op i Madsens Værelse — man laa i Apothekets Tagetage. Her laa Madsen og sov i sin Seng. Fribert greb da Vandkanden, trak i en Fart Dynen af Madsen og hældte hele Vandkandens Indhold ned over ham. Madsen var, da han skulde bestille Maden, vel gaaet ned ad Bredgade til Kongens Nytorv, men derpaa gaaet tilbage ad Store Kongensgade.

Det var en travl Tid paa Apotheket. Overlæge Ole Bang paa Frederiks Hospital, Halvfætter til P. G. Bang, skrev saaledes Recepter for over 12,000 Rbd. aarlig. Til Sammenligning tjener, at hans Efterfølger kun skrev Recepter for ca. 6.000 Rbd. aarlig.

Holm, der senere blev Apotheker i Nyborg, besøgte flere Gange Fribert i Kerteminde, i Reglen dog med det Ærinde at faa en eller anden Medicinalvare, som var sluppet op paa Nyborgs Apotheket.*) Holm fik det Indtryk, at Fribert forstod at

*) Disse Besøg faldt paa et Tidspunkt, da Fribert kun havde 3—4 Børn.

drive sit lille Apothek, og at han var en god Økonom. Holm erindrer ogsaa Blomsterfloret i Haven og Friberts Interesse for den. Han laa saaledes en Gang og bestøvede nogle Nelliker for at faa nye Varieteter.

Forøvrigt erindrer Holm, fra Samværet paa Frederiks Hospitals Apothek, at Fribert syslede meget med det engelske Sprog, som han var særdeles dygtig i. Stødet dertil fik han i sin Læretid i Helsingør, hvor mange engelske Sømænd kom i Land, naar Skibene blev standsede af Sundtolden.

Om førnævnte Ansøgning kom længere end til Tanken, vides ikke; men forresten var Planen haabløs; thi nogle Aar før havde det samme været forsøgt af andre, endog et Par Gange, men var blevet afslaaet. Apotheker Steenberg gjorde selvfølgelig hvad han kunde, for at forhindre det, og Fysikus Lunding ligeledes; han skrev saaledes ved en tidligere Lejlighed til Steenberg: »Et Apothek maa af Regeringen betragtes som at være til, ej for at en Mand kan have et Levebrød, men for Publikums Skyld, og dette er meget bedre tjent med, at en nogenlunde velhavende Apotheker leverer det gode Varer, end at to Prakkere nødes til at bedrage det med slette Varer. Jeg skal gøre alt, hvad jeg formaar, for at forhindre et nyt Apotheks Anlæg i Helsingør.« — Den Opfattelse, der her præciseres, er vel ikke uangribelig, men man har Færten af, at denne Sag med et nyt Apothek var noget af en gordisk Knude, der ikke var let at løse — og derfor opretholdtes Status quo.

Nogen Tid efter traf det sig, at Far en skønne Sommerdag læste i Avisen følgende Avertissement:

»Paa Grund af anden Bestemmelse bliver, efter Overenskomst med vedkommende Auktionsdirektør, min her i Byen ejende Gaard, beliggende i Byens Langegade Nr. 79 med det der værende Apothek og de Rettigheder, som samme medfører, bortsolgt ved en eneste Auktion den 27. Juni førstkommende Eftermiddag Kl. 5 etc.

Kjerteminde, den 5. Juni 1838.

J. W. Neergaard.«

Imidlertid tænkte Far, at dette oversteg hans pekuniære Kræfter, og det var først efter at Auktionen var afholdt, uden at der var sket acceptabelt Bud, at han indledede Underhandlinger med Neergaard, som førte til, at han ved Købekontrakt af 2. Oktober og Skøde 11. December 1838 blev Ejer af Kerteminde Apothek. Privilegium fik han 9. Februar 1839. (Hvorledes Folks ydre Habitus tog sig ud i de Tider, kan man se f. Ex. udvendig paa Thorvaldsens Museum; thi det var lige kort før Far kom til Kerteminde, at Thorvaldsen holdt sit Hyldest-Indtog i København, 17. September 1838, saa denne Begivenhed har Far mulig overværet). —

Og baade Neergaard og Far kunde være tilfredse med Handelen; førstnævnte rejste nemlig til Amerika, hvor han i en Haandevending gjorde Saltomortalen til Dr. med. og fik god Praxis i New York, navnlig mellem Skandinaverne; han døde der 1880.

Siden Far kom ud fra Hjemmet, havde han klaret sig selv; i de første Aar med Tilskud fra sine Rentepenge^{*)}; men senere hen havde han kunnet oplægge disse, saa at de, i Forbindelse med nogen Arv efter Broren Conrad og lidt opsparet Løn, efterhaanden var bleven til over 1200 Rbd. Han havde altsaa været priselig økonomisk for at opnaa at komme i selvstændig Vej; thi han havde kun sig selv at stole paa. Ved Hjælp af sin lille Kapital og disse opsparede Penge og uden Støtte fra nogen, var han altsaa naaet til denne Stilling. Man faar tydelig Indtrykket af en fremadstræbende og vist exemplarisk, ung Mand; og han havde da ogsaa endnu sit Hjerte i Behold; det ser ud til, at han har tænkt: *først Levebrød* — derefter er det tidsnok at tænke paa det andet.

Sine Ønskers Maal: selvstændig Stilling, havde Far altsaa

^{*)} I 1827 medgik de paa nær 7 Rbd. 3 Sk.; men i 1828 havde han et Under-skud paa 4 Rbd. 75 Sk., skøndt han kun havde haft Udgifter til Skrædder, Skomager, Klæde og Lærred (11 Rbd.), tilsammen for 97 Rbd.; de samme Udgiftsposter beløb sig 1827 til 111 Rbd. 28 Sk. (Skjortelærred alene for 26 Rbd. og Lærred for 10 Rbd.).

nu faaet, og sikkert ikke uden Selvfølelse underskriver han sig paa en Kvittering kort efter, at han havde opnaaet dette, med den faste og sikre Haandskrift, som han i de senere Aar havde lagt sig til.

Af særlig Interesse er følgende Uddrag af et Brev, dat. Roskilde 9. Oktober 1838, fra P. G. Bang til M. S. V. Sponneck:

»Frantz Fribert har da endelig faaet kjøbt sig et Apothek, hvilken Handel og i den sidste Tid har beskæftiget mig noget. Han har givet 18,250 Rbd. for Kiertemindes Apothek, som stod Sælgeren i henved 24,000; men som denne havde forkvaklet og slet bestyret sit Apothek, var saa forgældet, at han ei kunde blive ved Ejendommen, og da Frantz bød ham en contant Udbetaling enten strax eller i de tvende næste Terminer af 8000 (de 10,250 ere de tvende første faste Prioriteter) saa slog han efterhaanden mere og mere af, indtil han tilsidst ganske kom ned til Frantz' Bud. Denne har selv at disponere over 5200, saa at han af egne Midler kan betale 4000 paa Købesummen. Jeg har forsikkret mig at kunne skaffe ham en tredje Prioritet af 4000. Der skal aarligen afbetales 500; men da Frantz er ugift og uforlovet og i de senere Aar er bleven endog overdreven sparsommelig, vil han, der vil være sin egen Provisor, ei bruge 300 for sin Person, og jeg har saaledes det Haab, at det vil gaa ham godt. I alt Fald risikerer han sit eget, da Apotheket dog er kjøbt saa godt, at denne Ene kun taber i det allerværste 2 à 3000 derpaa; jeg har foreholdt ham denne dog altid mulige Ulykke, men han har endeligen villet; og jeg kan da ei fortænke ham i, at han er kied af at tiene, nu da han er i sit 29de Aar og seer sine Sødskende forsørgede. — Hans Prinspaler erkiende ham for en ganske særdeles duelig Pharmaceut.«

Manddomstid.

For en næsten indfødt Københavner var det en brat Forandring at opslaa sin fremtidige Bopæl i Kerteminde, denne lille, afsides liggende, fredelige Fiskerby; men hvilket idyllisk Sted og hvilke herlige Omgivelser fandtes her ikke! Omrammet af Belt, Fjord og dejlige Skove, det hele liggende i en sjælden Naturskønhed – endog en Perle som Klinten havde den at byde paa – naaede den langt op i Sammenligning med de mange andre smukke Steder i Landet; alt dette kunde jo nok bøde noget paa de smaaborgerlige og lidt antikverede Forhold, paa selve Byens Lidenhed og paa det foreløbig lille Levebrød. For Far havde da ogsaa denne Afvexling fra Hovedstaden været endnu større, om han ikke ved sit tidligere fleraarige Ophold i Helsingør en Tid var blevet afvænnet fra København, og derved ligesom forberedt til de mindre Forhold, under hvilke han nu kom til at virke.

Det er ogsaa udenfor al Tvivl, at han ikke – som mange andre vilde have gjort – har jeremieret over »det trivielle lille Hul«, som Skæbnen og hans beskedne pekuniære Forhold havde hensat ham i; nej! Hovedstadens Brosten har han saamænd ikke videre savnet: hans Naturel harmonerede langt bedre med disse landlige Omgivelser og med det Befolkningslag, som han her fornemmelig fik med at gøre. Derfor varede det heller ikke længe, før han fandt sig tilrette i den hyggelige

Søstads, som han efterhaanden kom til at omfatte med mere og mere Kærlighed, og hvis Affærer og Opkomst han senere hen med saa megen Interesse og Opofrelse tog sig af.

Angaaende Apotheket skal her efter en Taxationsforretning fra 1839 anføres, at det »har en fortrinlig Beliggenhed omtrent midt i Byens Hovedgade, og bestaar af et 2 Etages Mur- og Ege-Bindingsværks Forhus til Gaden paa 18 Fag, med Kælder under 10 Fag«; Ejendommens andre 3 Længer til Gaardsiden be-

PARTI AF KERTEMINDE HAVN CA. 1860.

Personerne er fra venstre til højre: 1. Tobakspinder Block. 2. En Dreng. 3. Theodor Block (Provstens Søn). 4. Jernstøber N. N. 5. En Ubekendt. 6. Hotelejer Thornø. 7. En Dreng. 8. Ritmester, Toldforvalter Barnekow. — Af Bygninger ses tæt ved Broen Købmand Hornes Hus, bag ved dette Fiskergade, den næste Gade er Langgade med Gæstgiver Meisners Hus paa den ene Side og E. B. Huus' store Lagerbygning paa den anden Side. Dernæst kommer Toldkontoret, Fiskergade og endelig Thornø's Hotel. I Baggr. Kirken og i Forgr. Langebro, som besøgedes al Trafik til Hindsholm.

stod af Mur- og Bindingsværk og udgør 52 Fag; Grund- og Gaardsplads er 2500 □ Al., og Haven, der ligger umiddelbart derved, er den største i Byen og af en fortrinlig Beskaffenhed, og er paa ca. 4240 □ Al., heri et grundmuret 6-kantet Lysthus. Assurancen er 1837 ansat til 7870 Rbd. Sølv. Alle Bygningerne er vel vedligeholdte og nogle endog tildels opførte af nyt Materiale og alle teglhængte. Ejendommens Vurderingssum an-

sættes til 9000 Rbd. Sølv, og Privilegiet var i 1833 ansat til en Værdi af 12000 Rbd. Sølv.

Bygningerne var altsaa af ret betydelig Størrelse og bestod foruden af Apothekets forskellige Lokaler, af 2 Lejligheder, hver paa 5–6 Værelser og Kamre; desuden havde der ogsaa tidligere hørt Jordbrug til Ejendommen, hvorfor der i Baghuset endnu fandtes Heste- og Kostald, Foderlo og Karlekammer samt i et Sidehus Vognremisse. At der var saa megen Plads og saa mange Værelser i Ejendommen kom af, at den oprindelig var indrettet til Gæstgiveri.

Sundhedstilstanden var saa fortrinlig i ældre Tider, saa det først var i 1796, at der blev oprettet Apothek i Byen. 1804 blev det købt for 4,400 Rbd. og Apothekeren maatte for at subsistere, ikke alene drive Jordbrug, men desuden som Neben-geschäft være Postmester, hvad der var til at overkomme, da der kun kom Post fire Gange om Ugen. I 1824 var Apothekets Salgssum 9000 Rbd. Det var iøvrigt et »Løveapothek«, og en Løve var der malet paa Væggen lige overfor Indgangen; senere blev den skjult bag Apothekets Skuffer; men som Børn morede det os at trække Skufferne ud og kigge paa dette Me-sterværk udi Malerkunsten, fremstillet af Faderen til Professor Mejborg.

Der var altsaa Overflod af Plads i dette store Hus til den enlige Ungkarl, og det var rimeligt, at det ikke varede længe, før han saa sig om efter et kvindeligt Væsen, der kunde forsøde hans Tilværelse; thi »hvad er Brød foruden Brud? Kun en Himmel uden Stjerne – kun en Nød foruden Kærne – kun en Simle uden Strud, kun en Mælk foruden Fløde, og en Mark foruden Grøde« – som det hedder i et gammelt Vers.

Ikke mange Skønheder var der i Byen eller nærmeste Omegn at vælge imellem, saa det varede ikke længe, før Far fik Kig paa Elise Harder; – han var slet ikke beskeden, thi hun var bekendt som Byens smukkeste unge Pige – mindre vilde han ikke nøjes med. Hun var 20 Aar og eneste Datter af Di-

striktslægen, og da Far jo ogsaa var lidt Paarørende med Æskulap passede det saa meget desto bedre at komme i Familieforhold til en Læge.

Forlovelsesdatoen var allerede 8. April 1839. De unge Piger var dengang saadanne Dydsmønstre, at de i Reglen selv syede det meste af de finere Dele af deres Udstyr, og da dette i nærværende Tilfælde var ret rigeligt, trak det ud med Brylluppet, saa dette først holdtes 25. August 1840 paa Brudens 22-aarige Fødselsdag.

Brudeparret nød den Ære at blive besunget af en veritabel Digter, nemlig en af de saakaldte »12 smaa Profeter«, cand. jur. Hollard Nielsen, og Bryllupssangen blev endog trykt i hans: »Poetiske flyvende Blade« Side 14. Odense 1840. Den lyder saaledes:

»Apothekerens Bryllup med Doktorens Datter,

Mel.: Min Doktor er en ærlig Mand.

En Fremmed her til Stedet kom,
Vor Helsen at bevare;
Med Balsam og med Lægedom
For hver en mulig Fare.
Med Doktoren han gik i Pagt
Om kunstige Essenser,
Og Bønder har han Helsen bragt
Saavel som Excellencer.

Hel klog paa Urterne han gik
Omkring i Mark og Skove,
Til selv han ondt om Hjertet fik
Og kunde ikke sove.
Den Ensomhed bekom ham slet,
Den fører ej til Noget,
Da klædte han sig nok saa net
Og rykked ud med Sproget:

»To yndige Forglemmigei
»Du maa mig overlade,
»To Roser, som de findes ei
»Paa Jordens Overflade.
»De smile til min høie Lyst,
»Fra Lises Blik og Kinder:
»I hendes Sind, ved hendes Bryst,
»Kun Lægedom jeg finder.«

Men Lægen ei, skjøndt øm og god,
Sig med den Cuur befatter:
»Du er af ædel Byrd og Blod —
»Betro Dig til min Datter!« —
Thi sidde vi nu her i Rad
Foran de rige Fade,
Og hun er glad og han er glad
Og vi er alle glade.

Imorgen staar den skjøne Brud
Op i sin egen Stue,
Naar i sin Have hun gaar ud
Vil hendes Øje lue:
Sin høie Pleiemoders Slot
Hun hilser over Bølge;
Thi alt, hvad der er skønt og godt,
Hun lærte der at følge.

For *Friberts* og *Elisas* Vel
En Skaal vi forudskikke!
Paa Haab, som vist faae Liv og Sjel,
Vi klinke vil og drikke!
Hans ædle Slægt er uden Bram —
En Skaal for hver hans Frænde!
Vor Doktors Skaal! Thi uden ham
Vi sang ei her for hende.«

Det »Plejemothers Slot«, der her nævnes, var Lundegaard, hvor Bruden fra Barn af havde opholdt sig for at nyde Undervisning sammen med de jævnaldrende Døttre, og saa var hun som moderløs bleven der ogsaa efter sin Konfirmation, for i sin Egenskab af Plejedatter at være til Gavn og Selskab for Lensgrevinden, thi saa højfornemme var nemlig Omgivelserne, Mor blev opdraget i, og hun var derfor ogsaa godt hjemme i Fransk og Tysk, Klaverspil og ikke mindst, i finere Haandarbejder — som laa særlig godt for hendes Sirlighed og Akkuratesse, og i det hele alt, hvad der hørte sig til for fine unge Damer i de Tider. Og hendes Naade Grevinden holdt meget af »lille Lise«, thi foruden at være køn, var hun saa rar, skikkelig, føjelig og flittig og gjorde alt for at være sin høje Plejemoder til Behag og saa megen Nytte som muligt. Grevinden erindrede hende da ogsaa senere ved adskillige Lejligheder med Faddergave etc., ligesom hun jævnlig hele Livet igennem besøgte hende baade i Kerteminde og senere i København. Det, der ellers særlig prægede Mor, var vel navnlig en noget svag Karakter. Iøvrigt var hun i Besiddelse af adskillige Dyder som Nobelhed*), Stilfærdighed, Nøjsomhed, Beskedenhed m. m.

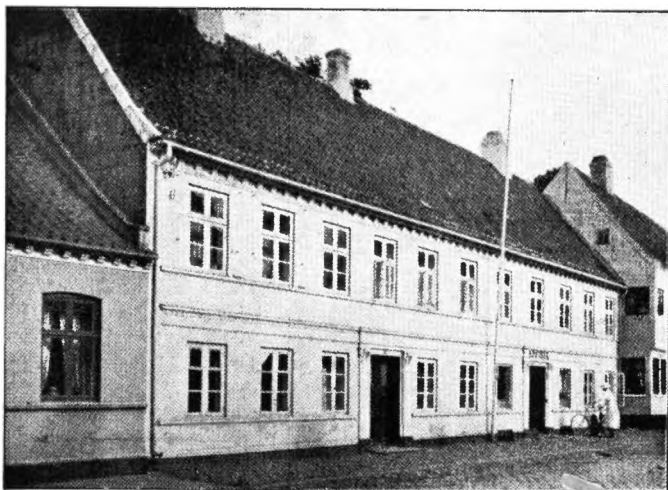
Det var en faatallig Familie, Far kom ind i ved denne Forbindelse; kun Svigerfar og Svoger med Hustru blev han begævet med.

Førstnævnte, Knud Gotthold Harder, var en Guldsmedesøn fra Odense, f. ²¹/₁₂ 1783; efter at have været Underkirurg ved Fyenske Infanteri-Regiment, blev han 1813 Kompagni-Kirurg ved Livgarden til Fods; og da Afdelingen under Krigen i 4 Maaneder var indkvarteret i Kerteminde og Omegn, havde han paa denne Maade først gjort Bekendtskab med Byen, hvorefter han besluttede sig til at nedsætte sig der, hvor der dengang ingen anden Læge var. Han tog saa sin Afsked med Titel af Bataillonskirurg og nedsatte sig som Læge i Kerteminde 1816;

*) Kom hun f. Ex. til at skyld Folk Penge, havde hun ingen Ro paa sig før Regningen var betalt.

blev 3 Aar efter Distriktslæge samme Sted og Kancelliraad 1847; døde $^{26}/_1$ 1858, 74 Aar gl. — Han var gift med Marie Christine Kjeldsen fra Gaarden Kragelund i Vindblæs Sogn ved Hadsund, født $^{7}/_6$ 1783, † $^{2}/_6$ 1834; hendes Mor var en Søsterdatter*) af den berømte Lovkyndige Henrik Stampe. (Flere Familie-Legater).

Fars Svoger, Cecilius Chr. Harder, ejede Holmelund i Midt-fyn, senere Partikulier i Odense, født $^{12}/_4$ 1820, gift $^{27}/_9$ 1844, † $^{17}/_{12}$ 1889. Hans Hustru hed Henriette Weinholdt, født $^{20}/_{11}$ 1819, † $^{10}/_7$ 1896, havde en Søn og Datter.

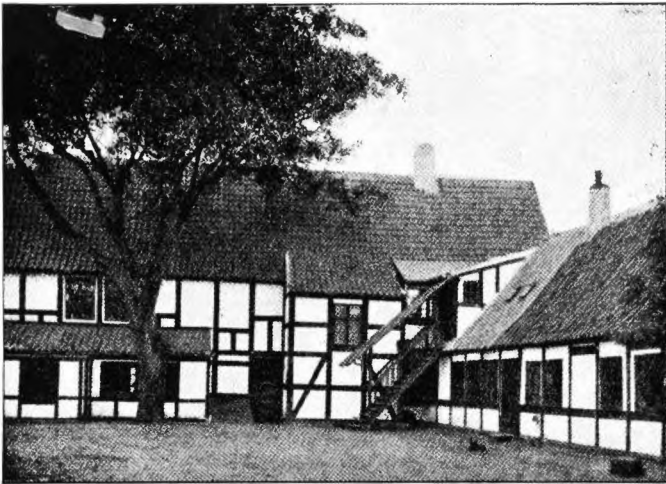

KERTEMINDE APOTHEK OMKRING AAR 1850.

Endnu var der dog et Par Familier, som Far ved sit Giftermaal blev noget paarørende af og fik Omgang med, nemlig Farver Niels Rønning i Kerteminde, som var Harders Fætter; han var en af Byens Spidser (nævnes forresten i Paludan-Müller: »Ivar Lykke«; »den unge Apotheker«, der samme Sted nævnes, var derimod i Kerteminde lidt før Far kom dertil); hans Kone var en Søster til ovennævnte Hollard Nielsen. En Søn af N. Rønning kom paa Apotheket hos Far; det var den senere bekendte cand. pharm. Fabrikant Poul Chr. R.

*) Moder stammede gennem **lutter Kvinder** fra Anne Sørensatter Klyn, født 1519, † 1575.

Den anden Familie, Far blev paarørende af, var Justitsraad Carl Adolph Weinholdts (ovennævnte Henriette W.s Forældre). Efter at have taget sin Afsked boede han og Hustruen i nogle Aar paa Apotekets 1. Sal – som de første Aaringer lejedes ud – og Far havde her en interessant, ældre Omgangsfælle, der havde staaet i Studenterkorpset 1801 sammen med Farfar, havde været Ven med Oehlenschläger, været i Gældsfængsel, levet som Smugler, saa Løjtnant, derefter Huslærer hos Lehns greve Ahlefeldt, og sidst Inspektør ved den optiske Telegraf i Ny^z

GAARDPARTI AF KERTEMINDE APOTHEK OMKRING AAR 1850.

borg⁹⁾). Han boede senere i Odense, og naar Far med Familie kom til nævnte By og besøgte sin Svoger, saa aflagdes ogsaa altid Visit hos Weinholdts.

Angaaende de unge Ægtefolk, saa hændte det mærkelige Træf, at Mor netop nedkom med sin Førstefødte paa Aarsdagen efter Brylluppet og altsaa paa sin 23-aarige Fødselsdag. Og maaske ikke mindst for Far – der var saadan en Børneven – har det jo været en gevaldig Fryd at faa en lille Datter, saa denne tredobbelte Mindededag, 25. August, blev selvfølgelig altid

⁹⁾ Personalhistorisk Tidsskrift II, 2. Række.

den største Fest i Familien. Derefter gentog disse Affærer sig jo hyppigt – efterhaanden til Skade for Mors Helbred – ikke mindre end 9 Børn fik hun.

Ogsaa ifølge »Hartkornet« var det vel rigeligt beregnet med alle de Væsener, der kom til Verden i Sidehusets Værelse nærmest Forhuset; thi Indtægterne ved Forretningen var meget be-

APOTHEKER FRANZ VILHELM TROJEL FRIBERG
født 27. Marts 1810, død 6. August 1862.

skedne i Begyndelsen, saa uagtet al Økonomi, kunde det ikke undgaas, at Far maatte optage flere Laan foruden sin oprindelige Prioritetsgæld. Skulde der gaas nærmere i Detailler vilde Data og Fakta tale højt i Retning af hans Samvittighedsfuldhed og Punktlighed med at betale Afdrag, Renter, Varer etc., og vise en beundringsværdig Økonomi, saa det er forbausende, hvorledes han med de Indtægter har kunnet klare det saaledes. I de første Aaringer tiltog Gælden, som sagt, men senere ned-

bragtes den ved at han aarlig afbetalte 500 Rbd., saaledes at Prioritetsgælden ved hans Død var nedbragt til 7,300 Rbd., paa samme Tid, som Apothekets virkelige Værdi var over 45,000 Rbd.

Men endnu før Fars Udsigter var blevet lidt lysere, stilledes Krav til ham af andre, nemlig Broderen, Kanceliraad Lars Fri- bert, som foruden sin Embedsgerning havde Stilling som Re-

ELISE JØRGINE JENSINE HARDER FRIBERT
født 25. August 1818, død 19. April 1871.

daktør og Ejer af Regeringsbladet »Dagen«. Lars Fribert led betydelige Tab ved Udgivelsen af Bladet og rejste til Amerika 1847.

I Watertown drev han en Detailhandel og døde den 27. December 1862. Enken og Børnene rejste derefter tilbage her til Landet. Det var en meget stor Sorg for Far, at Lars rejste til Amerika, da han særlig var knyttet til denne Broder. For at hjælpe var Far bleven tvungen til at optage Laan og $1\frac{1}{5}$ 1847

maatte han udstede Gældsbreve paa adskillige hundrede Rbd., »hvormed jeg har understøttet min til Amerika bortrejste Broder Lars Jacob Fribert.«

Far holdt selvfølgelig dette Blad mens Broren redigerede det, men man kan ikke tænke sig andet, end at han ligesom næsten alle dengang, ønskede en konstitutionel Regeringsform; og i Aarene omkring da Frihedens Morgenrøde oprandt, holdt han ogsaa »Fædrelandet«. Hans politiske Ståde var, hvad der dengang kaldtes Nationalliberal – senere højre; »Bondevenerne« kunde han ikke lide, og han var oftere paa Talerstolen ved Grundlovsfester, Folketingsvalg o. lign. for at give dette Parti en Overhaling. –

I 1847 blev Far valgt til Borgerrepræsentant, og i den Anledning maatte han først være »Borger«, hvilket gik saaledes for sig:

»Kgl. Majestæts Kammerjunker og Kaptajn, Byfogeden i Kjerteminde gør vitterligt, at 1847 den 10. December holdtes Raadstueret, for hvilken komparerede Apotheker F. V. T. Fribert, der var begærende at vinde Borgerskab her i Kjøbstaden, og foreviste han i dette Øjemed: 1. Kgl. Konfirmation af 16. Maj 1843 paa Apotheks Privilegiet, 2. Skøde paa Gaarden gl. Nr. 79, nyt Nr. 99, forsikret for 7,000 Rbd., 3. Daabsattest, hvorefter han er født 1810.

Da intet herefter kunde være til Hinder for den fremførte Begæring, aflagde Komparenten efter lovlig Omgang sin borgerlige Troskabsed, idet han lovede og sværgede at ville være Hs. Majst. Kongen og Efterkommere i Regeringen huld og tro, Kongens Gavn og Bedste af yderste Evne søge befordret, iligemaade Skade afværget, samt være denne Kjøbstads Øvrighed hørig og lydlig, og i enhver Maade at forholde sig, som det en retskaffen Borger vel egner og anstaar etc. etc.

Ovenstaaende Byfoged fik Far godt Kendskab til, thi Byfogedkontoret var dengang paa Apothekets 1ste Sal. Til Tider kunde den fine Mand geraade i saadant Raseri, saa han vilde smide Fuldmægtigen ud af Vinduet, og lignende Scener forefaldt nok

jævnlig. Byens finansielle Tilstand lod meget tilbage at ønske under denne Ledelse, og det var navnlig derfor, at Far blev opfordret til at indtræde i Byens Raad. Dette var et Tillidshverv, som han med Interesse gik op i, og gennem P. G. Bangs Anvisning fik han anskaffet en Del Bøger, der omhandlede kommunale Sager, som han saa satte sig ind i, hvorefter han med sjælden Iver og Udholdenhed tog sig af Byens dengang forsømte Tilstand og derangerede Pengeforhold. Efterhaanden vandt han megen Anseelse i og udenfor Byraadet, som han vedblev at være Medlem af til sin Død; desuden valgtes han til Overformynder, Repræsentant for Østifternes Kreditforening, fynske Brandassurance, var Medlem af Havneraad, Ligningskommission etc.

I de smukke Lystanlæg, der findes ved Byen, havde Far væsentlig Andel, idet han, sammen med den daværende Byfoged Bertelsen, havde lagt Grundlaget til dem ved sine Beplantninger.

Ligeledes var han Opretter af og Formand for Pavillon-Selskabet, som i Lystanlægget opførte en stor Dansesalon, for at Borgerskabet kunde more sig om Sommeren med en lystig Svingom; og i denne Adspredelse deltog han sommetider selv lige til det sidste med Liv og Lyst — næsten som et ungt Menneske. Musikken var 1ste Klasses, idet den afgaves fra Militæret i Nyborg eller Odense. At Far var Stifter af dette Balfaldera, gjorde ham populær, navnlig hos Ungdommen, hvorimod »de Hellige« markerede Modsætningen ved at se noget skævt til ham.

Af Byens »Fugleskydningsselskab« var Far selvfølgelig ogsaa Medlem, men lod en Stedfortræder skyde »Kanonen« af, da han selv var nærsynet (brugte Brillor ÷ 10 gl. Nr.). Da nævnte fashionable Skydeselskab den 20. Juli 1905 holdt 60 Aars Jubilæum, mindedes endnu hans Virksomhed for Forskønnelsen af Byens Omegn. »Kerteminde Avis« omtaler saaledes i sit Referat af nævnte Fest bl. a. Snedker Gregersens Mindetale for afd. Apotheker Fribert, som den, der selv havde plantet det lille Anlæg, de holdt Fest i, det, som nu var vokset sig stort og skønt.

Ved Siden af sin Levevej og sin omfattende kommunale Virksomhed*) havde Far ogsaa gennem Aarene været optaget af Arbejdet i sin Have, og dette sidste kom stadig mere udpræget til at interessere ham — hans Natursans slog sig sammen med hans Interesse for Blomster, der blev Hjemmets »stille Magt« — især efter at Rosendyrkningen havde taget ham fangen med en sand entusiastisk Kærlighed. I de senere Aar overlod han mere og mere Apothekets Pasning til en Provisor, for selv omtrent fra Morgen til Aften at beskæftige sig med navnlig sine Kæledægger, de mange højstammede, fængende og snigrisk-forførende Roser langs Plankeværket, der tjente til Espalier for dem, og hvor de stod lunt og havde rigeligt med Sol. En Overflodighed af alle Slags Blomster havde han efterhaanden faaet, tilsammen dannende en udsøgt og spraglet Helhed: Primulaer, Kaprifolier, Nelliker, Pæoner, Levkøjer, Tulipaner, Avrikler, Gyldenlakker, Resedaer og Krusemynte, men Rosen var dog Havens noksom dejligste Pynt.

De fleste af Roserne var af Rang og førte klingende Navne, og hvilket farverigt og poesifyldt Skue havde man ikke her for sig, især naar Sommermorgens gyldne Solskin kastede sin Glans over deres beduggede Friskhed og Ynde. — Sammen med sin Havemand, den gamle tunghørige Kristen — ingen husker at Far nogentid havde nogen anden — strejfede han i de senere Aar omkring i Omegnens Skove og opgravede en Mængde vilde Roser, som blev hjemført og udplantet i Haven, for at de gennem Kultur og Forædling kunde blive til nye Klenodier, strøede ind mellem den øvrige Frodighed.

Med lykkelig Haand fik han — skøndt Autodidakt — alt til at trives, og varierende Arter fremstod ved hans Speciale, den Indpodning, som han ved megen Øvelse var bleven saa dygtig i, og der blomstrede op rundt omkring ham, en meget seværdig

*) At skaffe Byen Dampskibsforbindelse med Korsør—Horsens var en af hans Ynglingsplaner, men den lykkedes ikke. Det Dampskib, som afbildedes paa Apothekets Signatur, liggende i Kerteminde Havn, eksisterede ikke i Virkeligheden.

Samling, saa man skulde ikke let finde et Sted, der afgav en lig-
nende betagende Nydelse til Fryd for Øjet og til Pirring for
Lugtesansen, end disse mange Roser forlenede Stedet med; her
var repræsenteret mange Varieteter og Nuancer, lige fra de køligt
fine hvide til de skønne dunkel røde: »nogle flammende som
gylden Vin, andre ulmende som Gløder«. – Her havde Far ved
sin Samfølelse med Naturen skabt sig den Verden, der forvoldte
ham en saa høj Naturlgæde; her var den Atmosfære af Skøn-
hed og Mildhed, der gav Stemning midt i Livets Hverdagsag-
tighed!

Haven blev næsten som et Tempel for Rosens Apoteose, og
var for ham et harmonisk Sted, paa en Gang, for Arbejde og
Virketrang, for Hvile og Sindets Vederkvægelse, for Glæde og
Nydelse, for Pleje og Tilfredsstillelse af den Lidenskab, der var
bleven hans Livs Nerve – og for Higen og Længsel henimod
det Maal ved sine Okuleringer at hjælpe Naturen til at frem-
bringe noget non plus ultra i hans Yndlingsblomsts Genre.

Meningen med alt dette Rosenflor var ikke, at det blot skulde
være til Lyst for ham selv og andre – han glædede selvfølgelig
ogsaa mange Fremmede ved gæstfrit at lade dem nyde og be-
undre Synet deraf – men han haabede at kunne faa det drevet
frem saaledes, at det tillige kunde blive en Indtægtskilde. Men
desværre sank hele denne ved hans Flid og Slid fremtryllede
underskønne og for os uforglemmelige Pragt i Grus straks efter
hans Død – »du dejlige Rosenknop, igaar du blomstrede, idag
du visnede« – idet næsten alle Roserne solgtes eller foræredes
bort; der fordres alt for megen Pasning til at beholde dem –
kun Traditionen om al denne svundne Herlighed blev tilbage

»Røde Roser! Eders purpur blegner;
Hvide Roser! Eders Sne blev graa.
Ak, saa falmer, svinder, mattes, segner
Al den Skønhed, Solen blomstre saa.
Roser! Eders sidste Smil mig minder
Om hans Navn, hvis Have I blomstred i;
Og det Minde ej saa let forsvinder –
Grumme Roser, Ak! hvorfor visned i?«

Haven blev saa fra at have været et inkarneret og især et rødt flammende Paradis degraderet til at faa et almindeligere, men ingenlunde noget pauvert Udseende, thi der var endnu talrige forskellige Blomster tilbage, der kappedes med hinanden i Farvepragt og bidrog til, at Tabet af de mange Roser mildnedes. Desuden var der ogsaa alle Slags almindelige Frugttræer og flere sjældnere, som Morbær, Abrikoser etc.; tillige Mistbænke, flere Lysthuse, Udsigtshøj m. m., ligesom Gaardspladsen indeholdt flere store Frugttræer, deriblandt et meget stort Valnødtræ, dejlige store Kirsebærtræer, Pæretæer og Vindruer i Espalier op ad Muren og Taget paa Sidehuset – Det man savner, det man ikke har mere, faar altid kvalificeret Værd.

»Ewig ejes kun det tabte!«

Denne Have og Gaardsplads var Børnenes Eldoradoer, hvor de boltrede sig det meste af Dagen, og naar Aarstiden var inde, var selvfølgelig de mange Frugter det, der havde mest Attraktion for dem, og næst efter at muntre sig med Gyng, Vippe etc., kunde de ogsaa hjælpe Fa'ren lidt med Havearbejdet, eller mere indirekte gavne dette, f. Eks. ved at Roseerne at afpille Blade med Rosenvikleren; ved at fange Oldenborrer, hvoraf der somme Aar kunde være utrolige Masser, men det var ikke faa af dem, der maatte lade deres Liv i Svaletønden for derefter at ende som Hønsføde.

Det Sværmeri, Far saaledes nærede for Plantninger, Havevæsen og især for Blomsterdyrkning, fremkaldtes jo nok noget af de gunstige Steds og Lejlighedsforhold; men det bundede ogsaa i hans Naturel og skrev sig fra Arvelighed, vist navnlig fra Morens Slægt. Ogsaa Halvbroren (hvis Yndlings-Interesse ellers var Astronomi), nærede Passion i den Retning; i Breve fra sine senere Aar skriver han saaledes: »Jeg har endnu som tidligere stor Fornøjelse af min Have, hvori jeg maa frembringe alle de Vegetabilier, jeg bruger – jeg er ogsaa en stor Blomsterelsker og har alle Indretninger i mit Hus for at bevare dem i den strænge Vinter«. Han slægtede saaledes sin Farfar paa, thi om Raadmand

Hans Trojel i Odense hedder det, foruden det alt anførte: »For Botanikken syntes han at være skabt, og dette gjorde, at han ofte afbrød lærerige og underholdende Samtaler med sine Venner over andre videnskabelige Genstande med Bemærkninger om denne Videnskab«. – Ogsaa Fars Morfar, Frants Vilhelm, nærede lignende Interesser og skrev bl. a. et Par af Landhusholdnings- selskabet prisbelønnede Afhandlinger om Hegn og om Pil og Asp. – Dennes Far var ligeledes bekendt i den landøkonomiske Verden for sine prisbelønnede Afhandlinger om Humle og Kar- tofler, hvilke sidste han efter Sigende skal have været den før- ste til at indføre her til Landet.

I 1851 fik Far udbetalt 3000 Rbd. i Anledning af, at Sviger- faren giftede sig anden Gang, og derfor skiftede med Børnene. Dette Ægteskab var saa langt fra at forvolde Familien Glæde, at Mor endog tog sig det saa nær, saa hun aldrig kom i Farens Hus; men han vedblev dog at være Familiens Huslæge. Desuden medførte Giftermaalet et betydeligt pekuniært Tab for Mor og hendes Bror, idet Faren senere hen efter sin Død, efterlod til sine 2 Sønner af andet Ægteskab ikke mindre end 10,000 Rbd. til hver.

Familie- Viderværdigheder plejer der jo sjældnen at være Man- gel paa. – Tre Aar efter hændte følgende: Fars Halvbror, Lorentz Trojel, som allerede 21 Aar gl. var cand. jur. med Laud, blev senere Overretsprokurator i København, og sad i en ret god Stilling, men led flere betydelige Tab, bl. a. skal hans Fuldmæg- tig have snydt ham; opgav det hele og rejste ud af Landet i April 1854. En Tid opholdt han sig i London, men rejste senere til Amerika. Her antog han Navnet L. Trojel Fribert og var først Sagfører i Watertown, derefter i Juneau, hvor han døde 18. Sep- tember 1886, som en »highly respected citizen« af nævnte By »and one of the most widely known and popular members of the Dodge country bar«. »Juneau Gazette« indeholder flere Spal- ter til hans Ros. Han efterlod Enke og havde havt 2 Døtre, der døde som Børn.

Af sine Sødskende havde Far altsaa i de senere Aar kun Marie Bang tilbage her i Landet og Familien svandt desuden ind ved, at hans Svoger, J. O. Hansen, døde af Svindsot 14. August 1854, 59½ Aar gl. — Aaret før havde Far havt den Glæde og Ære at huse ham og hans to Børn, en Søn, der var Student og en Datter*), i et Par Maaneder under Koleraen i Hovedstaden. Hansen, der paa Grund af Svagelighed nylig havde taget sin Afsked som Departementschef i Kultusministeriet, var bekendt bl. a. som fortjenstfuld juridisk Forfatter og udmærkede sig ved »skarp Tænkning og elegant Fremstilling«**). Han var Yndling af A. S. Ørsted, og kaldes ellers »fortrinlig Kollegiearbejder, stræng Statsøkonom, religiøs Grandsker«. Han udarbejdede Planen for Sorø Akademi og viste sin Indflydelse ved flere Lejligheder. Da saaledes Christian VIII's Reskript forelaa for, at Sorø Akademi skulde bestaa og kun modificeres i dets Virksomhed, gik Hansen til Kongen og satte det heles Tilbagekaldelse igennem. I det mindre førte han noget lignende igennem ved Lærestalten paa Mørup. Han kunde være slem haard, f. Ex. imod H. Estrup (Excels Fader), Direktør for Sorø Akademi, hvem han menes at have bortskræmt fra Sorø; ligeledes omtales, hvor bange hans Overmand (Hansen var nemlig 2det Medlem), i Universitetsdirektionen, Gehejmerraad Rothe i Grunden var for ham. — »Melanolsk bl. a. over sin Hustrus tidlige Tab, egnede han sig for at hænge efter religiøse Grublerier«, skriver Professor Hjorth, Sorø, der ogsaa fortæller følgende karakteristiske Træk om Hansen: »Han kunde overalt fordybe sig i Tingen. Saaledes spiste jeg engang til Middag hos Biskop Mynster, som havde prædikeret til Aftensang, men nu kom Hansen lige fra Kirken for at afhandle to Steder i Prædikenen med Mynster, og vedblev i en stiv halv Time med Samtalen, skøndt han saa Døren aaben til

*) Næmlig Carl Emil Hansen, f. 15/6 1830, den smukkeste Mand (prægtigt Fuldsæk), af L. Friberts Efterkommere; og Vilhelmine Christine Olivia Hansen, † 26/5 1900.

***) Efter H. M. Rosenørns (Livsminder) Mening overgik han i begge Dele langt flere af Samtidens bekendteste juridiske Forfattere.

det dækkede Bord. Det var baade et Fejlgreb og i sig selv fuldkommen rigtigt. Gid mange danske Embedsmænd førte et saa sjæleligt Levnet!« —

Hansen ejede Emdrup Ladegaard (han var en Mand paa 20,000 Rdl. selvtjente Penge), som solgtes Aaret efter hans Død. Efter hans Kones Død styrede Frk. Emilie Barfred hans og senere Sønnens Hus i over 40 Aar, og hun er den sidste, der blev begravet i Familiegravstedet paa Garnisons Kirkegaarden.

Af andre notable Besøg kan nævnes, at da Grundtvig stillede sig til Folketingsvalg i Kerteminde, boede han hos Far, hvem han bærede med at kalde »højtærede Frænde«; ligeledes har selvfølgelig P. G. Bang*) nogle Gange været i Besøg, naar han var paa Gennemrejse. — Af mere almindelige dødelige i og udenfor Familien var der jo ogsaa en Del, der besøgte os; rigelig med Plads til Gæster havdes, da begge Lejligheder anvendtes til eget Brug, ligesom Forhuset var blevet meget forbedret, idet Far 1853 opførte hele Facaden til Gaden af Grundmure, og dertil anvendtes de Penge han, som ovenfor nævnt, fik ved Skiftet med Svigerfaren.

Efter dennes Død købte Far hans ret store Have, beliggende et Kvarters Vej fra Apotheket, nord for Byen paa et højt Terrain, hvorfra der, navnlig fra en stor Stenhøj, var en vid Udsigt. I Haven var et grundmuret Lysthus, hvori Rum med

*) Han er jo paa Grund af sine høje Stillinger for bekendt til, at der her skal skrives noget om ham. Kun dette, at Far satte megen Pris paa ham (opkaldte ham — ligesom ogsaa den anden Svoger — Peter Georg Fribert, + lille, og Olivia F. efter Jens Olaus Hansen) og Forholdet mellem dem var altid godt.

Her skal anføres, hvad Lars Fribert i Amerika skriver i et Brev til Far, dat. Juneau ¹³/₅ 1862. . . „Et Aar er nu hængaaet siden jeg modtog Efterretningen om Peters Død, og dog har jeg endnu ikke været istand til at gøre mig fortrolig med Tanken om at have mistet ham, hvem jeg altid havde æret og elsket saa højt. Hvor meget smerteligere maa ikke Tabet være for Eder, som haver været vante til at se ham i de mange Aar, i hvilke jeg har været fjernet fra ham. — Jeg har længtes meget efter at høre fra vor kjære Marie, hvorledes hun finder Trøst i sit store Savn, og hvorledes det gaar med hendes Børn og hendes pekuniære Omstændigheder. Christian skrev et Brev til os sammen med Dit og Maries, men skøndt det var skrevet meget ordentligt, indeholdt det dog ikke noget Tilfredsstillende“.

Komfur m. m. Om Sommeren var der en stadig Valfart til »Doktorhaven« – som den kaldtes til Adskillelse fra den anden Have –; og blandt dem udenfor Familien, der oftest ledsagede Far paa disse og andre Ture, var hans nærmeste Omgangsfælle Toldforvalter Barnekow. Af andre Familier, der mest omgikkes, hørte navnlig Pastor Fischers i Viby, Distriktslæge Gottschalch (Fars Fætter, Pastor Trojel i Rynkeby, var der ikke dengang);

FRU STATSMINISTER MARIE BANG
omkring Aar 1860. (Apoteker F. V. T. Friberts Søster).

og til L'hombrepartier, bl. a. Købmand Kryger, »Spinderen« etc. Forresten kom Far ogsaa til større Middage paa Lundsgaard og Hverringe, og sidstnævnte Sted ogsaa til Spillepartier. Forholdene var ellers ret eksklusive i de Tider.

For ellers at fortælle noget om Fars Person, saa var han noget over Middelhøjde og velproportioneret; han havde et lyst Sind, og der var over ham udbredt noget tiltalende livligt, mildt

og hjerteligt, hvilke var hans Væsens Særkender; af andre Egenskaber skal nævnes, at han havde en aldrig svigtende Lyst til at gavne og tjene sine Medmennesker med Raad og Daad, endog i den Grad, at hans egne Sager led derunder; var stedse i godt Humør, og deltog altid gerne i det selskabelige Livs Glæder. Han lignede i flere Retninger paafaldende, baade af Ydre og Indre, sin næsten Dobbelt- og Navnefætter, Præsten i Rynkeby, men var ikke af saa udpræget Race som denne, hvis Forældre jo begge var Trojler.

Far var desuden en god Husholder, som ikke alene kunde faa sine Indtægter til at slaa til, til sin talrige Familie – der var med Folkehold ikke mindre end 13–14 Munde at føde daglig –, men desuden have tilovers til andre; selv havde han da ogsaa – ligesom Mor – meget faa Fornødenheder ud over det nødvendige, megen anden Luxus end Tobak brugte han ikke, og da Haven – eller senere Haverne – var saa udmærket Forsyner til Bordet, blev der god Forslag i Pengene, tilmed da f. Eks. Fisk var saa billig dengang i Byen, saa for 4 Sk. Torsk var nok til Middag for hele Familien.

De ovennævnte Egenskaber hos Far vakte Sympathi for ham hos de fleste; men da han i de senere Aar ikke gik i Kirke og desuden var saa uforsigtig at udtale sig noget uortodox, vakte dette Forargelse hos de Hellige; et saadant Parti var der nemlig i Byen; deres Leder var Sognepræsten, Lic. theol., Provst Victor Block, og denne Kreds tillagde Far fuldkommen religiøs Indiference. Det var imidlertid mere Provstens, som Far syntes, noget strenge, kolde, dømmende og selvretfærdige Forkyndelse, at han havde imod, end det egentlig var Religionen selv, han var Modstander af; men ganske vist var han saa kættersk, at han foretrak det rent humane deri, fremfor Dogmatik og Kirkeskikke. Provst Blok er forresten omtalt ganske sympatisk i Vilhelm Birkedals Levnet; men han og Far passede nu engang ikke sammen, dertil var de altfor forskellige. – Derimod havde Far staaet paa god Fod med de tidligere Præster i Byen:

Heiberg, Huus, Meinert og Asmussen. R. R. Huus, der havde været Præst i 9 Aar i Byen, sendte saaledes senere Far sit trykte Skrift: »Syv Passionsprædikener«, 1855, og ledsagede Bogen med disse Ord: »Til Hr. Apotheker Fribert og Hustru, der kom mig og mine imøde med Velvilje og Venskab, sendes disse faa Prædiker som et ringe Venskabstegn fra Forfatteren.«

Far holdt sig i sine sidste Aar mere ungdommelig af Sind end egentlig af Udseende, idet han allerede midt i fyrretyve Aars Alderen, efter en akut Sygdom, havde mistet sin oprindelige tætte, mørke Haarvæxt, hvorefter han brugte Paryk; hans Fuldskæg begyndte tidlig at graane og ved hans Død var det allerede halvt graat.

Som Familiefar kunde i de fleste Henseender vel ingen bedre tænkes end han. Stedse var han beredt til at gøre alt, hvad der stod i hans Magt for at glæde Børnene; tage dem med paa Udflugter, de mindste oftest siddende i det lille firehjulede Køretøj med »Ajax«, den store Nyfoundländerhund, deres Legekammerat, Trækdyr og specielle Yndling, forspændt, og saa henholdsvis gik og kørte man til »Doktorhaven«, til Skoven, Klinten o. s. v., eller – hvad der var en endnu større Svir – han tog Døtrene med til Bal i Skovpavillonen o. s. v. De mange Fødselsdage gav Anledning til Festligheder – selv »Ajax's« Fødselsdag, 7. April, fejredes – og der blev strygende Afsætning paa Apotheker-Chokolade ved alle disse Lejligheder. – Især var det dog Juleaften, der var den største Fest, og hvor det rigtig gik løs med Gaver i et stort Juletræ i Salen ovenpaa i 1. Etage, ved hvilken Begivenhed Fars Glæde ikke var mindre end Børnenes. Og det tjenende Personale blev ikke glemt – og fik heller ikke til daglig Brug nogen værre Behandling, end at det hændte, at nogle holdt ud hos ham og hans Efterkomere hele deres Tjenestetid, eller over 40 Aar.

Med disse mange gode Egenskaber forbandt Far selvfølgelig ogsaa Fejl; først og fremmest den almindelige og saa dybt rodfæstede *Familiesvaghed*: at han troede alle Mennesker for godt.

Apotheker Fribert og Hustrus Børn.

MARIE
født 25. August 1841.

OLIVIA
født 15. Marts 1843.

NANNY
født 16. August 1844.

LORENTZ
født 20. August 1848.

HERTHA
født 30. August 1849.

VILHELM
født 12. August 1857.

RUDOLPH
født 7. September 1858.

En Følge af, at han var saa optaget af kommunale og sine andre Sager var, at han ikke fandt Tid til det, der var det vigtigste af det hele, nemlig at passe sin Forretning og føre et ordentligt Regnskab — det var saa mangelfuldt ført, at man knap kunde se, hvad »Omsætningen« var, og da Apothekets Værdi afhænger deraf, kan man tænke sig til Resten — og dette kom, paa Grund af tilstødende uheldige Omstændigheder, til at koste hans Efterlevende mange Tusinde. — I sin Glæde ved Tilværelsen tænkte Far ikke paa, Døden kunde overraske ham, og at han derfor burde have sine Sager ordnet, *fast* Lavvæрге beskikket for sin eventuelle Enke etc. etc. Nu derimod var ved hans Død hans Efterladte fuldstændig desorienterede i Apothekets Forhold, og ingen vidste hverken ud eller ind.

Se, disse Ting, der her er anført angaaende mangelfuld Kontrol og Regnskabsførelse, ingen fast Lavvæрге etc., havde jo havt mindre at sige, naar vel at mærke, alle Mennesker havde været lige saa ærlige som Far, men da nu ofte det modsatte er Tilfældet, saa blev disse Mangler til Fejl, meget kostbare for hans Efterladte — og det i mere end der alene kan udregnes i Penge.

Hvor paafaldende lignede Far ikke sin Far? Man kan ikke andet end ved de fremdragne Oplysninger udbryde: »Ja, netop saaledes kan man forstaa, at Farfar maa have været«. Om Far kan ligeledes nævnes flere Træk, der viser hans overdreven gode Hjerter saaledes, at det næsten kan regnes til Fejl. Her tænkes navnlig paa, at han selv laante for at hjælpe andre, og flere lignende Træk kunde nævnes.

Og saa er vi rykket frem mod den Tid, der skulde blive Fars sidste. Men først naaede han dog at faa et fornøjeligt Besøg af hele den Bangske Ungdom samt begge Bentzon'erne (ja, der var forresten ogsaa en 3die do., men han var meget lille, det var nuværende Etatsraad Poul B.), ligeledes opnaaede Far at foretage den Rejse til Jylland, som man saalænge havde glædet sig til. Det var først i Juni 1861, at han sammen med sine tre ældste Døtre rejste for at besøge Mors Familie paa Havnø, Kragelund

og Volstrup, hvorefter de paa Hjemturen var i Silkeborg, paa Himmelbjerget o. s. v.

Men snart efter Hjemkomsten fra denne vellykkede Udflugt fik Far Strubekræft, og efter nogle Ugers Forløb bukkede han under for Mikrobernes og Bacillernes hæftige Angreb, som man stod hjælpeløs overfor. Smaa Ting kan have store Virkninger; formodentligt har han paa Rejsen faaet Smitstoffet i sig – og det kom tilfældigvis til at koste ham Livet. – Foruden Huslægen, Gottschalch, var ogsaa tilkaldt Byens anden Læge, Klejn, og i København skete gennem Familien Bang Henvendelse til den berømte Ole Bang, men han blev helt væk; han følte sig ikke tiltrukken ved denne Lejlighed, da Sygdommen var haabløs.

Og saa skete altsaa det, som man skulde synes ganske meningsløst, at vi mistede vor dyrebare Far, kun lidt over sin bedste Alder, og at vor svagelige Moder gik tabt af sin eneste Støtte. Dette tunge Slag kom saa brat og uventet, var saa ufatteligt – virkede derfor ganske lammende og frembragte en saa dyster Stemning, som om alt skulde synke i Grus. – Tabet var uerstatteligt og forvandt da heller aldrig, tilmed da det ogsaa i økonomisk Henseende blev saa stor en Ulykke.

Men der staar tilbage at fortælle om Fars Begravelse, som sent vil gaae af Minde paa Grund af Talen, der holdtes over ham. –

Som Følge af den ikke helt kordiale Entente til Provst Block, søgte man til en tidligere Præst i Kerteminde, Heiberg, dengang i Helsingør, for at formaa ham til at holde Ligtalen; men han undskyldte sig, og da Præsterne Fischer og Asmussen gav lignende Svar (de var begge bange for Block); maatte man gaa den tunge Vej til Canossa og henvende sig til Provst Block; thi Begravelse uden Ligtale kunde man vel overhovedet ikke tænke sig i de Tider, og selvfølgelig kunde heller ingen ane, at Hs. Højærværdighed af lutter Nidkærhed og Ufordragelighed, vilde holde en saa ejendommelig Tale, som nu blev Tilfældet.

Far døde 6. August 1862 ved Middagstid og begravedes fra Kirken 11te s. M.

Provsten begyndte med at sige: »Vi staa ved en Kiste, som indeslutter de jordiske Levninger af en elsket, tidlig bortkaldt og af en talrig Familie begrædt Husfader. Man har baaret ham *herind* for at vise ham denne sidste Ære . . . . dette Hus, hvor han ellers ikke kom . . . . Menighedens Liv og Tro var *fremmed* for ham; hans Liv tilhørte *Naturen*, ikke *Naaden*, *Verden*, ikke *Guds Rige*; hans Tro hævdede sig ikke over *Naturreligionens* Standpunkt, og han følte derfor ingen Trang til *Kirkens Naademidler*. . . . han holdt sit Hus lukket for opbyggelig Læsning . . . .«

Ja, dette Uddrag er tilstrækkeligt til at vise, at der vankede det glatte Lag, naar man var saa obsternasig ikke at ville gaa i Kirke og høre Provst Blocks stærkt dømmende Taler. —

Licentiat Block sagde ellers — med Undtagelse af nogle Smaafinter — adskillige smukke og sande Ord om Far og derfor citeres: »Han var af *Naturen* en særdeles godmodig og velvillig Mand, kærlig og deltagende, aaben og ærlig. Han vilde gerne tjene og glæde, hvem han kunde, var derfor afholdt af Mange og stod i et venligt Forhold til den store Kreds, hvori han færdedes, og med hvilken hans naturlige Livlighed og Aabenhed let bragte ham i Forbindelse. Barnlig og ungdommelig, som han var til det sidste, havde han en levende Sands for, hvad der kunde tiltale, oplive og forlyste Ungdommen, og udfoldede i denne Retning en stærk — for en alvorligere Livsanskuelse *for* stærk — Virksomhed. Dog ikke alene for Ungdommen slog hans Hjerter varmt; han *elskede denne By*, hvor han havde fundet sit Hjem og sin Livsstilling, han omfattede dens Vee og Vel med levende Interesse, og var utrættelig i at drive paa, hvad han mente kunde tjene til dens Opkomst. Sine Fritimer udfyldte han forøvrigt med en stille og skøn Beskæftigelse i sin smukke *Have*, hvis Rosenflor især er bleven vidt berømt, og til hvilken han gæstevenlig aabnede Adgang i

en meget vid Udstrækning. — Ogsaa af de *Plantninger*, der forsønne Byens nærmeste Omgivelser, har han en ikke ringe Fortjeneste. — Det var dog især som *Familiefader* han viste sig fra den elskværdige Side. Han omfattede sine Nærmeste med inderlig Kærlighed; han bar dem paa Armene, bar dem paa Hjertet og gjorde, hvad han kunde, for, efter det Begreb, han havde om Livslykke, at gøre dem Livet saa behageligt og sorgfrit som muligt. Det er derfor naturligt, at hans tidlige Død har fremkaldt stor Sorg i den hjemlige Kreds, hvor hans Alder og tidligere gode Helbred lod dem haabe endnu at beholde ham i mange Aar. Hans svage Hustru har især lidt et uerstateligt Tab, og vi skænke hende vor oprigtige Deltagelse.«

Om Begravelsen indeholder Byens Avis følgende: »Efter en kort, men fyndig Tale, der vakte udelt Opmærksomhed blandt de tilstedeværende . . . , bar Borgerrepræsentanterne Liget ud af Kirken. Sørgemusik gik forud, unge Piger med Søreflor og smaa Drengene med florumvundne Flag gik foran Kisten; Sømænd bar den paa deres Skuldre, andre Sømænd omgave den med mægtige Dannebrogssflag, og der efter fulgte et Ligfølge, der sjældent har været set saa stort i vor lille By. Skibene i Havnen flagede paa halv Stang, og den hele Jordefærd var det skønneste Eftermæle, som den Afdøde har kunnet sætte sig i Gamle og Unges Hjerter«.

Allerede i Kirken havde Licentiaten mærket at Stemningen mod ham var ildevarslende, idet enkelte havde stampet i Kirkegulvet af Harme over de faldne Udtalelser. Talen vakte i det hele Røre og en Del Forargelse i Byen, og de fleste var enige om, at den var utilbørlig, idet den istedet for at tjene til Trøst, fremkaldte Uhyggestemning ved sin Fordømmelse. Provsten blev i Avisen opfordret til at udgive Talen, hvilket han noget nølende efterkom. Han skrev et Forord, hvori det hedder: »Den Tale, som her udgives, har i al sin Ubetydelighed vakt en overordentlig Opmærksomhed. . . . At man baade i bunden og ubunden Stil har udtalt en Opfattelse, der synes at staa i skarp Modsæt-

ning til min, kan jeg lade uænset, . . . Offentliggørelsen sker fra min Side i det Haab, at denne ikke skal give, men snarere fjerne Anledning til videre Strid« etc. etc., — Talen forebragtes for Bispen, men denne fandt sig nok ikke foranlediget til at foretage noget.

Til Slutning nogle Uddrag af, hvad der stod i Aviserne om Far:

I. » . . . med Nidkærhed har han taget sig af Byens offentlige Anliggender og med Opofrelse af Tid og Arbejde intet sparet for at virke til Byens Gavn og Forskønnelse. I sidste Henseende var han ufortrøden, og hans Iver og Omhu varede til det Sidste, og flere Steder ville længe minde om hans rastløse Virken. Hvad der desuden vil gøre, at hans tidlige Bortgang smertelig vil føles af Flere, var hans Redebonhed til med Raad og Daad at hjælpe, hvor han kunde, og Mange ville med Taknemlighed mindes, hvad han virkede for dem og deres«.

II. » . . . Som Menneske og Borger nød han ved sin aabne og ligefremme Karakter, ved sin opofrende Tjenstvillighed, i høj Grad alle Retsindiges Agtelse og Kærlighed. Med sjælden Udholdenhed og Opofrelse varetog han Byens Tarv . . . den hele Befolkning og utallige Fremmede har set og glædet sig over Virkningen af hans Smag og Sands for Naturen, i forskellige Plantninger, hvormed han forskønnede Byens Omegn . . . hans kæreste Frihedsbeskæftigelse, den Have, der skænkede ham de ædlest Glæder . . . hans Rosenflor . . . en usædvanlig Nydelse. . . . Han var ung med de Unge og forstod at skabe den skyldfri Glæde omkring sig. . . . Derfor vil han savnes i en vid Kreds. . . .

III. . . . Med stor Interesse har han gennem en Række af Aar virket for den Kommune, hvori han boede, og taget Del i Arbejdet for den og med Kærlighed til den Fattige i Stilhed gjort meget godt. I sin Have havde han med levende Sands for Blomster fremvirket et sjældent rigt Rosenflor, og saa gerne at Fremmede besøgte og glædede sig ved den; men ikke blot for

dens Forskønnelse har han sørget, han tog sig af Byens Forskønnelse i det Hele, og Meget skyldes ham i saa Henseende.

Der var paatænkt en Indsamling i Byen for at sætte ham en Mindesten paa Graven; men i sin Beskedenhed frabad Mor sig det. Byen maatte da nøjes med senere at opkalde en af Gaderne efter ham – Fribertsvej.

I Anledning af 100-Aarsdagen for Fars Fødsel smykkede hans Døttre og flere af Familien hans Grav, og en Søn satte ham dette forhaabentlig *varigere* Minde.

»Kerteminde Avis« skrev den 26. Marts 1910 bl. a.: Imorgen er det 100 Aar siden, at Apotheker F. V. T. Fribert fødtes, ... I Dagens Anledning er . . . . flere af Familien kommen her til Byen for i Morgen at pynte Gravstedet . . . . Apotheker Fribert var meget afholdt og han elskede Byen som faa . . . . Byen staar i Taknemmelighedsgæld til ham, idet han ofrede meget for Forskønnelsen«.

Det er ikke altid lutter Glæde at være Efterkommere af Mænd med Egenskaber som Fader, hans Fader og hans Fader etc., det giver Forpligtelser, der ikke er lette at opfylde – Fædre, der passende kan tjene til Forbillede i mangt og meget.

Breve.

Kjerteminde, d. 10/12 1847.

Kære Svoger!

Atter er jeg saa fri at bebyrde Dig med Termins Sager. — Du veed, at jeg efter at Lorentz havde faaet sit Tilgodehavende herved fik til Rest tilgode hos dig 33 Rbd. 79 sk. Heraf har Camilla Rambush faaet 28 Rbd.

Bliver tilbage i min Faveur	5 Rbd. 79 sk.
Heri sendes Dig	87 Rbd.
	Credit 92 Rbd. 79 sk.

Heraf skal Mads Buchholtz	have 74 Rbd.	{ Capital 3700 Rbd.
— — Sophie Bang	— 10 Rbd.	{ Capital 500 Rbd.
— — Gamle Ane	— 5 Rbd.	
— — Grosserer Joseph Orven	— 3 Rbd. 79 sk.	
	Debet 92 Rbd. 79 sk.	

Renterne til Sorø afsender jeg selv til Justitsraad Povelsen. Maa jeg bede Dig sige Lorentz fra Cancelliraad Møller i Odense, at han have beroende hos sig nogle Daler til Lorentz, og at han venter snart en Sag, som der kan blive noget ordentligt for Lorentz at tjene ved.

Vi lever godt Alle og staae Os endnu, uagtet Flertallet her paa Egnen lide af L'agripp og anden Forkjølelse. Jeg har idag været paa Raadstuen og svoret Borgereden, da Flere have anmodet mig om at modtage Borger Repræsentant Værdigheden til Nytaar. Det er sandelig ogsaa paa høie Tid, at Byen faaer et selvstændigt Borgerraad, da vor Byfoged N. N. ellers snart

vilde have sat Comunen i bundløs Gjæld. Herre Gud! Lad stakels lille Kjerteminde dog snart blive befriet for ham. Nu have vi havt ham i 7 Aar, og han søger bestandigt at komme herfra, og hele Byen paa 3 Spytstikkere nær, ønsker af yderste Evne at slippe af med ham, lad nu en anden By have ham lige saa længe, jeg tvivler derom. Da han kom hertil skyldte Byen ikkun 3000 Rbd. og der var Enighed imellem Folk; nu skylder Byen 17000, og der er et bestandigt Fjendskab imellem Borgere og Embedsmændene indbyrdes, men er der Tale om N. N., da ere Alle enige om at han Ene er Skyld i det hele.*) Selv bestiller han aldeles Intet, saa den Smule, der bliver udrettet sker ved en sølle Fuldmægtig, som af og til faaer Prygl af sit Herskab, saa han endog maa raabe Gevalt ud af Vinduerne.

Hvor jeg vilde ønske at Collegieherrerne kjendte ham rigtigt, jeg er saa vis paa, at de aldrig oftere risikerede at sætte dette complete Galehuslem til Politimester nogetsted. Sat faniente**).

Hils Marie, Nanny og Børnene fra Elise og Din hengivne
F. Fribert.

*) Det skal bemærkes, at omtalte Byfoged næste Aar blev forflyttet til Ebeltoft.

***) Det er nok for den, som forstaar det.

J. P. G. 327 2)

Gode Svoger

Jeg bifalder ganske din Mening og ønsker at du snart maa faa Dig et Hotel*). Hele Helsingør vrimler af Mæslinger og giver os i denne Tiid nok at bestille. Om faa Dage bliver Schultz Subject, og da var jeg eneste Object, men jeg haaber til Sommer at vi skulle faa eet til. Mine Hænder er fulde af Frosthuller og de klør, hindrer mig i at skrive, haaber at Du undskylder den overordentlig slette Skrivt.

Facsimilie af Brevet nedenfor

Helsingør d. 27/2 1827.

Gode Svoger.

Jeg bifalder ganske Din Mening og ønsker at du snart maa faa Dig et Hotel*). Hele Helsingør vrimler af Mæslinger og giver os i denne Tiid nok at bestille.

Om faa Dage bliver Schultz Subject, og da var jeg eneste Object, men jeg haaber til Sommer at vi skulle faa eet til. Mine Hænder er fulde af Frosthuller og de klør, hindrer mig i at skrive, haaber at Du undskylder den overordentlig slette Skrivt.

Hils Alle fra Din Dig hengivne

F. Fribert.

Hr. Assessor Dct. juris P. G. Bang.

*) Hvad der menes hermed forstaas ikke, men antages at være et privat Udtryk for et eller andet imellem Svogrene.

Kjære Børn!

Jeg traf Alt vel hjemme, men forfærdeligt tomt, da Hertha var løben til Viby, altsaa sikken et Aftensbord, og tomt hele Dagen i Stuerne, da Mutter enten sidder støbt til sin Plads eller er paa Vims og Drengene bestandig i Gaard eller Have. Wilhelm læser næsten hele Formiddagen paa sine Lektier og Trine haver fast Hjælp*), Asmussen er vel tilfreds med ham. Gunst**) er allerede meget i Gunst hos Ville og Dolphe***); i Apotheket er han meget flink.

I var da henne og se Figaros Bryllup i Torsdags? Og fik nok en ordentlig Svingom i Løverdags? Een af Dage ne hører vi vel nok lidt fra Eder.

Knoppeudhuleren†) er slem endnu, men dog meget i Aftagende, hvorimod Bladvikleren†) er meget slem, saa vi have nok at gjøre med at klemme de sammenrullede Blade i Spidsen af Rosen-skuddene. De faa Oldenborre der haver vist sig i Haven ere masede.

Ritmesteren††) og Frøken Barnekow beklagede meget at vi netop kjørte, da de i Hast kom gaaende ind af Bagporten for at give Os det sidste Lykke paa Rejsen, men da vi ikke saa os tilbage, fik vi ikke at se dem i vor Dør, da vi kjørte forbi Friises.

Georginerne lykkedes godt, saa at jeg har sat alle 3 Bede til med kun de bedste Sorter. Roserne jages godt frem, og jeg har travlt, ringer Kl. 4¹/₂ à 5, og farer op, men i disse kolde Morgener med 2 Frakker paa. Min Hoste er borte, til jeg faar nogen paa nye.

Lev nu godt med Comedier, Concerter etc., slaer Pengene ikke rigtig til, faaer jeg sende Eder Forstærkning.

Siig Tante Marie, at jeg har indsendt de 2 Breve og haaber god Virkning af dem.

Hils Lars og Christine, og tak dem for mit Logement etc. Hils ogsaa alle de Andre fra Eders kjærlige Fader.

Fribert.

*) Skolelæreren var Cateket.

**) En pharm. Medhjælper.

***) Rudolph, yngste Barn.

†) Et Snyltedy r ved Roserne.

††) Toldforvalter Barnekow.

Hospitalet, den 13. Juni 1863.

I tre kjære smaa Ravnetøse!*)

Dennegang er jeg da kommet saavidt, efter at have været sengeliggende paa syvende Uge, at jeg nu sidder og og dicterer Ylla i min Lænestol, men dog uden at kunne gaae ene endnu. Jeg bliver fremdeles baaret ned og op fra Svovlbadene, saa jeg har desværre endnu ikke havt den Ære at fornye mit tidligere stiftede, gamle Bekjendtskab med Dampmadammen, som Bette saa gerne ønskede at vide noget om, men den samme eksisterer der endnu, dernæst til eders behagelige Underretning har jeg ei havt den Glæde at se et eneste Glimt af gamle Mandix med det terminerede Ansigt og de sølvergraa Lokker, men saa meget ved jeg dog om hende, at hun er i Live og er blevet forflyttet paa en af Stjerne. Frøken Arentzen**) var her forleden Dag, og saae dog ret vel ud, men hun er næppe stærk. Tante Sophie***) har flere Gange været hos mig og viist mig megen Velvillie og Deltagelse. Caroline, Ville og Ynde†) har ogsaa været her, og Christian†) har været her meget ofte. Jeg er atter flyttet og har faaet Nr. 7 paa samme Gang, men I skal forøvrigt ikke bryde jer noget herom med at adressere Brevene til mig, da det nu maaske endnu ikke bliver sidste Gang, at jeg flyttes, derfor lade helst Brevene gaa igennem Yllasium††), Adresse i Sommer bliver den samme. De røde Lommetørklæder til Ville ligger indenfor Chatolklappen, naar Du trækker den nederste Skuffe ud af de tre Skuffer, paa Din venstre Haand, ud mod Vinduet. Jeg blev meget rørt over de mange Hilsener, og flittig Hilsen igen til dem, der interesserer sig for mig, en speciel til Eders gode Ven, Vilhelm Trojel†††). Vil Du Marie forhøre hos Lassen hvilken Maler og Murer, der skylder, da jeg synes det kunde behøves at faa Dagligstuen og Spisestuens Lofter malede, og dersom det var muligt at Dagligstueloftet kunde faae samme Farve, som det inde i Spisestuen, da var det bedre end det ganske hvide, der saa uhyre let bliver sort, men

*) Kjælenavne.

**) Chr. Gottschaleks Muster.

***) Bang.

†) Friberts Søsterbørn Bang.

††) Olivia.

†††) Rynkeby.

mener Maleren nej, da maa det jo blive som før, dernæst trænger Loftet i Sovekammeret meget, men det skulde jo helst hvidtes af en Murer, saaledes at alle de grønne Figurer gaaer til deres Fædre, altsaa blot ens over det Hele og *ingen Figurer*. Spørg Lassen tillige om Bygningerne paa Tagene og Lofterne indvendig skulde behøve Eftersyn, medens det endnu er Sommer. Nu vil jeg ret ønske, at jeg kunde sige, jeg havde været her den halve Tid og altsaa kunde tænke paa Hjemfart sidst i Juli. Naar jeg da til den Tid kunde hjælpe mig med Ylla alene som Rejsecompagnon. Jeg antager desuden heller ikke at kunde profitere længere af at være her, da alle Badene om trent ved den Tid skal underkastes en fuldstændig Reparation, og det jo altsaa vilde blive for kostbart for mig at ligge her en heel Maaned uden at benytte Noget. Jeg drømte inat, som jeg ofte har gjort, at jeg var et lille Besøg ovre hos Eder, og min lille, søde Dolphe staa saa ofte i mine Tanker, der kommer tidt Taarer i mine Øjne ved at tænke den lange Afstand, der er imellem os, tal lidt om mig, at han ikke ganske glemmer sin Moder, gid jeg havde ham, at jeg kunde trykkyse ham det Englebarn. Bed ham endelig læse, fortæl mig hvordan det gaaer? Ville haaber jeg min lille Marie faaer en god, lydig, flink Dreng ud af til Mutter kommer hjem. I andre tre smaa Piger sender jeg ingen Formaninger, jeg haaber I er bare fornuftige.

Hils Lassen og Fine.

Fine skal udfine i sit snilde Hoved, hvordan hun skal opbevare Asparges, siig til den gode, gamle Fine at hun gemmer Aspargsen. Spørg Lassen om Lysthuset er Huller udi.

Eders Moder

Elisa.

Kjerteminde, den 8. Februar 1860*).

Sikken en sød lille Unge, der saadan kan glæde sig ved at faa sin gamle Fatter over til sig, ogsaa jeg længes efter alle mine kære Slægtninge i Kjøbenhavn, men især den, der bærer Prisen for dem Alle, Din egen kjære Tante Marie.

Dine Beregninger med at jeg skulde følge Onkel for at kjøre til Hotellet, behøves Gud være lovet ikke, da jeg er meget bedre endnu, end da Du var hjemme, saa at jeg haaber at kunne hver eller hveranden Dag at gjøre en Tour ud til Christine. Idag var jeg oppe paa Lundsgaard, fik mig en Passiar med Borchsenius og spadserede da hjem igen uden at føle noget til Rygstykkerne. Af de andre Breve har Du hørt, at vi Alle ville ud og glæde Lorentz med at følge med ham paa Maskeraden. Lorentz er kommet 6 op i sidste Maaned, som han er meget glad ved; han spørger i hvert Brev om naar jeg kommer ud for at bruge Badene, men de ere ikke endnu istand, dog venter han og længes efter at jeg skal komme, det lille kjære lige Dyr.

Dolphe! Ja, han er mageløs, uagtet han er saadan en Komersbroder, gaaer Nogen et Øjeblik bort fra deres Sytøj, saa seer han det, op paa Stolen og fat i det; især Willes Legetøj, det er det bedste, som eksisterer, og saa brøler han, naar Wille kommer, men er strax god igjen.

Du lille, søde Pus, hvor det dog var kort vi havde Dig her, hvor jeg dog skal kjæle for Dig, naar vi to sidde sammen hos Tante Marie, og hvor skulle vi ikke snakke om alle Dine Kjære derhjemme.

Hils Onkel Bang og tak ham fra Os alle for det rare lille Besøg. Bed Tante Marie om hver Gang hun seer Onkel Ole Bang om at spørge: »Om Landapotheket i Byen er givet bort« for at han ikke skal glemme muligen at give min gamle Provviser Lund sin Stemme. Jeg skriver een af Dagene til Ole Bang for at bede ham hjælpe, men han kan ellers saa let glemme det.

Lev nu vel, Du lille søde Pige, og glæd Dine Forældre ved snart at blive heel rask.

Hils Alle fra Din kjærlige Fader

Fribert.

*) Brev til ældste Datter Marie, der opholdt sig hos Onkelen P. G. Bang.

Kjerteminde, den 23. August 1856.

Min kære lille Marie!

Du burde allerede for nogen Tid siden have hørt fra os, men da vore gode Forsætter ej ere komne til Udførelse tidligere paa Grund af lidt Travlhed med flere Tings Eftersyn, som Du nok kan tænke Dig efter $\frac{1}{4}$ Aars Fraværelse fra Hjemmet, synes Dine Forældre at Du hellere maatte modtage dette Dagen før end Dagen efter Din Geburtsdag, da Du ikke kunde faa det den samme Dag.

Det nærmer sig altsaa at Din 15de Fødselsdag oprinder for Dig og tillige første Gang udenfor Dit Hjem, vær forvisset om kjære Barn, at vi paa denne vores fælles Højtidsdag*) ofte vil have Dig i Tankerne og hjerteligt ønske Dig al mulig Godt i det nye Aar i hvilket Du indtræder. Du er jo nu omringet af lutter gode Mennesker, der alle vil Dit Vel og Bedste og omgaaes Dig med saa megen Kjærlighed og Venlighed, at Du betragtes som Datter af Huset, men lad mig derfor ogsaa se at Du, kjære Marie, paaskjønner deres Godhed imod Dig ved en flink Opførsel, saa Du maa vedblive at være afholdt af dem. Alle her hjemme gratulerer Dig i Forening med mig, lykønskende Dig, Held, Lykke og Glæde i Fremtiden.

Din Moder har siden sin Hjemkomst været noget forkjølet, dog uden videre Betydning, og det Øvrige forresten ved det Gamle, ikke værre.

Jeg kom ret tilpas hjem til Syltningen og har nu syltet adskilligt og lavet flere Gange Rødgrød, hvilket Børnene er særdeles glade ved, da der ved disse Sager vanker lidt til dem.

For denne Gang maa jeg nu slutte, da Fader ogsaa sender Dig nogle Linier og Klokken allerede er den Tid, Brevet snart skal være paa Posthuset, derfor Lev vel! min søde Pige og overbring dem alle min kjærligste Hilsen.

Din stedse hengivne Moder.

Kjære Marie.

Jeg lykønsker Dig til Din 15de Fødselsdag og vilde ønske, at jeg kunde være hos Dig for at more Dig lidt. Lige fra Haven kommer jeg og har faaet meget travlt i Dag, da jeg har

*) Deres Bryllupsdag.

plantet alle Auriklerne om i et stort nyt Bed, som er blevet kulegravet og nok en Gang gravet med en Masse Gjødning, hvor jeg haaber at de ville trives endnu bedre. Tag et Greb i Din Kasse og trakter baade Dig selv og de Andre den 25de med det, som alle de Unge holder mest af. Altsaa først over om Morgenen med 2 Kurve til Slotsbageren, senere ind med Børnene hos en Conditør; Baresenst jeg kunde komme med! Moder siger at Du hellere vilde have en Kjole til Fødselsdagen, jeg haaber at Du har udsøgt Dig Een, som Du ønsker den.

Lev nu vel, mit kjære Barn, og vedbliv at opføre Dig til Tante Maries Tilfredshed.

Din kjærlige Fader

Fribert.

Travlt har jeg.
